

שַׁעַר קְדוּשָׁה

רבי חיים ויטאל

GATE OF HOLINESS

Rabbi Chaim Vital

תוכן העניינים

4.....	חלק א שער א
7.....	חלק א שער ב
8.....	יסוד האש
8.....	יסוד הרוח
8.....	יסוד המים
8.....	יסוד העפר
9.....	חלק א שער ג
11.....	חלק א שער ד
14.....	חלק א שער ה
15.....	חלק א שער ו
18.....	חלק ב שער א
19.....	חלק ב שער ב
20.....	חלק ב שער ג
25.....	חלק ב שער ד
33.....	חלק ב שער ה
37.....	חלק ב שער ו
38.....	חלק ב שער ז
41.....	חלק ב שער ח
41.....	החלק הראשון במצות עשה:
42.....	החלק השני: בעונש מדות האסורות ובעונש מצות לא תעשה:
44.....	החלק השלישי: בתשובת עבירות שבין אדם למקום:
45.....	חלק ג שער א
47.....	חלק ג שער ב
53.....	חלק ג שער ג
55.....	חלק ג שער ד
56.....	חלק ג שער ה
58.....	חלק ג שער ו
61.....	חלק ג שער ז
62.....	חלק ג שער ח
64.....	חלק ד שער א

הקדמה

אמר הצעיר חיים בן כבוד הרב יוסף ויטאל זלה"ה :

ראיתי בני עלייה והם מועטים, משתוקקים לעלות, והסולם נתעלם מעיניהם, ויתבוננו בספרים הקדמונים, לחפש ולמצוא אורחות חיים, את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, להעלות נפשם אל שרשה העליון, ולדבקה בו יתברך, כי הוא השלימות הנצחי כענין הנביאים, שכל ימיהם נדבקו בקונם, ובאמצעות הדביקות ההוא שרתה עליהם רוח הקודש, להורותם איזה הדרך ישכון אור, להאיר עיניהם ברוי תורה, כמו שהתפלל דוד המלך ע"ה, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", ולהדריכם בדרך ישרה, ללכת אל עיר מושב המזומן להם עם בני עליה, ואחריהם באו החסידים הראשונים, הנקראים "פרושים", ובקשו לצאת בעקבותיהם של נביאים ובמעגלותיהם, ולהתדמות להם, במערות צורים ובמדברות, ופירשו מדרכי בני אדם, ומהם, פרושים בבתיהם, כדמיון הולכי מדברות, וכל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו, להלל את בוראם בעסק תורה, ובשירי דוד המלך ע"ה, המשמחים את הלב, עד אשר תדבק מחשבתם בכח וחשק נמרץ באורות העליונים. והתמידו בכך כל ימיהם, עד אשר עלו למדרגת רוח הקודש, ויתנבאו ולא יספו, כמו שתרגם אונקלוס, "ולא פסקו". ועם היותם כי לא ראי זה כראי זה, לא נמצאו אופני דרכיהם ושימושיהם, איכה יעבדו הקדושים האלה את השי"ת, ונעשה כן גם אנחנו :

ועל כן נתמעטו הלבבות, גם הידיעות של הדורות הבאים אחריהם, ופסקו בעלי רוח הקודש, סעו המה למנוחות, עזבו אותנו לאנחות, צמאים גם רעבים, עד אשר צמח ייאוש בלבבות בני האדם לתור בחכמה נפלאה הלזו, ואם ימצאו שנים שלשה גרגירים בראש אמיר, אחד מעיר ושנים ממשפחה, מבקשים מים, ואין, כי נסתם כל חזון, לסיבת אשר לא כתוב בספר אופן מעשהו, להתקרב לגשת אל הקודש פנימה :

ויש מהם אשר היו משביעים בכח שמות הקודש אל המלאכים, ויקוו לאור, והנה חושך, כי היו מלאכים תחתונים מאוד, ממונים על עבודת העולם הזה, והם מורכבים מטוב ורע, והן עצמן לא ישיגו האמת והאורות העליונים, ומגלן להם דברי תערובות, טוב ורע, אמת ושקר, ודברים בטלים דעניני רפואות, וחכמת הכימיה"א, ופעולות קמיעין והשבעות, וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו. מי יתן והיה לבבם זה לעסוק בתורה ובמצוות, וישאו קל וחומר מאותן ארבעה גדולי ישראל, שנכנסו לפרדס ולא נמלט מהם איש, כי אם ההוא סבא חסידא, רבי עקיבא (ואף הוא, בקשו מלאכי השרת לדחפו, לולא ה' עזרתה לו), נכנס בשלום ויצא בשלום :

והאמת, כי הם בקשו מדרגות גדולות, קרובות אל הנבואה, ועל כן נסתכנו קצתם, אכן, אנחנו, הלואי שנזכה אל רוח הקודש מועט, כענין גילוי אליהו ז"ל, אשר רבים זכו אליו, כמפורסם, וכענין גילוי נשמות הצדיקים, כנזכר הרבה פעמים בספר התיקונים. ולא עוד, כי גם בזמנינו זה ראיתי אנשים קדושים זכו לכל זה. ויש אשר נפשו עצמתו, בהזדככה במאוד מאוד, תתגלה לאדם ותנהיגהו בכל דרכיו. וכל אלה, דרכים קרובים, יושגו אף בזמנינו זה אל הראויים אליהם. אך, אמנה, צריך הבחנה גדולה ונסיונות רבות לעמוד על האמת, אולי רוח אחרת היתה עמו, בלתי טהור. וכל זה יתבאר בחלק השלישי בשער השמיני :

לכן הציקתני רוח בטני להתיר לפרושים, ולתמוך בימינם, להורות להם הדרך ילכו בה. ועל כן חיברתי חיבור זה, קטן הכמות ורב האיכות, למשכילים יזהירו, וקראתיו שערי קדושה, ובו אבאר סתרים, לא שערום הראשונים אשר היו לפנינו, כי אני קבלתים מפה איש קדוש, מלאך ה' צבאות, מורי האר"י לוריא ז"ל. ולהיותם רזי עולם ותעלומות סתרים, אגלה טפח ואכסה אלפים אמה, ואפתח בדוחק שערי הקדושה כמחט סדקית, ומי שיהיה ראוי יזכה להכנס לפני לפני. וה' הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים :

וחילקתיו לארבעה חלקים :

החלק הראשון, בהנהגת דרך החסידות והפרישות, המביאה לידי רוח הקודש, ויתחלק גם הוא לששה שערים ,

החלק השני, בתוכחות, ובביאור העונש והשכר של מצוות עשה ומצוות לא תעשה, ונחלק לשבעה שערים ,

והחלק השלישי, בהנהגת השגת רוח הקודש עצמו, ויתחלק לשמונה שערים ,

והחלק הרביעי, באופני היחודים עצמם, אשר על ידם יושג רוח הקודש, כאשר בחנתי ונסיתי, ונתאמתו

על ידי :

ואכתוב פרטן דרך חשבון סימנים. וזהו החלי בעז"ה .

החלק הראשון :

יתחלק לששה שערים, הראשון, להודיע גודל הפגם על ידי חטאת האדם בענין המצוות. השני, בפגם הנמשך על ידי מדות המגונות. השלישי, בביאור שם צדיק או חסיד. הרביעי, בביאור מדריגת הצדיק בפרטות. החמישי, בביאור מדריגת החסיד בפרטות. הששי, בביאור הנהגת החסידים בדרך קצרה מאוד, כוללת כל השערים אשר בחלק הזה :

החלק השני :

החלק השני יתחלק לשמונה שערים, הראשון, בתוכחות, השני, במוסרי רז"ל, השלישי, בשכר מקיימי התורה והמצוה הרביעי, בעונש מדות הרעות החמישי, בעונש מדות האסורות, הששי, בעונש מצוות לא תעשה, השביעי, בשכר מצוות עשה, השמיני, התשובה .

החלק השלישי :

בהנהגת השגת רוח הקודש, ויתחלק לשמונה שערים, הראשון, במהות העולמות, השני, במהות האדם, השלישי, במעכבי הנבואה, הרביעי, בתנאי הנבואה. החמישי, באיכות הנבואה ועניניה, הששי, במדריגות הנבואה, השביעי, במדרגת רוח הקודש בזמנינו זה, השמיני, הנהגה קצרה :

החלק הרביעי :

עיין בסוף הספר :

חלק א שער א

החלק ראשון: השער הראשון בביאור הפגם על ידי חטאת האדם בענין המצות:
אשכילך ואורך כמה גדלה רעת האדם בעשותו אוזת מכל מצות השם ש"ה מצות אשר לא תעשינה, או בהמנעו מלקיים אוזת מרבי"ז מצות עשה אשר נצטוה בהן לעשותן :

נודע אל בעלי מדע, כי גוף האדם איננו האדם עצמו מצד הגוף כי זה נקרא בשם האדם, כמו שכתוב (איוב י"א) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשוככני, ועוד כתוב (שמות

ל' ל"ב) על בשר אדם לא ייסך וגו', נמצא האדם הוא הפנימיות, אבל הגוף הוא ענין לבוש
אזוד תתלבש בו נפש השכלית אשר היא האדם עצמו בעודו בעולם הזה, ואזוד הפטירה
יפשט מעליו הלבוש הזה ויתלבש בלבוש זך ונקי רוזני, וכמו שכתוב (זכריה ג' ד') הסירו
הבגדים הצואים וגו' והתלבש אותך מזולצות, הוא הנקרא זולקא דרבנן :

וכמו שלבוש גוף האדם יעשהו האומן בתבנית איברי הגוף כן עשה הוא יתברך את הגוף
שהוא לבוש הנפש בתבנית דיוקן הנפש ברמ"ז אברים ולהם שס"ה גידים המקשרים את
האברים, ולהמשיך על ידם הדם והחיות מאבר אל אבר כדמיון צנורות, ואזוד יצירת הגוף
נפוז בו נפש זיה כלולה מרמ"ז אברים רוזנים ושס"ה גידים, ויתלבשו תוך רמ"ז אברים
ושס"ה גידים, של הגוף ואז פועלים איברי הנפש פעולתן על ידי הכלים שהם איברי הגוף
כגרון ביד הזויצב בו, והראיה לזה כי לא יפעלו איברי הגוף פעולתם אלא בעוד הנפש בהם
עין רואה ואזן שומעת וכו', ובהסתלק הנפש זושכו הראות בארובות ונתבטלו כל הזושים
מרמ"ז אברים :

ועל דרך זה שס"ה גידים רוזנים של הנפש מתלבשין תוך שס"ה גידים שבגוף וממשיכין מזון
הגופני שהוא הדם אל רמ"ז איברי הגוף עם מזון הרוזני פנימי בתוכו לפרנס רמ"ז איברי
הנפש, ואזוד הפטירה אין שום חיות נשפע, וגילי הגוף גם כן מתפרקין ומתקבין כמו רמ"ז
האיברים והיו כלא היו, נמצא כי האדם בעצמו איננו כי אם הנפש השכלית אשר מתלבשת
בגוף הנקרא לבוש שלה בעולם הזה :

ודע כי אזוד שזוטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת טוב ורע, זוברו נפשיו וגופו גם הם כל
אזוד מטוב ורע, וזו היא ענין זוהמת הנזש שהטיל בזוה ובאדם, ועל ידי הרע והזוהמא
שהטיל בהם גרמו להם זולאים ונגעים ומיתה לנפשים ולגופם, וזהו שכתוב (בראשית ב' י"ז)
כי ביום אכלך ממנו מות תמות, מיתה הנפש ומיתה הגוף :

ונבאר מה ענין הטוב והרע שנתערב בהם, ועיין מה שכתוב לקמן בזולק ג' שער שני
ושלישי ותבין מה שאנו כותבין בשער הזה. הגה כאשר זוטא בעץ הדעת טוב ורע, גרם
תערובת הזה בכל העולמות ואין לך דבר שאינו כולו מטוב ורע :

ונמצא כי גוף האדם הנוצר מארבעה היסודות התזוזנים, והגה הם כלולים טוב ורע, וגוף
האדם נוצר מן הטוב שבארבעה יסודות - אש, רוז, מים, עפר, אמנם מן הרע שבהם נוצרו
בגוף ארבע מרות שהם - הלבנה, והשזורה, והאדומה, והירוקה. וכאשר תתגבר איזה
מהם מבזיזת הרע שבהן, על בזיזת הטוב שבהן, באים זולאים ונגעים על האדם, ואם
תתגבר ביותר תמית לגוף האדם :

וכבר נתבאר כי בכל העולמות היה עירוב טוב ורע, ונמצא כי גם בנפש האדם היה כן, כי
הלא זויצבה מן ארבע יסודות רוזנים שמהם נוצרו כל העליונים והם ארבע אותיות שם
הוי"ה ברוך הוא, ועל זה נאמר (יוזקאל ל"ז ט') מארבע רוזות בואי הרוז וגו' וזו הנקרא נפש

האדם עצמו מצד הטוב. והנה גם את זה לעומת זה עשה האלהים, והוא הנקרא - אדם בליעל, כולל ארבעה אבות נזיקין, וארבעה מראות נגעים, מן ארבעה יסודות הרעים ומשם נמשכה נפש רעה אל האדם הנקרא יצר הרע, וכשתתגבר נפש זו על נפש הטובה יבוא אליה נזיקין ונגעים וזלאי הנפש, ואם תתגבר יותר תמיתנו :

והנה נפש הטהורה שהיא הפרי כלולה מתרי"ג אברים וגידים, מתלבשת תוך תרי"ג אברים וגידין של נפש הטמאה הנקראת קליפת הפרי, ושתייהן יחד מתלבשות בתרי"ג אברים וגידים של הגוף, ונמצאו איברי נפש הטהורה תוך איברי נפש הרעה, ואברי נפש הרעה תוך איברי הגוף. והנה כל אזות משתי נפשות אלו צריכה מוזן רוזני להתקיים, ואמנם מוזן הרוזני של הנפש הקדושה נמשך אליה על ידי קיום התורה הכלולה מתרי"ג מצות כדמיון תרי"ג אברי הנפש גם הם ונקרא לזום, כמו שכתוב (משלי ט' ה') לכו לזמנו בלזמני, וכל אבר מן רמ"ז איברים זון ממצוה פרטית המתיוחס לאותו אבר וכאשר יזסר לאדם קיום איזו מצוה, גם האבר הפרטי המתיוחס למצוה יזסר ממנו מוזנו הנמשך לו מארבע אותיות ההוי"ה כמו שכתוב (זומויה ט' ו') ואתה מזויה את כלם. ובהם תלוים כל המצות כמו שאמרו רבותינו ז"ל, (בהקדמת התיקונים) י"ה עם שמי שס"ה ו"ה עם זכרי רמ"ז :

וכמו כן מהם נמשכים ארבעה שרשי יסודות נפשו הקדושה כנזכר לעיל, ונמצא שהאבר ההוא מת לגמרי. ובהסתלק הקדושה ממנו אז יתלבש בו רוזן הטומאה מן הארבעה יסודות נפשו הטמאה בסוד מה שאמרו רבותינו ז"ל לא נתמלאה צור אלא מזורבנה של ירושלים ונמצא האבר ההוא זון לזום טמא מגואל משם :

וזהו ענין הרשעים בזויהם קרוים מתים (ברכות דף י"ז ע"ב) כי נסתלק מהם נפש הקדושה מאלהים זויים ושרוי עליו המות הנקרא אבי אבות הטומאה, וכמו כן כאשר יקיים האדם שס"ה מצות לא תעשה בהמנעו מלעשותם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (קידושין דף ל"ט ע"א) ישב אדם ולא עבר עברה נותנים לו שכר כעושה מצוה, יש כוז אל המוזן הרוזני הנזכר בקיימו מצות עשה להמשך דרך צנורות שהם שס"ה גידים של הנפש להזויות הרמ"ז איברים שלה, וכאשר יעבור על איזה עבירה מהם אז יסתם הצנור הפרטי ההוא המתיוחס אל אותה העבירה על ידי הזוהמא של מוזן הקליפה הנדבקת שם וכשיבש הצנור גם כן מתבש האבר ההוא אף על פי שלא יוסר לגמרי כענין מי שיזסר ממנו איזה מצות עשה אמנם יפול בו מום :

ולכן צריך האדם לזופש בכל כוזו לקיים כל תרי"ג מצות, וכאשר יקיים איזה מצות עשה יכוין להסיר מהאבר הפרטי של נפשו המתיוחס אל המצוה ההיא זוהמת הקליפה ההיא ואזי תזוז עליו אבר המצוה הקדושה ההיא אזר הסתלק הזוהמא, בסוד (יוזקאל ל"ב כ"ז) ותהי עונותם על עצמותם, כי כשוה קם זה נופל. וכמו כן כאשר תבוא לידו איזו עבירה, ימנע מלעשותה ויכוין שעל ידי כן יסלק הזוהמא אשר בגיד הפרטי של הנפש המתיוחס לאותה עבירה ואז יוכל להמשך שפע הרוזני הנמשך דרך הצנור הרוזני, ועל ידי כן נעשית נפשו

כסא ומרכבה אל קדושתו יתברך וזהו סוד האבות הן הן המרכבה. (בראשית רבה מ"ו ו', זוהר זו"א דף קע"ג):

חלק א שער ב

השער השני: בפגם הנמשך על ידי מדות המגונות:

והנה ענין המדות הן מוטבעות באדם בנפש השפלה הנקראת יסודית הכלולה מארבע בזיונות, הדומם והצומזומ והבהמית והמדברת. כי גם הן מורכבות מטוב ורע. והנה בנפש הזה תלויות המדות הטובות והרעות והן כסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית אשר בה תלויין תרי"ג מצות התורה כנזכר לעיל בשער ראשון. ולפיכך אין המדות מכלל התרי"ג מצות, ואמנם הן הכנות עקריות אל תרי"ג המצות בקיומן או בביטולם, יען כי אין כזו בנפש השכלית לקיים המצות על ידי תרי"ג איברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית המוזוברת אל הגוף עצמו בסוד (ויקרא י"ז י"ד) כי נפש כל בשר דמיו בנפשו הוא, ולפיכך ענין המדות הרעות קשים בן העברות עצמן מאד מאד:

ובזה תבין ענין מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת דף ק"ה ע"ב), כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה ממש שהיא היותר שקולה ככל תרי"ג המצות, וכן אמרו (סוטה דף ע"א) מי שיש בו גסות הרוח הוא ככופר בעיקר וראוי לגדעו כאשירה ואין עפרו נזער וכו' וכאלה רבות. והבן זה מאד, כי להיותם עקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג המצות התלויות בנפש השכלית, ונמצא כי יותר צריך לזהר ממדות הרעות יותר מן קיום המצות עשה ולא תעשה כי בהיותו בעל מדות טובות בנזקל יקיים כל המצות:

ובזה תבין גם כן דברים מתמיהין שאמרו רבותינו ז"ל בענין המדות, כי הענוה ושפלות מביאין לידי רווח הקדש ושורה עליו שכונה ואמר אליהו זכור לטוב (כלה רבתי פ"ה) אין התורה מתפרשת אלא במי שאינו קפדן, אף אני איני נגלה אלא למי שאינו קפדן, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שלזו מתם (סנהדרין דף פ"א ע"ב) איזהו בן העולם הבא כל שהוא שפל ברך וענותן וכו' וכאלה רבות, לא זכרו בהן קיום המצות אלא המדות הטובות. ושם בענין דברים אלו ותצליזו דרכיך בלי ספק:

ואמנם כמו שארבעה יסודות גופניים הם שרשים שמהם נוצרו התרי"ג איברי הגוף, כמו כן נפשות הארבעה יסודות האלו הם יסודות לכל מדות טובות ורעות אשר באמצעותם יקיימו או יתבטלו התורה והמצות שהם תרי"ג מארבע אותיות הוי"ה כנזכר לעיל. והמקיימן הם נפש השכלית הכלולה מארבעה היסודות רוזנים אשר משם זוצבו תרי"ג איברי הנפש היא. והבן זה מאד, איך היסוד של קיום המצות הם על ידי מדות הטובות וכן בהפכם:

וזה ענינם כבר נתבאר כי כל אשר עשה האלהים כלול מטוב ורע זה לעומת זה, והנה כמו

שבארבעה היסודות הגופנים הנקרא זומר היסודות מורכב מטוב ורע ומשם באים כחות קיום הגוף או תזלואיו שהם ארבע מרות, מרה לבנה מרה ירוקה מרה שזורה מרה אדומה, כמו כן בנפשות הנקראות צורות, הארבעה יסודות הם על דרך זה טוב ורע, ומהם נמשך בריאות הנפש היסודית שבאדם שהם מדות הטובות, או תזלואיה שהם מדות הרעות הנמשכות מארבע קליפות טמאות שבנפש ההיא וכשיסירם מעליו יתלבשו אותיות ארבע של הוי"ה שהם אור המוזיה נפש היסודית, וגם היא והגוף שלה יהיו מרכבה אל קדושתו יתברך שבעולם העשיה, כמו שנתבאר בנפש השכלית ממש בקיימה המצות :

וזכור ואל תשכח כי גם על ידי עסק התורה בארבעה פירושים שסימנם פרד"ס, פשט, רמז, דרוש, סוד, יהיה רוזו השכלי כסא אל שם הוי"ה שבעולם היצירה, וכן על ידי המוזשבה והכונה תהיה זשמתו השכלית כסא לשם הוי"ה שבעולם הבריאה :

ונזוזור בביאור ארבעה היסודות שיש אל קנין המדות. דע כי כל המדות הרעות מושרשות בארבע מדרגות נפש היסודית מצד הרע והקליפה אשר בה, ולכן כל המדות רעות זולקות לארבעה מינים, וזה פרטם :

יסוד האש ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוזו להיותו היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתכעס האדם כשאין עושים רצונו, ואילו היה שפל רוזו ומכיר זוסרונו לא היה מתכעס כלל, נמצא כי הגאווה והכעס מדה אזות הם. ותולדותיה שלש. הקפדנות בלבו כי לולא הגאווה לא הי המקפיד בלבו, כענין שבארנו בענין הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענין מהגאווה גם כן :

יסוד הרוח ממנו נמשך דבור הנקרא שיוזה בטלה לדברים שאין בהם צורך כלל או נפשי או גופני. ותולדותיו ארבעה. והן, לדבר זנף, ושקרים, ולשון הרע, ולגלות שבזיו לבריות להתגדל בפניהם :

יסוד המים ממנו תאות התענוגים כי כן המים מצמיזים כל מיני תענוג, ותולדותיה שתיים. הזמדה, לגזול ממון זכרו ואשתו וכל אשר לו להתענג בהן. והקנאה, כי יקנא בזכרו, אשר לו ממון רב וכיוצא להתענג בו :

יסוד העפר ממנו מדת העצבות בכל פרטיו, ותולדותיה אזות, והוא העצלות לקיים התורה והמצות מפני עצבונו על השגת קניני הבלי העולם הזה, או על היסורין הבאים עליו ואינו שמוז בזולקו בשום דבר, גם עינו לא תשבע עושר :

נמצא כי אבות כל המדות הרעות הם ארבעה, הגאווה והכעס הנכלל ומתדבק עמה, והשיוזה בטילה, ותאוות התענוגים, והעצבון, וארבעתם נמשכות מארבע קליפות היצר הרע

שֶׁבִּנְפֵשׁ הַיְסוּדִית. וְהַפֶּחַם הֵם אַרְבַּע מִדּוֹת טוֹבוֹת זְמִשְׁכוֹת מֵאַרְבַּעַת יְסוּדוֹת הַטּוֹב שֶׁבִּנְפֵשׁ הַיְסוּדִית. וְהֵם, הַעֲנֹהָ שֶׁהִיא תַּכְלִית הַשְּׁפָלוּת וּמִתְרוֹזָק מִכֹּל מִיָּדֵי כַּעַס הַבֹּא עַל יְדֵי גְאוּהָ. וְהַשְׁתִּיקָה כֹּאֲלֵם לֹא יִפְתּוּז פִּיּוֹ לִבְדּוֹ בַּעֲסֵק תּוֹרָה וּמִצְוֹת אוֹ בְּהַכְרִיזוֹ לְקִיּוֹם הַגּוֹף וּלְצִוּרָךְ כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, וְהַמִּיאֹס בְּכֹל תַּעֲנֹגֵי הַגּוֹף וּמִתְרִיּוֹ הַבּוֹכְרוֹזִים. וְהַשְּׂמוּזָה הַתְּדִירִית בּוֹזְלוֹקוֹ, כִּי כָל דְּעִבְדִּין מִן שְׂמִיא לְטַב, וְגַם לֹרֵז עֲצָמוֹ בַּתַּכְלִית הַשְּׂמוּזָה בַּעֲבוּדַת קוֹנוֹ וְכִמוּ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קי"ט קס"ב) שֶׁשׁ אֲנֹכִי עַל אִמְרַתְךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב, וְכִמוּ שֶׁאִמְרוּ רַז"ל (אַבוֹת א' ט"ו) עֲשֵׂה תוֹרַתְךָ קָבַע וּמְלֹאכֶתְךָ עֲרָאִי :

זְמִצָּא כִּי בְּהִיּוֹת מִדּוֹת הַרְעוֹת קְבוּעוֹת בְּאָדָם זְמַנְעָה הוּא מְלַקְיִים הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְגַם אִם יִקְיִימֵם יִהְיֶה שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם וּבִטְוִרוֹז גָּדוֹל, וְעַלְיוֹ נֹאמֵר (מִשְׁלֵי י"א כ"ב) זָוִם זֶהֱבָ בֶּאֱפָ זֹזִיר וְגו', כִּי עוֹד טּוֹמֵאָתוֹ בּוֹ מְלוּבֵשׁ תוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת, וְכִמוּ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ רַז"ל (יוֹמָא דָּף ע"ה ע"ב), זָכָה נַעֲשִׂית לּוֹ תוֹרַתּוֹ סֵם זֹזִיִּים לֹא זָכָה נַעֲשִׂית לּוֹ סֵם הַמּוֹת, וְכֹאשֶׁר יִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְחֹזֵם בּוֹ וַיִּסִּיר מֵעַלְיוֹ מִדּוֹתָיו הַרְעוֹת עַל יְדֵי טְוִרוֹז וַיִּקְיִים הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת יִקְרָא צְדִיק גְּמוּר יִרָא שְׂמִיִּים גְּבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, וְכֹאשֶׁר יִתְנַהֵג וַיּוֹרֵג לְיֹתֵר בְּזֵה עַד אֲשֶׁר יוֹסְרוּ מֵעַלְיוֹ כָּל מִדּוֹת הַרְעוֹת לְזַמְרֵי וְלֹא תִּתְאֹהֵב לָהֶם נַפְשׁוֹ כֹּלֵל וַיִּקְנֶה הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת בַּקְּנִין בְּטַבַּע וְלֹא יִצְטַרֵּךְ לְלִחוּזֵם עִם הַיִּצֵּר הַרַע כִּי גּוֹפוֹ וְנַפְשׁוֹ הַיְסוּדִית מְזוּקָיִם מִכֹּל סִיגַּת הַזּוֹמוֹר כְּמוֹ שֶׁנֹּאמֵר בַּמִּשְׁנָה (שְׁמוֹת ג' ה') שֶׁל זַעֲלִיךְ מַעַל רַגְלֶיךָ כַּזֹּכֵר בַּסֵּפֶר הַתְּקוּנִים (תִּיקוֹן ל"א וְתִיקוֹן מ"ז), אִזְ יִתְלַבְּשׁוּ בּוֹ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַהוִי"ה וַיְהִיָּה כֶּסֶף קְדוּשׁ לְמַרְכַּבְתּוֹ יִתְבַּרַךְ וְזֵה הָאִישׁ נִקְרָא אוֹהֵב אֶת הַמְּקוֹם מֵאַהֲבָה וְנִקְרָא זֹסִיד גְּמוּר הַשְּׁלֵם בְּכֹל מִיָּדֵי הַשְּׁלִימוֹת :

חלק א שער ג

השער השלישי: בביאור שם צדיק או חסיד באר היטב ואיך יקיים האדם שתי בחינות אלו בענין מעשה:

הַנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר גְּדַבְּהָ רוּחוֹ אוֹתוֹ לְהִיּוֹתוֹ בֹּא לְטַהַר וּלְהַתְּקַדֵּשׁ לְקַבֵּל עַלְיוֹ עוֹל מַלְכוּת שְׂמַיִם עַל אֲבוֹתָתָהּ, יִכִּין עֲצָמוֹ בְּכֹל כּוֹזוֹ וַיּוֹדְרוֹ לְקִיּוֹם כָּל תְּרִי"ג מִצְוֹת, כִּי בַּקִּיּוּם יוֹשְׁלֵמוֹ תְּרִי"ג אִיבְרִים וְגִידִים שֶׁל נַפְשׁוֹ הַשְּׁכֵלִית כַּזֹּכֵר (בְּשַׁעַר רֵאשִׁיּוֹן) כִּי אִם תּוֹסֵסר מִמֶּנּוּ מִצְוָה אוֹזֶת מִן רַמ"ז מִצְוֹת עֲשֵׂה עֲדִיין הוּא זֹסֵר אֲבָר אוֹזֵד מִנַּפְשׁוֹ וְעַלְיוֹ נֹאמֵר (קְהֵלֵת א' ט"ו) וּזְסִרוֹן לֹא יוֹכֵל לְהַמְנִיחַ, וְזֵה יוֹתֵר זּוֹמוּר מִכֹּלֵל כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב. אֲךָ מִי שֶׁקִּיּוּמֵם וְעִבְרָ עַל מִצְוָה אוֹזֶת. בְּמִשְׁנָה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה נִקְרָא בְּעַל מוֹם מִבְּשֵׁי, כִּי נִתְעוֹת הַצְּנוּר וְהַגִּיד הַבּוֹמְשִׁיךְ הַשְּׁפַע בְּאַבְרָיִם, וְעַלְיוֹ נֹאמֵר (שֵׁם) מַעוֹת לֹא יוֹכֵל לְהַתְּקוֹן, פְּרוּשׁוֹ אוֹזֵר פְּטִירַתּוֹ מִן הָעוֹלָם, כִּי אִין קִיּוֹם מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת הַזּוֹסֵרִים הַנִּקְרָא מַעֲשֵׂה, וְלֹא תִשׁוּבָה לְתַתְּקוֹן הַעֲבֵרוֹת, כִּי אִם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאִמְרַם הַכְּתוּב (קְהֵלֵת ט' י') כִּי אִין מַעֲשֵׂה וּזְשׁוּבֹן וְדַעַת וְגו', רִצּוֹנוֹ לֹאֹמֵר שֶׁאִין מַעֲשֵׂה עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּזְשׁוּבֹן עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְדַעַת עַל יִדְעִית הַתּוֹרָה עֲצָמָה, בְּשִׂאוֹל אֲשֶׁר אֶתָּה הוֹלֵךְ שְׂמָה. וְזְמִצָּא כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא קִיּוֹם תְּרִי"ג מִצְוֹת

נִקְרָא עֲדִיק שְׂאִינוֹ גָּמור, כִּי לֹא עַל זִנְיָם הִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה תְּפִילּוֹת כַּמִּנּוּן וְאַתְּחַזְּנֶנּוּ לִכְנֶס בְּאַרְץ אֲלֵא לְהַשְׁלִים נַפְשׁוֹ בְּקִיּוֹם כָּל תְּרִי"ג מִצְוֹת. וְכַאֲשֶׁר יִקְיִים כּוֹלֵם אֲלֵא שְׁעֲדִיין לֹא נִקְנָו בּוֹ גַם כֵּן כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת בְּטַבַּע גָּמור עַד שְׁקִיּוֹם הַתְּרִי"ג מִצְוֹת בְּשִׁמּוּזָה מֵאַהֲבָה בְּלִי גְרוּי יֵצֵר הָרַע כֻּלָּל יַעַן נִזְדַּכֵּךְ הַזּוֹמֵר לְגַמְרִי, וְכַמוֹ שְׂאֵמֵר דּוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תְּהִלִּים ק"ט כ"א) וְלִבִּי זֹכֵל בְּקֶרְבִּי, גַם אֵמֵר (שֵׁם קַל"א א') ה' לֹא גָבַהּ לִבִּי וְגו' נַפְשִׁי כְּגַמּוּל עָלֵי אֲבוֹ, יִרְאֵה כֹּאֲלוֹ הוֹטְבָעוּ בּוֹ כָּל הַמִּדּוֹת מִשִּׁיעָא מִרְזוּם אֲמוֹ. הִנֵּה זֶה נִקְרָא זֹסִיד גָּמור, כִּי כֵן דוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה לְהִיּוֹתוֹ מוֹטְבָע בְּטַבַּע בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וּבְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת קִרָא עֲצָמוֹ זֹסִיד כַּמוֹ שְׂאֵמֵר (שֵׁם פ"ו ב') שְׁמֵרָה נַפְשִׁי כִּי זֹסִיד אֲנִי :

וְכֵן אֵמֵרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ב"ק דף ל' ע"א) הֵאֵי מֵאֵן דְּבַעֵי לְמַהוּי זֹסִידָא לְקִיּוֹם מִיֵּלֵי דְּפִרְקֵי אֲבוֹת, שְׂבָהֵם זְכָרוֹ קִנְיָן מִדּוֹת הַטּוֹבוֹת, כַּמוֹ שְׂאֵמֵרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (אֲבוֹת ב' א') רַבִּי אֹמֵר אִיזוּהֵי דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל וְכו' עֵקֶבִיא בֵּן מֵהַלְלָאֵל אֹמֵר (שֵׁם ג' מִשְׁנָה א') הִסְתַּכַּל בְּשִׁלּוּשֵׁי דְּבָרִים וְכו'. וְכֵן (שֵׁם ד' מִשְׁנָה ד') רַבִּי לִוִּיטָס אִישׁ יִבְנֵה אֹמֵר מֵאֵד מֵאֵד הוּי שִׁפְלָ רוּז וְכו'. וְזֶהוּ מֵה שְׁנַתְּכוֹן עֵקֶבִיא בְּאֹמְרוֹ וְאִי אֵתָהּ בָּא לִידֵי עֲבִירָה, רַצוֹנוֹ לֹמַר לִידֵי הַיֵּצֵר הָרַע הַנִּזְרָם לָךְ הַעֲבִירָה כִּי הַיֵּצֵר הָרַע עֲצָמוֹ יִתְבַטֵּל מִמֶּךָ, כִּי אִם הַיֵּצֵר הָרַע קִיּוֹם וּמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ בְּגַבְרָה שִׁלָּא לְעִבּוֹר, הוּהוּ לִיהָ לְמִימֵר וְאִין אֵתָהּ עוֹבֵר עֲבִירָה :

כֻּלָּל הָעוֹלָה, כִּי קִיּוֹם תְּרִי"ג מִצְוֹת עַל יְדֵי הַיֵּצֵר הָרַע בְּאֵדָם וְהוּא מִתְגַּבֵּר עָלָיו, נִקְרָא עֲדִיק. וְכַשִּׁיקִיּוֹם עַל יְדֵי בְּטוֹל הַיֵּצֵר הָרַע, שְׂזוּהָ יוֹרָה קִנְיָן מִדּוֹת הַטּוֹבוֹת בְּטַבַּע גָּמור, הִנֵּה זֶה נִקְרָא זֹסִיד גָּמור :

עוֹד יֵשׁ מִדְּרָגָת זֹסִידוֹת לְמַעֲלָה מוֹזוֹ שְׂאִין לְמַעֲלָה מִמֵּנָה וְהַאִישׁ הַזֶּה נִקְרָא קְדוּשׁ וְהֵיא נִזְכָּרָת בְּסִפְר הַתְּקוּנִים וּבְסִפְר הַזְּוָהָר בְּמִקְוֹמוֹת הַרְבֵּה וּבְפִרְטָ בְּפִרְשֵׁת כִּי תֵּשֵׂא בְּרַעִיא מִהַיִּמְנָא (דף רפ"א ע"א) וְז"ל, וְלֹאֵו לְמַגְנָא אֵמֵר קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְגַמְיִלוֹת זֹסִידִים וּמִתְפַּלֵּל עִם הַצְּבוֹר מַעֲלָה אֲנִי עָלָיו כֹּאִילוֹ פְּדֵאֲנִי לִי וְלִבְנֵי מִבֵּין אֲמוֹת הָעוֹלָם וְכַמוֹהַ בְּנֵי נִשְׂא דְּקָא מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרֵייתָא וְכו' וְלֹא אֵתְפַרֵּק קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא וְגו' אֲלֵא וְכו' הֵא אֹקְמוּהָ דְּאִין זֹסִיד אֲלֵא הַמִּתְחַזֵּס עִם קוֹנּוֹ וְכו' דְּכַד זֹאֲבוּ יִשְׂרָאֵל וְכו' קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא תְּרִיךְ בְּנֵי מִלְכָא וּמִטְרוֹנֵייתָא עֲמַהוּן, וּמֵאֵן דְּהִדֵּר בְּתִיבְתָא וְגַמִּיל זֹסִיד לְשִׁכִּינָתָא בְּאוֹרֵייתָא וּבְכָל פְּקוּדֵין דִּילָהּ וְלֹאֵו אִיהוּ אֲלֵא לְמִפְרָק לְשִׁכִּינָתָא, דֵּא עֲבִיד זֹסִיד עִם קוֹנּוֹ וְכו' :

[הִנֵּה - וְלֹא לִזְנָם אֵמֵר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְגַמְיִלוֹת זֹסִידִים וּמִתְפַּלֵּל עִם הַצְּבוֹר, מַעֲלָה אֲנִי עָלָיו כֹּאֲלוֹ פְּדֵאֲנִי לִי וְלִבְנֵי מִבֵּין אֲמוֹת הָעוֹלָם. וְכַמוֹהַ שְׂבָנֵי אֵדָם מִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה וְעֲדִיין לֹא נִפְדָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא סִיבַת הַדְּבָר לְפִי שְׂאִין זֹסִיד אֲלֵא הַמִּתְחַזֵּס עִם קוֹנּוֹ, שְׂבֹמֵן שִׁישְׂרָאֵל זֹטָאוֹ, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גִירֵשׁ אֵת בְּנֵי וְאֵת הַשְּׂכִינָה עִמָּהֶם לְגָלוֹת. וּמִי שְׂזוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה וְגוֹמֵל זֹסִיד עִם הַשְּׂכִינָה וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹתֶיהָ וְאִין כּוֹנֵתוֹ אֲלֵא לְפָדוֹת אֵת הַשְּׂכִינָה הוּא עוֹשֵׂה זֹסִיד עִם קוֹנּוֹ:]

והנה זהו שאמר הכתוב (דברים ל"ב י"א) צור ילדך תשי וגו', וכתוב (תהלים ס"ז ל"ה) תנו עז לאלהים וגו', וזהו שאמרו, (ברכות דף י"ז) רבי יהודא אומר אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נזות רוזו ליוצרו וכו'. כי מה שעמל בתורה אינו לטול פרס כלל לעצמו, אלא לעשות נזות רוזו ליוצרו. וכתוב ביה (ישעיה ס"ג ט') בכל צרתם לו צר. ובכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם היא אמנו שעליה נאמר (שם ג' א') ובפשעיכם שולוזה אמכם הנקראת יוצרנו כמו שכתוב צור ילדך תשי. וזהו שאמר נזות רוזו ליוצרו ולא אמר להקדוש ברוך הוא :

נמצא כי כשיעסוק בתורה ובמצות ובמדות טובות הנקרא זוסיד כזכר לעיל, אם התערבה בו כונת קבול איזה שכר, הוא זוסיד לעצמו. כמו שכתוב (משלי י"א י"ז) גומל נפשו איש זוסד. כי בקיימו המצות, גומל זוסד לנפשו. ולכן אינו נקרא זוסיד אלא איש זוסד, כי הזוסד הוא אל האיש עצמו הגומל לנפשו, אך הגומל זוסד עם קונו נקרא זוסיד וקדוש, יען כי נזדכך מכל מיני טובא וקידש עצמו בקדושתו יתברך. כי לשון קדושה, לשון הכנה והזמנה כמו (במדבר י"א י"ז) התקדשו למזור ואכלתם, כי עושה עצמו מרכבה אל קדושתו יתברך ואינו זושש לכבוד עצמו אלא לכבוד קונו כזכר לעיל :

ואל זה נתכון רבי פנזוס בן יאיר במה שאמר (במשנה סוף סוטה) פרישות מביאה לידי טהרה וכו' וקדושה לידי זוסידות וזוסידות לידי רוזו הקדש, כי זו זוסידות שלימה הבאה אזור הקדושה והיא המביאה לידי רוזו הקדש כי נתדבק בו דבוק גמור ושיג לגלוי רוזי תורה ולהתנבא עתידות כמו שאמר רבי מאיר (אבות פ"ו משנה ה') כל העוסק בתורה לשמה, רצונו לומר לשמה של התורה שהיא היא הקדוש ברוך הוא, כי כל התורה שמוותו של הקדוש ברוך הוא. זוכה לדברים הרבה וכו' ומגלגלן לו רוזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכו' :

חלק א שער ז

השער הרביעי : בניאור מדרגת הצדיק בפרטות :

והוא שיזדרז בכל כונו להשלים כל האפשר מתרי"ג מצות לקיימם בזמן הזה. ולפי שיש סברות רבות במנין המצות, אסדרם תזוילה כפי דעת הרמב"ם ז"ל ואזריהם אסדר מה שהוסיפו שאר מפרשים וספר הזוהר בין במנין מצות עשה של תורה בין במצות עשה של דברי סופרים, ואזלקם לזמשה זולקים :

הראשון במצות הנוהגות בזמן התפלה בכל ימי הזול. השני במצות התלויות בזמן. השלישי במצות שצריך האפשריות להזדמן ליד האדם. הרביעי במצות שצריך האדם לזופש אזריהן לקיימן. הזמשי במצות שאין ביד האדם לזופש אזריהם אלא אם כן יזמינם הקדוש ברוך הוא לידו :

הראשון לידע שיש שם אלוה, בפסוק שמע ישראל ה' אלהינו. לייזודו באומרו ה' אזור. לעשות צינית ולהתעטף בו. לקשור תפילין כסברת רש"י ורבנו תם, ושמושא רבא בשל ראש. לקשור תפילה של יד על דרך הזכר. לקרות קריאת שמע שני פעמים בכל יום. להתפלל בכל יום תפלת שמונה עשרה. לזכור בכל יום מה שעשה לנו עמלק כשאומר אמן יהא שמיה רבא, כמו שכתוב (שמות י"ז ט"ז) כי יד על כס יה, וכשאומר וקרבנתו מלכנו לשמר הגדול:

להתודות בכל יום אזור העמידה ובברכת שמע קולנו. ולברך הכהנים את ישראל בכל יום :

השני לקדש על היין בשבת בכניסתו ובהבדלה ביציאתו. לשבות בשבת ממלאכתו. לבטל זומן בהשבתה בלב ליל ארבעה עשר בניסן. לספר יציאת מצרים בהגדה ליל פסח הראשון. לשבות ממלאכה ביום ראשון של פסח. לאכול מצה בליל ראשון של פסח. לשבות ביום שביעי של פסח. לשמוזז בשלש רגלים פסח שבועות וסכות, ולשמוזז אשתו ובניו והעניים כל אזור כראוי לו. לספור ספירת העומר ארבעים ותשעה ימים שלמים מתזילת ליל ששה עשר של ניסן. לשבות בוזג השבועות. לשבות בראש השנה. לשמוע קול שופר בראש השנה. לשבות ביום הכפורים. להתענות ביום הכפורים. לשבות ביום ראשון של סכות. לשבות ביום שמיני עצרת. לישב בסוכה שבעת ימי הוזג. לטול לולב ובמיני כשרים ביום טוב ראשון של סכות :

השלישי לכתוב ספר תורה. לקבוע מזוזה. לברך ברכות המזון. ללמוד תורה וללמודה בכל יום. לפרות ולרבות. לבעול על ידי קדושיין. למול את הבן. להפריש זולה מן העיסה בארץ ישראל. לתן צדקה. להלוות לעני. להשיב משכון בזמנו. לעשות מעקה. לכבד כהנים. לכבד תלמידי זכמים. לכבד אב ואם. ליראה מאב ואם. לאהוב רעים. לאהוב גרים. לתת שכר שכיר בזמנו. להאכיל השכיר. לבדוק סמני בהמה וזויה. לבדוק סמני עוף. לבדוק סמני הגים וזגבים. להתאבל על הקרובים. הוכוז תוכיזו. מוצא שפתיק תשמור. לדבקה בו. והלכת בדרכיו. ליראה את ה'. לפרוש מן הזטא. לאהוב את ה' בכל הפרטים שזכרו רבותינו ז"ל :

הרביעי להפריש תרומה גדולה. להפריש תרומת מעשר. להפריש מעשר ראשון. להפריש מעשר שני. לתן פאה ולקט ושכזזה ופרט ועוללות. לתן לכהן בכור בהמה טהורה. לפדות פטר זמור. לערוף פטר זמור. גטע רבעי. זרוע לזויים וקיבה. ראשית הגז. להשיב אבדה. להשיב גזל. להלות לגוי בריבית. לזגוש לזכרי. לאבד עבודה זרה. לצדק מאזנים ומשקלות ומדות. עזוב תעזוב. הקם תקים. להשבע בשמו בבית דין. לשלוז הקן. לשזוזט בהמה זויה ועוף. לכסות דם זויה ועוף. לזעוק ולהתזונן בתפלה, ולהריע בזצוצרות או בשופר על צרות הצבור זז"ו. לשבות מעבודת הארץ בשביעית. להשמיט פירות הקרקע בשביעית. ובזה

מוזלוקת אם מדאורייתא או מדרבנן. לגרש בגט. לגדל הנזיר שיערו. להציל הנרדף. לישא האונס את אנוסתו. לישב מוציא שם רע עם אשתו כל ימיו. לקדש את שמו יתברך במסירת נפש. למנות שופטים ושוטרים. להשוות בעלי דינים. להעיד בבית דין. לדון עדים זוממים. לזקור העדים. זותן כל שנתו נקי יהיה לביתו. לדון בכל דיני הפרת נדרים. לשלם המזיק ממון זבירו או הזובל בזבירו, לדון בגזקי בהמה כי יגוף שור ובגזקי השן הבור והאש, ובגזקי שומר זנב ושומר שכר והשואל, וכל מיני מקוז וממכר. וכל מיני טוען ונטען, ודיני נזילות. לדון הגגב בתשלומין. לנטות אזורי רבים :

החמישי לפדות בכור אדם. ליבם אשת אוזיו. לזלוקן אשת אוזיו :

ואלו הם מדרבנן. נר שבת, נר זנוכה, מזילה, נטילת ידים, עירובי זצרות, עירובי תזומין אם הוא לצורך מצוה, עירובי תבשילין, ושיתופי מבואות, להתענות ארבעה צומות תמוז אב תשרי טבת (וצום אסתר), להתענות על צרות הצבור :

ואלו הם מצוות עשה של תורה כשאר מפרשים וספר הזוהר. לזכור יציאת מצרים בפרשת ציצית ביום ובלילה. לזכור בכל יום את יום השבת. לזכור יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בזורב. לזכור את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר. לזכור מעשה מרים. לברך על התורה לפנייה. להסתכל בציצית בפסוק וראיתם אותו. לשוב בתשובה שלימה. ליראה את ה' בקרבנות השזור ובזמירות. לאהבה את השם בברכת אהבת עולם ובפסוק ואהבת את ה' אלהיך וכו'. לברכו בישתבזו וביוצר אור ויוצר המאורות ובכל שבע ברכות של קריאת שבע בבקר ובערב. לקדש את שמו יתברך במסירת נפשו להריגה בכוז בפסוק שבע ישראל ה' אלהינו ה' אזור. לקדש שמו בגדישך. למסור נפשו למיתה וגם לדבקה בו בגפילת אפים בפסוק אליך ה' נפשי אשא. לידע כי ה' הוא האלהים, בפסוק שבע ישראל ה' אלהינו ה' אזור. להתענג בשבת. להבדיל במוצאי יום טוב. לקרוא ההלל בזמנים הידועים. לשבע בשמו לקיים מצוה. לברך ברכת הנהנין בכל מיני הנאה, להתענות ביום הכפורים בזמשה עניים. לשרוף הזומין בארבעה עשר בניסן. והדרת פני זקן תלמיד זכום יניק וזכום וזקן אשמיא. להיות צנוע בבית הכסא. להצדיק דין שמים על כל המאורע. להפריש תרומה מן היפה. לבנות בית הכנסת להתפלל בו. לאבד שם עבודה זרה. להזכירם לגנאי. לגדע אשירה. לשרוף אשירה. לשבר מצבותם להשמיד במותם לנתין מזבזותם. לאבד כלי תשמישי עבודה זרה. לפרוש מן האשה סמוך לוסתה לפרוש מן האשה מתשמיש כשראתה דם מיד. ליראה מן תלמיד זכום. למול ערלת הלב. לאהוב התוכחות. לעשות לפנים משורת הדין. תמים תהיה עם ה' אלהיך. ולא תזומוד (נ"א תעמוד) על דברי הכלדיים, אהבת רעים ובכללה להכריעו לכף זכות שלא בפניו, ולהביא שלום בין אדם לזבירו, וזוי אוזיק עמר, להזויר לו רבית קצוזה, ולכל דיני פקוזו נפש וכל מיני המצאות שיזויה בהם, להפר נדרי אשתו ובתו, להורות דינים, לקיים הדין מדבר שקר תרוק, לדון בדיני שותפים ובזלוקת קרקע וכל מיני תובע ונתבע :

ואלו מצות עשה מדברי סופרים, להגעיל כלים. להטביל כלים זודשים, לבדוק זומן ליל ארבעה עשר בניסן, לאכול מרור ליל ראשון של פסח, לברך על כל המצות ועל כל הנסים ועל כל המאורעות הבאות עליו, לקרא בספר תורה בזמנים שתקן משה רבינו ע"ה בשבת וביום טוב וכו' :

חלק א שער ה

השער החמישי: בניאור מדרגת החסיד בדרך קצרה כדי שיהיו נגד פני האדם תמיד:

והוא מבאר הדברים אשר הם מצויים תמיד וצריכים זהירות גדולה, וגם הם דברים שהם יותר זמורים מכל השאר כפי אשר בררתי מפניי אמרי נועם רבותינו ז"ל בתלמוד ובמדרשים ובמסכת יראת זוטא ופרקי דרך ארץ ובספר הזוהר. כבר נתבאר בשערים שקדמו כי שלש מדרגות הן, הראשונה בקנין המדות הטובות בנפש היסודית בטבע גמור. השנית בסור מרע שס"ה מצות לא תעשה בנפש השכלית. השלישית בקיום רמ"ז מצות עשה הנקרא עשה טוב. והנה עוד יש מדרגה אמצעית שהיא קנין המדות, וגם הם קרובים אל מצות לא תעשה דרך אסמכתא ומדברי קבלה שהוא מהנביאים והכתובים :

א. ענין המדות היותר מגונות ויותר זמורות והמונעות דביקות האדם עם השם יתברך, הגאון הכעס הקפדנות העצבות השנאה הקנאה התאוה בתענוגים הזמדה השררה והכבוד והוראת מעשיו הטובים לבני אדם. והפכם הם השפלות עד קצה האזרון, ולא יכעס כלל אפילו על בני ביתו, ולא יקפיד כלל, ויהיה נעלב מן הכל ולא עולב, ויהיה שמוז אפילו בעת צרותיו, ויאהב את כל הבריות אפילו גויים, ולא יקנא על שום דבר כי כצל ימינו על הארץ, וישנא ויהביל כל עניני העולם הזה, ופת במלזו תאכל וכו', ולא תזמוד שום דבר מהבלי העולם הזה, ותברזו בכל כוזך מן השררה הקוברת בעליה, ולא תגלה צדקותיך כי תאבד שכרך בעולם הבא וגם יענישוך בגהיזום :

ב. מדות האסורות. והן לשון הרע, ורכילות, והלבנת פנים, וכנוי שם רע לזכרו, וליצנות, והשקר, וזנופה, ורמיה, עיזזה בטילה, ספור גנות זכירו, מתכבד בקלון זכירו, משלז מדנים בין אזים, נהנה בכבוד תורה, הסתכלות בעריות :

ג. במצות לא תעשה בהזמורות שיש בהם כריתות ומיתה בידי שמים ומיתה בית דין, וזלול השם קשה מכולם. וכתוב (במדבר ל"ב כ"ב) והייתם נקיים מזה ומישראל ובפרט מעון גדה אפילו בכל מיני קירוב כלל, ושמירת השבת בכל פרטיה יותר מכל המצות, נקור הבשר בתכלית מכל שהוא של זולב ודם, ומכל מיני קרי אפילו באונס, לא ישתמש

בשמות הקדש כלל ודאשתמש בתגא זולף, ומבזה תלמיד זכם כי נקרא אפיקורוס, ומכל מיני מסירות ומלשינות לגויים, ואזריהם הלאים הזמורים כמו שבועה לשם יתברך ואפילו באמת או שבועת שוא וכל מיני שבועה, וכל מיני מאכלות אסורות :

ד. בקיום מצוות עשה. ציצית, תפילין, וקריאת שמע פעמיים בכל יום, כבוד שבת בכל הפרטים, למול הבן, גמילות חסדים ובקור זולים והכנסת אורזים, והבאת שלום, תפלת שבועה עשרה בתכלית הכונה ובשמחה, מזכי לזויביא. משא ומתן באמונה, צדקה, מתן בסתר, קביעות עתים לתורה יומם ולילה כנגד כולם :

ה. בקיום מנהגות תורה. קריאת שמע שעל המטה בכונה, קימה אזור זצות לילה להתאבל על השכינה והזרבן ולעסוק בתורה, יראת השם תמיד על פניו שלא יזטא, בכל דרכיך דעהו, דביקות נפשו עם השם יתברך לא יבטל אפילו רגע :

חלק א שער ו

השער הששי: והוא לכלול בקצרה כל הנזכר בשערים שקדמו, ובו יתבאר סדר הנהגת האדם החסיד בדרך קצרה בכל מעשיו כל ימי חייו למען לא ימוט.
וזה ענינה :

ועתה בני שמע בקולי לכל אשר אני מצוה אותך, הכון לקראת אלהיך ישראל, בכל לילה בלכתך לישון, זכור כי היא מיתה הקטנה מזכירך המיתה הגדולה האמתית, והסתכל בכל המעשים שעשית באותו יום, ואם יש בהם רעים התודה עליהם שכן דרך המומתין מתודים, ותקבל עליך עול מלכות שמים בקריאת שמע שעל המטה להעלות נשמתך באווד, ואזור כך הפקד רוזך בידו יתברך בפסוק (תהלים ל"א ו') בידך אפקיד רוזי, כענין המיתה האמתית שנאמר בה (קהלת י"ב ז') והרוז תשוב אל האלהים וגו', אמנם עתה המיתה הקטנה תנה לו בתורת פקדון להזמירה לך זודשים לבקרים לפגרים מתים, ושכב באימה ויראה כי הגה רוזך עולה לתת דין וזשבון ליוצרך על כל מעשיך ודבוריך ומזשבותיך ביום ההוא, ולכן אל יפנה לבך בדבור או בהרהורים בטלים עד אשר תישן ותרדם בפוזד הנזכר :

וכאשר תקיין משנתך אזור זצות לילה קום מהר בזריזות, קל כנשר, ורוזין ידיך כדין וכשורה להעביר רוז רעה מבשרך, ותן לו ברכה ושבחו והודאה על נאמנותו יתברך שלא עכב את רוזך על רוב עוניך ולא היתה זו מיתה ארוכה אמיתית, אמנם הזויר נשמות לפגרים מתים ויותר מזודשת וזוקה מבראשונה. ולמען לא תהיה כפוי טובה עמו, הצטער על גלות שכינת עזו וזרבן מקדשו בעת שהוא מצטער על זה באשמורות, כי עונותיך ועונות אבותיך הטו אלה ועדין לא הקימה מנפילתה, ועם כל זה לא השגיזו למעשיך הרעים שגרמו נפילתה, ואתה נפלת על המטה והקימך כבתזילה ביתר שאת, ולא עוד אלא

שתזכה לזוזמת ציון שישו איתה משיש כל המתאבלים עליה. אזור כך תעסוק בתורה שבעל פה עד אור הבוקר אם תוכל כי על ידי כן אתה מוריד אליה שפע ומוזיקה בהיותה נפולה :

ובעלות השזור ריץ לקראתה אל בית תפילתה כי כבר קדמה היא לך לבא שם לשמוע אל הרצה ואל התפלה אשר תתפלל להקימה מנפילתה ולהוזירה לציון כבתזולה, וגם כי לא תוכל עשוהו לבדך, הגה בהכשלה תעזור עזר מעט ביום ההוא להקימה ולסעדה כפי כוזר, ובשכר זאת גם היא תשמע תפלתך ותפיק שאלותיך לטובה. על כן בני יהיו רעיוניך נכונים בתכלית הכונה ובשמוזה בעת שתתפלל להקימה ולגמול זוסד עם קונך, ולא לצורך שאלותיך כי הלא אינם רק להראות לפניו כעבד שאין לו זויים אלא מאדונו, ואם תקראנו באמת יהיה קרוב גם הוא אליך כמו שכתוב (תהילים קמ"ה י"א) קרוב ה' לכל קוראיו וגו'. וכתוב (דברי הימים א' כ"ז ט') כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מוזשבות הוא מבין ויודע זוסי בו אם תדרשנו ימצא לך. ובפרט בעת שתתודה לפניו אזור תפלת שמוזה עשרה או בברכת שומע תפלה יהיה בכל לבבך שלא תזוזר עוד אליהם כי הלא הנסותרות והנגלות הוא יודע רואה כליות ולב. וכמו כן בנפילת אפים בפסוק אליך ה' נפשי אשא, תגמור בכל לבבך למסור נפשך למיתה על התורה ועל המצות ובכן ימוזלו עונותיך כולם אם באמת פיר ולבך שוים :

ואזור שתתפלל לך מוזיל אל זייל, וקבע עת לתורתך לשמוה, לא תזולפנו ולא תמיר אותו אפילו על ידי אונס, ובשכר זה יראה אל אלהים בציון, שערים המצוינים במתיבתא דרקייעא. אזור כך תסעוד סעודתך פת במלוז ומים במשורה כי צדיק אוכל לשובע נפשו לקיום הנפש, ואף גם זה לשם שמים להיות זוזק לעבודתו יתברך, כמו שכתוב (משלי ג' ו') בכל דרכיך דעהו, ועמוד באימה על שלזונך הנמשל אל המזבז כי על שלזון המלך אתה אוכל, ולמען יהיה שלזונך מזבז כפרה לכפר עונותיך בהמעוט מאכלך להזוליש הקליפה השורה במזון שנפשיך נזנת בו, תעסוק בתורה איזו משנה או מזמור, ויכריזו עליך זה השלזון אשר לפני ה', ויזולש כוז היצר הרע מעליך ותתזוזק נפש השכלית שבך על ידי התורה שהיא מזון אל הנפש הזו גם היא. ואזור שזנונו גופך ונפשיך על ידי אכילת מזון שזן ומפרנס אותנו ועל ידי התורה, אל תהיה כפוי טובה לגזול את ה' ותברך לו ברכת המזת בשמוזה יתירה כמי שבקבל מתנה מיד זולתו. וזהו שאומרים בברכת גודה לך, ועל תורתך שלמדדתנו ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו. ובשכר זה יפתזו אוצרו הטוב אליך ותתפרנס מידו הרזובה תמיד :

אזור כך תזופש בלבבך אם תוכל לקיים איזו מצוה זודשה להשלים רמ"ז איברי נפשיך או מצוה ישנה להוסיף שכרך. אזור כך לך למלאכתך או למשאך ומתנך באמונה שלימה לא ברביה או אונאה, ולא תיגע להעשיר רק לקיום ההכרוזי, ועשה תורתך קבע ומלאכתך עראי, כי המרבה לא העדיף והממעוט לא הזוסיר. ואל תקבל מתנות וכו' כי שונא מתנות יזייה, וה' מוריש ומעשיר והוא הזותן לך כוז לעשות זייל. לכך השלך על ה' יהבך בכל

לבבך והוא יכלכלך. וכל היום תהיה יראתו על פניך לבלתי תזטא בשום עברה ממצוות לא תעשה, ובפרט מן המדות הרעות שהם השאור להזומין כל עיסת הזומר, ובפרט מהיותר מצויות באדם והוא דש בעקביו :

ואלו הם מה שצריך לזהר עד קצה האזרון :

הזהר מכל מיני כעס וקפידה וגאווה, אפילו לבני ביתך. ואם יזרפך איש לא תעננו, והיה נעלב ולא עולב, כי על זה כתיב (שופטים ה' ל"א) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, והעבר על מדותיך לכל מי שזוטא, ולא תרגיש צער אפילו בלבבך כי טוב הוא לך, כי כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ומכל שכן עונות וזטאות, ואם עיני שכל לך היה לך לזופש מי שיעצרך כי זויים אתה מבקש לך, וקבל כל האדם בשמוזה אף אם הוא שונאך כי על ידי כן יהפך לך לאוהב, והזכות הוא לך. וכל דבריק יהיו בנזות וקול גמור, ובל תכנס בגבול הכעס. והסר עצבות ודאגה מלבך והעבר רעה מבשרך כי מוקש הוא לך לסלק רוזן קדוש מעליך. וברזו מן הרבנות אשר היא מקצרת שנותיך. והתרזוק משיזוזה בטילה, ומשקר, וזנופה, וליצנות, ולשת הרע, כי הן כתות אשר אינן מקבלות פני שכינה לעולם הבא. ואזונו בעונה המביאה לידי רוזן הקדש, והיה כאסקופה הגדרסת לגדולים וקטנים. ואטום אונך משמוע רכילות ולשון הרע, והיה כאולם לא יפתזו פיו אלא בתורה ובמצות ובמשא ומתן ההכרוזי, ובקבול האדם בסבר פנים יפות ולשון רכה, ולא תשתבזו במעשיך הטובים לבריות כי תפסיד שררך, ועוד תקבל עונש על כך :

אזר כך הזהר מאד בתפלת המנוחה כי לא נענה אליהו זכור לטוב אלא בתפלת המנוחה (ברכות דף ו' ע"ב), ועוד כי שעת דין גמור הוא כי פנה היום ונטו צללי ערב. וביותר הזהר בתפלת ערבית אשר כבר הזושר יכסה ארץ וכל המזיקים מתעוררים לזונות על גוף האדם ועל נפשו בעלותה לתת זושבון ליוצרה. עוד יש דברים אזורים כתבתי בשער ה' ע"ש ולא הבת הקיצור לא שניתי פה :

ועתה נתקן תרופה כוללת להנצל מכל תזלואי הנפש והם שלשה דברים, לפי שעיקר שגגת האדם וגרמות הגזיקין הם שלשה דברים, האזוד כי הזומר משכזו הטובות מן האדם להזוטיאו. השני כי נותן בלבו שיש יתרון ביום טובה היה בטוב. השלישי כי גם אם ישם בלבו לזכור הגנה יהיה יותר במזיד כי יאמר בלבו מה נאכל בשנים שבעים ימי שנותינו בהם וזו קשה משתים הראשונות :

לכן עשה נא איפה בני והנצל משלשה פשעי ישראל האלה. כי כנגד הראשון שים נגד עיניך תמיד אל תבהל ברוזך לעשות שום מעשה ולדבר שום דבור הקל עד תהיה מתון מתון במושבתך אם תעשה או תדבר ואם תזודל, כי פרי המהירות זרטה ואין עוד תקנה להזוירה אל נדנה :

וכנגד השני ישים יראת ה' על פניו לא תמוש מנגד עיניו יראת יום המיתה והכנסת הקבר עד

ירקב תרווד רקב אזור ההפך בשירו למאכל תולעים, ודין זבוט הקבר, ודינה של גהינם, ויום הדין הגדול לכל באי העולם, כי אפילו שמואל השקול כמשה ואהרן נתיירא ממנו (וזגילה דף ד' ע"ב):

וכנגד השלישי יקנה מדת הבטחון באמת כי עיניו על כל דרכי איש לתת לו כדרכיו, ואין מעשיו, וגם תזבולותיו, מעלין ומורידין כלל, כי לא לקלים המרוין, וישליך יהבו עליו, וכמו שאומרים (בסדר תפילת ר"ה) אשרי איש שלא ישכזך ובן אדם יתאמן בך כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא יכלמו לנצחו כל הזוסיים בך:

עד כאן יספיקו דרושים המצטרפים להנהגת האדם להיות צדיק או זוסיד, מכאן ואילך נתעסק בדברי תוכחות להכניע את האדם, ובהודעת העונש המגיע לאדם בהתיצבו על דרך לא טוב, ובהודעת השכר הנמרץ המגיע אליו, אם בתורתו ובמצותיו זופץ מאד:

חלק ב שער א

השער הראשון: בתוכחות:

ועתה בן אדם פקוז עינך מן העורון וראה כי כל הנאות וטובות העולם הזה הכל המה מעשה תעתועים. ולמה תתגאה על הבריות, אם בקומה זקופה, כולם נבראו בצלם אלהים כמור. ואם במשפוחה, כולנו בני איש אזור נזנו בני אברהם יצחק ויעקב. ואם בעושר, כמה ריקים ופוזוזים ממך, עשירים יותר ממך. ועוד כי ה' מוריש ומעשיר ואל יתהלל עשיר בעשירו כי באולי עושר שמור לבעליו לרעתו. ואם בשררה וכבוד, כמה בזוי משפוחה שולטים בעולם, כמו שכתוב (משלי ל' כ"ב) תזות עבד כי ימלוך. ועוד כי העושר והכבוד מלפניו והוא משפיל גאים עדי ארץ. ואם בזוכמה, כמה זוכמים גדולים נטרדו מהעולם הזה ומהעולם הבא, כענין דואג ואזיתופל וירבעם, ובידו יתברך להסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקוז, ואל יתהלל זוכם בזוכמתו, ואיך תתגאה ותזולתך נולדת מטפה סרוזזה ובמעבר השתן נכנסת ויצאת, בושה וכלימה אתה בזוייך רמה ותולעה במותך ואף כי עפר אתה ואל עפר תשוב והיה כלא היה:

ואיך תכעוס על זולתך ולא תכעוס עליך שאתה בעצמך טורף נפשך באפך ועובד עבודה זרה בכעוסך, ואתה מכעיס את קונך ועתיד ליפרע ממך, ואיך תקפיד על הכלי העולם הזה וסופך למות ורוז עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו רואיו יאמרו איו, ואיך תתעצב על עולם שאינו שלך ולא תתעצב על פרידת נפשך מגופך ברתת וזיע ואימה זשיכה נופלת עליו, ואיך תזמורד לצבור זהב ולבנות בתים ועליות מרווזים, והוא לקברות יוכל אמה על אמה ברום אמה בארץ תזותיה ומאומה אין בידך ועזבת לאזורים זולדה, ולמה תיגע להעשיר והכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל, ולמה תצטער על עולם שאינו שלך

וכהרף עין תלך לעולם אזור, וכל אשר יגעת היה לאפס ולתוהו ולהבל כוזך כלית, ולמה תמאס תורת זינים זוי עולם לאסוף ממון זויי שעה, וכל אשר גזר אלהים עליך, אם דל ואם עשיר עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע כי ה' מוריש ומעשיר, ואבדת עולמך עולם הזינים וזצי תאותך עלה בידך ולמה תתענג בדשן ועצמותיך תזוליך ומוזר על עפר תשכב, תזותיך יוצע רמה ומכסך תולעה :

ואיכה תבקש שררה ומעלה רמה ותקות אגוש רימה, ועוד כי אין מלכות נוגעת בזוברתה אפילו כמלא זימא כי לה' המלוכה ובידו לגדל ולוזהק לכל ומשפיל אף מרומם, ואיך תספר לשון הרע על רעך הטוב ממך וכמה קטיגורים מספרים רעתך ומזכירים עונותיך לפני מי שאמר והיה העולם :

ולמה תשנא אויביך ואין לך אויב גדול ממך גורם רעה לעצמך מענה ומסגף נפשך הנצונית ומענג את גופך רימה וגוש עפר הווה ונפסד, למה תאהב שונאך הוא היצר הרע אשר בקרבך והוא מבקש רעתך צופה בך להמיתך וכמה צפור אל פוזי יפלוז זיך כבדו ולא ידע כי בנפשו הוא :

ואיך תזניף ותתביש מילוד אשה שכמותך, ולא תתבייש ממלך אדיר איום וגורא שופט כל הארץ, מלא כל הארץ כבודו, אשר בידו נפש כל זוי, ממכון שבתו השגיוז על כל יושבי הארץ, ואיך תזוטא במסתרים וכל מעשיך ודבוריך בספר נכתבים, כי עיניו על דרכי איש משוטטות בכל הארץ, וכל צעדך יספור, ועל כל אלה יביאך האלהים במשפט על כל נעלם, ואיך תבטל זמנך בדברים הזינים ונפסדים והזמן קצר ומתי תעשה לבית עולמך, כי מי שלא טרוז בערב שבת לא יאכל בשבת :

הביטה וראה כמה מתו בזורותם וכמה נפלים וינקי שדים ספו תמו וכראש שיכולת ימלו, כי לא ידע האדם את עתו מתי ימות ואבד שמו, ואיך תשכזו יום המות ודין הקבר ודינה של גהינם ויום דין הגדול והגורא, ומי יכילנו והתעלמות מהם, ואין דבר מוכרוז לבוא כמוהו, כי אין איש משאול נפדה, ונהמת באזוריתך ושערי תשובה אז נעלים בפניך, ותרופה לא תעלה למכתך ולעונותיך, ואיך תעלים עיניך מן המות והוא כרוך כזוש על עקבך, ובכל לילה אתה כמות מושכב על מטתך להזכירך המות האמתי והמות קשורה לטוטפות בין עיניך כתנומה על עפעפך, בשכבך תשמור עליך והקיצותה תעיף עיניך ממנו ותביט בהבלי עולם בממון שאינו שלך ובתענוגים שאינם שלך ובשררה שאינה שלך ובעולם שאינו שלך :

חלק ב שער ב

השער השני: בתוכחות הנמצאות בדברי רבותינו ז"ל:

ואלו הן, לעולם יהא אדם (אליהו רבא סוף פרק כ"א) ירא שמים בסתר כבגלוי, אשרי מי עושים כל דבריו וכל דרכיו לשמים. לעולם יהיו עיניך ולבך אצל בוראך כדי שתנצל מכל מיני זטא ועון. לעולם יהא פוזד יוצרך עליך ואימתו על לבך ובראשך נגד עיניך ואל תסירם מעיניך אפילו רגע אזור, לעולם אל יליו מעיניך יום הביתה ויום הקבר ויום הדין הגדול כאילו אתה רואה אותו וכאלו אתה עומד בו וכאלו אתה נכנס לדין כדי שלא יעלו על לבך דברי הרהורים של זטא שכל איבריך מעידין בך, ועל כרוזך אתה עתיד ליתן דין וזשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, בכל יום הוא אומר אוי לי שהלך היום ולא עשיתי בו צדקה עם תלמוד תורה, שכל יום שהלך אינו זוזר לך :

אמרו בשעה שהאדם נפטר מן העולם שואל לו מלאך המות כלום עסקת בתורה ובגמילות זסדים והמלכת קונך שזורית וערבית והמלכת את זוכירך עליך בזנות רוז, אם יש לו דברים אלו יוצאת נשמתו בנשיקה ואם לאו וכו' :

דין שני הוא דין הקבר, קשה יום הקבר יותר מדינה של גיהנם וכו' ואפילו צדיקים גמורים שלא זטאו גדונים בו וכו'. ומה יעשה אדם וינצל מוזבוט הקבר יעסוק בתורה ויהא אהב צדקה ותוכחות וגמילות זסדים ויכניס תלמידי זכמים ואורזים לתוך ביתו ומהגם מנכסיו ויתפלל תפלתו בכונה וינצל מוזבוט הקבר ואפילו דינה של גיהנם אינו רואה :

דין שלישי זה דינה של גיהנם, בשעת הדין שואל לו הקדוש ברוך הוא עסקת בתורה ובגמילות זסדים, אם יש דברים אלו בו פוטרים אותו מדינה של גיהנם וכו'. אשרי אדם שמישים עצמו כשור לעול וכזמור למשאוי וישב וקורא ושונה בדברי תורה בכל יום תמיד, וקורא תורה גביאים כתובים ושונה הלכות ומדרש, וירבה בשיבה וימעט בסזורה מיד רוז הקודש שורה עליו וכו' :

אמר אבא אליהו זכור לטוב (אליהו רבא ט') מעיד אני עלי שמים וארץ בין איש בין אשה בין גוי בין ישראל בין עבד בין שפזזה הכל לפני מעשיו של אדם רוז הקדש שורה עליו, אשרי מי ששם כל אלו נגד פניו בכל עת ויזכה להשלים בהם כל ימי זייו ולבלות עצמו בהם כל ימי זייו בכל מעשים האלו, ובלבד שישמור עצמו ואבריו וגופו מכל זטא ועון, זוכה לכל הכבוד הצפון לצדיקים עד שאין מנין ושעור ואין כל עין יכולה לראות ואין כל אוזן יכולה לשמוע כבוד המתוקן לצדיקים ולזסידים, וכן הוא אומר (ישעיה ס"ד ג') ומעולם לא שמעו ולא האזינו עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למוזכה לו :

לק ב שער ג

השער השלישי: בשכר קיום התורה והמצות:

ולמען תדע טעם עשית המצות על שרשם כאשר גליתי אונך בזולק ראשון, אכתוב לך מה שאמרו בספר התקונים תקון י"ז (דף ל"ב) ותקון ע' (דף ק"ל) ואלקוט שרשיו ואסדרנו בתכלית הקצור:

כל נביא וכל בר נש כל זוד סליק לאבר דיליה די נשמתיה אתעיל מההוא אבר מנהון ברישא דמלכא, מנהון בנימין דשערא, בעינין, באודנין, באנפין, בזוטמא, בפומא, בצואר, בידין, בקומה דאיהו גופא, בשוקין, בירכין, ברגלין, באות ברית, במוזא, בלכא :

וכל אבר מאלין אית ליה ספירה ידיעא מאינן עשר ספיראן, וכל אלין אברים אינן בדיוקנא דגופא דמלכא ואית מאן דנשמתיה ממלבושין דמלכא :

וכל תרי"ג פקודין דאורייתא אינן תליין בהני אברים דגופא דמלכא. אית פקודין דתליין ברישא דמלכא, ואית בעינין וכו', ולכל פקודא דשריא על כל אבר ואבר אית ליה שם ידיע, ולגו מיניה איהו שמא דהוי"ה דאיהו נשמתא דההוא אבר, וכלהו אברים אתקריאו כנויין לשמא דהוי"ה דאיהו לגו מכל אבר ואבר, וכל שם וכנוי דכל אבר לית ליה שולטנו אלא בההוא אבר דיליה, אבל קודשא בריך הוא שמא דהוי"ה שלטניה בכל אתר כנשמתא דשלטנותה על כל אבר ואבר, ודא איהו מלא כל הארץ כבודו :

וכל פקודין דעביד בר נש שלא על מנת לקבל פרס, תליין בדיוקנא דמלכא באעילות, אבל פקודין דעביד על מנת לקבל פרס, תליין בדיוקנא דההוא דאקרי גער לעילא. ובכל אבר ואבר דדיוקנא דמלכא, תליין מנה כמה מלאכין דאיתקריאו עיני ה', אזני ה', ידי ה' וכו', וכלהו תליין מגופא דמלכא כנימין דשערא דתליין מרישא :

וכל נימא איהו זוד מלאך ותרי"ג אברים דבר נש כלהו מסודרים על סדרי בראשית. ובגין דא אקרי בר נש עולם קטן. ובכל פקודא דעביד בר נש גרים לאמלכא לקודשא בריך הוא על ההוא אבר דנשמתא דבר נש כפום ההוא פקודא, ובכל אבר ואבר דנשמתיה דאיתקריאו אותו אבר של נשמת הבן אדם כפי אותה מצוה. וכל אבר ואבר של הנשמה נקראים גרות כמו שכתוב גר ה' נשמת אדם, בה עביד ההוא מצוה דהכי נמי אתקריאת גר כמו שכתוב (משלי כ' כ"ד) כי גר מצוה :

בעי בר נש לבערא מכל אבר דיליה כל מוזשבין והרהורין בישין דטיעופין דאינן קליפין דשריין בבר נש ולתקנא אתר דכיא ונקיה לשריא ליה תמן, דכל אבר דאיהו פגום בזובא דעביד בר נש, לא שריא ביה קודשא בריך הוא בההוא אבר כמו שכתוב (ויקרא כ"א י"ז) כי כל איש אשר בו מום לא יקרב, וכל מאן דפגום בזוד פיקודא כאלו פשע בדיוקנא דמלכא. ועריך לאוקדא לאינן קליפין דשריין תמן בהנהו פקודין דשריין בכל אבר ואבר ולבערא לון מנהון דאיקרין שאור וזומין בהנהו גרות דעלייהו אתמר כי גר משה וכתוב (משלי כ' כ"ד) גר ה' נשמת אדם זופש כל זודרי בטן, וכדין שריא תמן קודשא בריך הוא

דאיהו שם הוי"ה ב"ה, וכינויים דיליה דאתקריאו אברים דיליה וזוילין דמלאכים דתליין מההוא אבר ונטרין ליה לההוא אבר מכל מרעין בישין וקליפין דהו שריין תמן :

אית פקודין דתליין וכו' כל פקודא דיראת ואתבה תליין במוזא ובלבא, כל פקודא דהליכה תליא ברגלין, כגון הליכה לבי כנישתא ולברית מיילה ולמות מצוה או לכל הליכה דמצוה ואינון דקיימין בעמידה על רגלין בצלותא דעמידה בתרין שוקין. פקודא דברית מיילה איהו תליא בצדיק דאיהו קשת אות ברית. צלותא בוז"י ברכאן דמצלאן בהון וסגדין וכרעין בהון, תליא בצדיק זז"י עלמין, מארי קומה דגופא דזקפי לשכינתא בצלותא בשמא דהוי"ה ארבע זקיפות בצלותא תליין בעמודא דאמצעיתא, תפילין דיד ביד שמאלא :

כל פקודין דעשיה תליין בידין כגון נתינת צדקה וקשירת תפילין ביד ימינא על שמאלא, וצדקה לקודשא בריך הוא דאיהו צ' אמנים, ד' קדושות, ק' ברכות, ה' זומשי תורה בכל יומא, פתוז תפתוז, נתון תתן, הענק תעניק. ואינון עשר מיני מתנות וכו', ציצית על כתפין, עונג שבת באכילה ושתייה, וקרבתין דאכילה ושתייה דקודשא בריך הוא כגון את קרבני לזומי וכו' וצלותין דרמיין לקרבנין ודי מברכין לקודשא בריך הוא בכל מאי דאכלין ושחאן בתר דמצלו צלותא ולא קודם, כולהו תליין בצואר :

מצות ללמוד וללמוד וצלותין וקלין ודיבורין דקראן לקודשא בריך הוא שמע ישראל תרין זימנין ביומא, ובזמירות ותושבזוות והודאות כלהו תליין בפומא, והכי תקיעת שופר ברוזא דנשיב בפומא מצוה של ברית מיילה היא תלויה בצדיק שהוא קשת אות ברית. תפלה בוז"י ברכות שמתפללים בהם ומשתזזים וכורעים בהם תלויים בצדיק זז"י העולמים שהוא עמוד השדרה, בעלי קומת הגוף הזקפים לשכינה בתפלה בשם הוי"ה בארבע זקיפות בתפלה תלויים בגוף. תפילין של יד ביד שמאל. כל מצוה של עשיה תלויים בידים כגון נתינת צדקה וקשירת תפילין ביד ימין על שמאל. וצדקה להקדוש ברוך הוא שהוא תשעים אמנים, ארבע קדושות, מאה ברכות, זומשה זומשי תורה בכל יום, פתוז תפתוז, נתון תתן, הענק תעניק, והם עשר מיני מתנות וכו'. ציצית על הכתפין, עונג שבת באכילה ושתייה, וקרבתין שהם כביכול אכילה ושתייה של הקדוש ברוך הוא כגון את קרבני לזומי וכו'. ותפילות הדומים לקרבנות ומה שמברכים לקב"ה בכל מה שאוכלים ושותים, אזור שמתפללים תפלה ולא קודם, כולם תלויים בצואר. מצות ללמוד וללמוד ותפילות בקול ודיבור להקדוש ברוך הוא, שמע ישראל עני פעמים ביום ובזמירות ותושבזוות והודאות כולם תלויים בפה וכן תקיעת שופר בהבל היוצא מהפה ואותו ההבל נעשה קול, כל דיני הבית וההוא רוזא אתעביד קלא, כל דיני תלין בדבורא דפומא, וכן בעיינין כמו שאמרו (סנהדרין דף ד' ע"ב) אין לו לדיין אלא מה שענינו ראות :

קרבתין דאינון ריזו ניזוזו לה' ואעי בוסמין דאבדלתא תליין בוזוטמא. קריאת שמע ושמיעת שופר וכל פקודין דאתמר בהון אם השמיע לאזנו יצא תליין באודנין. תפילין תליין ברישא, וכל פקודין משלבאן דא בדא :

ובספר הזוהר פרשת נשא (דף קכ"ד) כד בר נש עביד פקודא זודא ולא יתיר בדוזילו ורוזימו דקודשא בריך הוא בגין ההוא פקודא שריין עליה עשר ספיראן וכל מאן דקיים פקודא זודא כדקא יאות כאילו מקיים רמ"ז פקודין דעשה דלא אית פקודא דלאו איהו כלילא מכלהו רמ"ז, ע"כ :

אגרא דבר נש דאמליך לקודשא בריך הוא על כל אבר ואבר אתזשיב כאילו אמליך ליה על כל עלמא, דבר נש עולם קטן אקרי, ולא אתיהיב רשו לגלאה אגרייהו דטעמי מצות בגין דלא יפלזו בר נש לקודשא בריך הוא על מנת לקבל פרס, אבל תא זוזי ההיא דין תלויים בדיבור של הפה וכן בעיניי כמ"ש רז"ל אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. קרבנות שהם ריזו ניזונו לה' ועצי בשמים של הבדלה תלויים בזוה"ט. ק"ש ושמיעת שופר וכל המצות שנאמר בהם אם השמיע לאזנו יצא תלויים באזניים. תפילין תלויים בראש, וכל המצות קשורות זו בזו. ובספר הזוהר פרשת נשא, כאשר בן אדם עושה אפילו מצוה אחת ולא יותר ביראה ובאהבת הקדוש ברוך הוא. בעבור אותה מצוה שורים עליו העשר ספירות וכל מי שמקיים מצוה אחת כמו שצריך כאילו מקיים רמ"ז מצוות עשה, לפי שאין מצוה שאינה כלולה מכל הרמ"ז ע"כ. השכר של בן אדם שממליך להקדוש ברוך הוא על כל אבר ואבר נזישיב כאילו המליך אותו על כל העולם לפי שבן אדם נקרא עולם קטן. ולא ניתן רשות לגלות שכר של טעמי המצוות בעבור שלא יעבוד הבן אדם לקב"ה על מנת לקבל שכר. אבל בא וראה אותה נשמה שהיא בדיוקן של אדונה נשמתא דאיהי בדיוקנא דמאריה דמקיים כל פקודין דיליה אלין כד סלקת לעילא כל זיילין דמלאכיא דתליין מאלין פקודין וכל תקונין ומשריין דגופא דמלכא סלקי עמה וכד נזותת כלהו נזותי עמה ואיהי סולם דאתמר בה (בראשית כ"ז י"ב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, וקלא נזותי בכל רומי רקיעים הבו יקר לדיוקנא דמלכא :

ברית מיכה כמה דאעבר מההוא אבר הגהו קליפין, ותקין אתר לשריא שכינתא, הכי נמי כד נשמתיה סליקת לעילא סליקת בשמא דהוי"ה ואעבר מינה כל קליפין ומלאכי זבלה דלא יקרבו לגביה. וכמו דאשתדל באורייתא ובמצוה דאקרון אור וגר, הכי כד איל לההוא עלמא (שמות י"ג כ"א) וה' הולך לפניהם, דנשמתיה ורוזיה ונפשיה בעמוד ענן ועמוד אש לנזותתם הדרך להאיר להם. וכמה דנטר שבת ונזו ואתענג ביה ליקרא דקודשא בריך הוא, הכי יהיב ליה לעילא אתר בניזווא ונזו תמן מכל מה דטרוז בהאי עלמא :

מאן דמיזוד לקודשא בריך הוא בשכינתיה קודשא בריך הוא מוזג ליה בבת זוגיה בההוא עלמא, מאן דקריב בשכינתיה לגביה, הכי שמקיים כל מצוותיו האלה. כאשר היא עולה למעלה. כל זיילות המלאכים שתלויים באותם המצות וכל התיקונים וההשראות שנמשכו מגופא דמלכא עולים עמה, וכאשר יורדת כולם יורדים עמה והיא הסולם שנאמר בה, והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. וקול עובר בכל מרומי הרקיעים הבו כבוד לדיוקן המלך. ברית מיכה כמו שמעביר מאותו אבר אותן הקליפות והתקין מקום להשראת

השכינה, כך גם הנשמה כאשר עולה למעלה עולה בשם הוי"ה ומעביר ממנה כל הקליפות ומלאכי זבלה שלא יתקרבו אליו. וכמו שמשתדל בתורה ובמצוה הנקראים אור ונר, כך כאשר הולך לאותו עולם אז ה' הולך לפני נשמתו רווחו ונפשו בעמוד ענן ועמוד אש לנזותם הדרך להאיר להם. וכמו ששומר שבת ונזו ומתענג בה לכבוד הקדוש ברוך הוא, כך תקבל הנשמה למעלה מקום מנוחה ותנוזו שם מכל מה שטרזו בעולם הזה. מי שמיזוד לקב"ה ושכינתיה, הקדוש ברוך הוא מזווג לו את בת זוגו בעולם הבא. מי שמקרב השכינה לגביו כך מקרב לו בבת זוגו. ומי שעושה מקרב ליה בבת זוגיה, ומאן דעביד ליה מקדשא הכי יעבד ליה בית דקדש קודשין דדייר תמן. מאן דעביד סוכה קודשא בריך הוא יסכך ויגין עליה מכל מלאכי זבלה ומקטרגים כד נפק מהאי עלמא. מאן דמברך שבע ברכאן דקריאת שמע ומקדש ליה בקדוש קדוש ומיזוד ליה בקריאת שמע, הכי יברך ליה ומקדש ליה בעשר זופות דקדושין בגן עדן ומיזוד ליה בכלה דיליה. מאן דתקיין כורסייא לקודשא בריך הוא בעטופא דמצוה ומעטר ליה בתפלין וקרי ליה בשמע ישראל דישרי על כורסייא, הכי מתקן ליה בההוא עלמא כורסייא ועטרא דכתר מלכותא וימליך ליה על כל מלאכים ומשריין דתמן. וכמה דאנזוית ליה בזמירות שירות תשבחות והודאות, הכי סליק תמן כל זיות דמרכבות ומשריין דמלאכין זיות שרפים ואופנים פרשי גרפיהו לקבלא ליה בזודה בנגזא :

סוף דבר לית פומא דיכיל למימר אגרא דיליה בההוא עלמא לדרי דרין. זכאה איהו מאן דישרי לקודשא בריך הוא בכל אברים לו מקדש, כך יעשה לו בית של קודש קודשין שיגור שם. מי שעושה סוכה, הקדוש ברוך הוא יסכך ויגין עליו מכל מלאכי זבלה ומקטרגים כאשר יצא מזה העולם. מי שמברך שבע ברכות של קריאת שמע ומקדש להקדוש ברוך הוא בקדוש קדוש ומיזוד אותו בקריאת שמע. כך יברך הקדוש ברוך הוא לו ויקדש אותו בעשר זופות של קידושין בגן עדן ומיזוד אותו בכלה שלו. מי שמתקן כסא להקדוש ברוך הוא בעטיפה טלית של מצוה ומעטר לו בתפלין וקורא לו בשמע ישראל כדי שישב הקדוש ברוך הוא על כסאו. כך יתקן לו הקדוש ברוך הוא בעוה"ב כסא ועטרה של כתר מלכות וימליך אותו על כל המלאכים והמזונות ששם. וכמו שעושה נזות רווח להקדוש ברוך הוא בזמירות שירות ותשבחות וזרם שישרה בעוה"ז כך כאשר יעלה לשם כל זיות של המרכבות והמזונות של מלאכים זיות שרפים ואופנים יפרשו כנפיהם לקבל אותו בשמחה ובנגזן. סוף דבר אין פה שיכול לומר את השכר שלו באותו עולם לדורי דורות, זכאי הוא מי שמשרה את הקדוש ברוך הוא בכל האברים שלו שאם זוסר דיליה, דאי זוסר זוד אבר פנוי מניה דלא שריא עליה, אצטריך בגין ההוא אבר לאזזורא בגלגולא בעלמא עד דישתלים בכלהו איברים בדיוקנא דצלם ה', דאי זוסר זוד לאו איהו בעלמו. סוף סוף כל מה דישתדל בר נש הוי בגין קודשא בריך הוא ושכינתיה כד עביד פקודוי, והכי מדה כנגד מדה ישתדל קודשא בריך הוא בגיניה ובת זוגיה בההוא עלמא :

[תרגום - כל נביא וכל בן אדם כל אוזר עולה לאבר שלו אשר נשמתו נאצלה מאותו אבר.

יש מהם בראש המלך מהם בזוטי השער, בעינים, באזנים, בפנים, באף, בפה, בצואר, בידיים, בקומת האדם שהוא הגוף, בשוקיים, בירכיים, ברגלים, באות ברית, במוזו, בלב. וכל אבר מאלה יש לו ספירה ידועה מאותם עשר ספירות וכל האברים האלה הם תלויים בדיוקנא הגופא המלכא, ויש מי שנשמתו ממלבושי המלך. וכל תרי"ג מצות התורה הם תלויים באלה האברים הגופא המלכא יש מצות שתלויים בראש המלך ויש בעינים, וכל מצות ששורה על כל אבר ואבר יש לה שם ידוע ובתוכה הוא שם הוי"ה שהוא נשמה של אותו אבר, וכל האברים נקראים כינויים לשם הוי"ה שהוא בתוך כל אבר ואבר וכל שם וכינוי של כל אבר ואבר אין לו שליטה אלא באותו אבר שלו. אבל הקדוש ברוך הוא שם הוי"ה שליטתו בכל מקום כנשמה ששולטת על כל אבר ואבר, וזה הוא מלא כל הארץ כבודו. וכל מצות שעושה בן אדם שלא על מנת לקבל פרס תלויים בדיוקנא המלך באצילות, אבל מצות שעושה על מנת לקבל פרס תלויים בדיוקנא של אותו הנקרא נער למעלה. ובכל אבר ואבר דדיוקנא המלך תלויים ממנו כמה מלאכים שנקראים עיני ה' אזני ה' ידי ה' וכו' וכולם תלויים מגופא המלכא כזוטי שער שתלויים מהראש. וכל זוט שער הוא מלאך אזור. רתרי"ג אברים של בן אדם כולם מסודרים על סדרי בראשית ובעבור זה נקרא בן אדם עולם קטן, ובכל מצות שעושה בן אדם גורם להמליך את הקדוש ברוך הוא על אותו אבר של נשמת הבן אדם כפי אותה מצוה. וכל אבר ואבר של הנשמה נקראים נרות כמו שכתוב נר ה' נשמת אדם, בזה הוא עושה את אותה המצוה, דרך גם המצוה נקראת נר כמו שכתוב כי נר מצוה :

צריך בן אדם להסיר מכל האברים שלו כל מוזשבות רעות, שהם קליפות השורים בבן אדם, וצריך לתקן מקום אך ונקי להשרות את הקדוש ברוך הוא שם. לפי שכל אבר שהוא פגום בזוטא שעושה בן אדם אין הקדוש ברוך הוא שורה באותו אבר כמ"ש כי כל איש אשר בו מום לא יקרב. וכל מי שפגום במצוה אזנת כאילו פשע בדיוקנא המלך. וצריך לשרוף לאותם קלי השורות שם באותם מצות השורות בכל אבר ואבר ולהסיר אותם מהם שנקראו שאור וזמן, על ידי אלה הנרות שנאמר עליהם כי נר מצוה, וכתוב נר ה' נשמת אדם זופש כל זדרי בטן. וכאשר שורה שם הקדוש ברוך הוא שהוא שם הוי"ה ב"ה וכינויים שלו הנקראים אברים שלו, אז זיילות המלאכים התלויים מאותו אבר שומרים לאותו אבר מכל דברים רעים וקלי שהיו שורים שם. יש מצות שתלויים וכו' כל מצוה של יראה ואהבה תלויים במוזו ובלב, כל מצוה של הליכה תלויה ברגלים, כגון הליכה לבית הכנסת ולברית מילה ולמת מצוה או לכל הליכה של מצוה. ואותם דעומדים בעמידה על רגליהם בתפילה של עמידה, בשתי שוקיים :

חלק ב שער ז

השער הרביעי: בעונש מדות הרעות ובשכר קנין הטובות:

הגאווה היא שורש להרבה עבירות אם בין אדם למקום ואם בין אדם לזוהירו, כי גורם להזיק לזוהירו ולשנאתו ולדבר לשון הרע עליו, וכאלה רבות, ואם בינו למקום שכן כתיב (דברים ז' י"ד) ורם לבבך ושכחות את ה' אלהיך, ואמרו רבותינו ז"ל (סוטה דף ה' ע"א) כל ע"ש בו גסות הרוזן נקרא תועבה שנאמר (משלי ט"ז ה') תועבת ה' כל גבה לב. ואמרו (שם) בשמתא מאן דאית ביה, וראוי לגדעו כאשירה ואין עפרו נזער ושכינה מיללת עליו ושקול כעובד עבודה זרה וככופר בעיקר, וכאלו בא על כל העריות כולם וכאלו בנה במה, ואפילו שיקנה להקדוש ברוך הוא שמים וארץ כאברהם אבינו שלא ינקה מדינה של גהינם וסופו מתמעט ונאסף מן העולם שלא בזמנו, ואפילו ירבעם שכל זכמי דורו היו לפניו כעשבי השדה (סנהדרין דף ק"א ע"ב) ולא היה בתורתו דופי והיה שונה ק"ן פנים בתורה לא אבר אוזר פניו ממנו שאינו שורה עליו צריך בעבור אותו אבר לזוזר בגלגול לעוה"ז עד שישתלם בכל האברים בדיוקן הצלם ה', שאם זוסר אבר אוזר אין הוא בצלמו. סוף סוף כל מה שישתדל הבן אדם בעבור קב"ה ושכינתיה כאשר עושה מצותיו, כך מדה כנגד מדה ישתדל הקדוש ברוך הוא בעבורו ובעבור בת זוגו באותו עולם. נענש ונטרד מן העולם הזה והעולם הבא אלא מפני גסות הרוזן וכאלו דווקא רגלי השכינה ומסתלקת מן העולם ואומרת אין אני והוא יכולים לדור יחד בעולם, ומורד במלכות שמים, ומתעטף בטליתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שנאמר בו (תהלים ל"ג א') ה' מלך גאות לבש, ובמה יתגאה האדם והוידעו מטפה סרוזה ויעירתו בדם נדה ובזויי טנוף וסרוזון ואוזר מותו רמה ותולעה ואזורית גופו גוש עפר ונפשו יורדת לגיהנם :

אמנם הענוה והשפלות, אין מדה גדולה ממנה כי משה רבינו ע"ה רבן של כל הנביאים בתורה ובמצות ויראת זוטא לא נשתבחז אלא בענוה שנאמר (במדבר י"ב ג') והאיש משה ענו מאד, צא ולמד מן הקב"ה שהניחו שמי מרום ויורד לשכון אצל השפלים שנאמר (ישעיה נ"ז ט"ו) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוזן, וכתיב (תהלים ל"ד כ') קרוב ה' לנשברי לב, וכתיב (תהלים ט"ו א') מי יגור באהליך וכו' נבזה בעיני נמאס, ואף על פי שהיראה כתיב בה (איוב כ"ז כ"ז) הן יראת ה' היא זוכמה, וכתיב (ישעיה ל"ג ו') יראת ה' היא אוצרו, אמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי שבת פ"א ה"ג) כי היא עקב אל הענוה כמו שכתוב (משלי כ"ב ד') עקב ענוה יראת ה', ומי שדעתו שפלה עליו כאלו הקריב כל הקרבנות שנאמר (תהלים נ"א י"ט) זבחי אלהים רוזן נשברה, ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת וכו' ואין תפילתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים עצמו כבשר (סוטה דף ה' ע"א) שנאמר (ישעיה ס"ו כ"ג) והיה מדי זודש בזודשו וגו' יבא כל בשר להשתחוות וגו', וכתיב (ישעיה ס"ו ב') ואל זה אביט אל עני ונכה רוזן. וכל מי שהוא ענו גורם להשרות שכינה על האדם בארץ, שנאמר (שמות כ' י"ז) ומשה נגש אל הערפל, מי - גרם לו זה ענותנותו, שנאמר (במדבר י"ב י"ג) והאיש משה ענו מאד :

ותנא רבי פינחס בן יאיר אומר (סוף סוטה) זהירות מביאה לידי זריזות וזריזות מביאה לידי נקינות, ונקינות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות לידי קדושה.

וקדושה לידי ענוה וכו' וענוה גדולה מכלם, שמביאה לידי רווח הקדש, שנאמר (ישעיה ס"א א') רווח ה' אלהים עלי יען משוז ה' אותי לבשר ענוים :

ושלזו מתם (סנהדרין פ"ז ע"א) איזהו בן העולם הבא ענותן ושפל ברך שיף עייל ושייף נפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מזוזיק טיבותא לנפשיה. (מגילה דף ט"ו ע"ב, סנהדרין דף ק"א ע"ב) ועתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וכו', יכול לכל תלמוד לומר (ישעיה כ"ז ה') לשאר עמו, למי שמשים עצמו כשירים :

ובספר הזוהר פרשת שלזו (דף קס"א) הכי פתוז רב מתיבתא, זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא, כמה איהו רב בההוא עלמא, מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר, עוד שם פרשת תרומה (דף קס"ו) אמאי אקרי יוזקאל בן בוזי, על דהוה מבזה גרמיה לגבי מאן הגדול מיניה, ועל דא זכה לאתקרי בן אדם מה דלא אקרי הכי בר נש אזורא ואקרי רם כדכתיב (איוב ל"ב ב') ברכאל הבוזי ממשפוזת רם וכו', ואמרו רבותינו ז"ל (תענית דף ז' ע"א) למה נמשלה התורה לבנים, מה הבנים אינם הולכים אלא למקום גמור, כך אין התורה שורה אלא במי שרוזו נמוכה. אשרי מי שאינו קוצף ורוזו נמוכה ושפלה הרבה, וכן הוא אומר (תהלים נ"א י"ט) זבוזי אלהים רוזו נשברה. אשרי מי שמאריך הכל ונושא הכל לרצון בוראו ועושה עצמו כשירים וכן הוא אומר (מיכה י"ז) נושא עון ועובר על פשע לשארית נזולתו, למי שמשים עצמו שירים, אשרי אדם שישים עצמו עפר שהכל ירמסוהו ויהיה כאסקופה התזותנה שהכל דשין בה וכיחד הנמוכה שהכל נתלים בה וכו' :

[תרגום - בספר הזוהר פרשת שלזו, כך התזויל לדרוש ראש הישיבה, זכאי הוא מי שמקטין עצמו בעוה"ז כמה הוא גדול בעוה"ב. מי שהוא קטן הוא גדול, ומי שהוא גדול הוא קטן. עוד שם בפרשת תרומה. למה נקרא יוזקאל בן בוזי על שהיה מבזה עצמו לגבי מי שגדול ממנו. ועל זה זכה להקרא בן אדם מה שלא נקרא כך בן אדם אזור. ונקרא רם כמו שכתוב ברכאל הבוזי ממשפוזת רם:]

הכעס הוא ענף הגאווה ושקול כמוהו. ואמרו רבותינו ז"ל (גדרים דף כ"ב ע"א) כל הכועס כל מיני פורעניות של גיהנם שולטין בו. ואמרו רבותינו ז"ל (שבת דף ק"ה ע"ב) המקרע בגדיו והמפזר מעותיו והמשבר כלים בזמתו יהא בעליך כעובד עבודה זרה, שנאמר (תהלים פ"א י') לא יהיה בך אל זר, ואמרו רבותינו ז"ל (גדרים דף כ"ב ע"ב) כל הכועס אין שכינה חזושה כנגדו ומשכוז תלמודו ומוסיף טפשות ובידוע שעונותיו מרובים מזכותיו שנאמר (משלי כ"ט כ"ב) ובעל זימה רב פשע, ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים דף ס"ו ע"ב) כל הכועס אם זוכם הוא זוכמתו מסתלקת ממנו, מנלן במשה ומאלישע וכו', ואמר ליה אליהו זכור לטוב (ברכות דף כ"ט ע"ב) לרב יהודה לא תרתוז ולא תזוטא, ובזוהר פרשת תצוה (קפ"ב א' רס"ג ב') אי בר נש כעיס עקר מניה נשמתא עילאה קדישא למשרי באתרה סטרא אזורא ודא איהו בר נש דמריד במאריה ואסיר לאתקרבא בהדיה, ודא איהו טורף נפשו באפו, דטרף נפשיה ואשרי באתרה אל זר, כי במה נזושב הוא, עבודה זרה אקרי, ומאן

דאשתעי עמיה כאלו אתזובר לעבודה זרה ממש, דעבודה זרה ממש שריא בגויה, ואסיר לאסתכלא באנפוי ועליה כתיב (ויקרא י"ט ד') אל תפנו אל האלילים, ועל דא כתיב (שמות ל"ד י"ז) אלהי מסכה לא תעשה לך. וכל מסאביא אתדכיין בר מהאי, בגין דמסאיב גופא מגז ומבר, ונפשא כולא מסאב. ואפילו כד אתי האי בר נש ועקר להווא זר מגויה מכל וכל לעלבין ולבתר אשתדל לאתקדשא ולאמשכא ההיא קדושא דנשמתא קדישא עליה, כדין, ולואי דאתקדש דכיון דערקת מגיה זמנא זודא כמה יעביד בר נש עד די תיתוב לאתרה :

[תרגום - בזוהר פרשת תצוה אם בן אדם כועס עוקר ממנו נשמה עליונה קדושה להשרות במקומה סטרא אזורא וזה הוא בן אדם שמורד באדונו ואסור להתקרב להיות עמו וזה הוא טורף נפשו באפו דטורף את נפשו ומשרה במקומה אל זר. כי במה נזושב הוא, ונקרא עבודה זרה, ומי שמדבר עמו כאלו מתזובר לע"ז ממש. דעבודה זרה ממש שורה בתוכו. ואסור להסתכל בפניו ועליו כתוב אל תפנו אל האלילים ועל זה כתוב אלהי מסכה לא תעשה לך. וכל טומאות יש להם טהרה זווין מזה, בעבור שמטמא גופו מבית ומזוין. ומטמא את כל הנפש, ואפילו כאשר יבא בן אדם זה ויעקור לסטרא אזורא מתוכו מכל וכל לעולם ואזור כך ישתדל להתקדש ולהמשיך אותה נשמה של הקדושה עליו, אז הלואי שייתקדש, וכיון דנעקרא ממנו פעם אחת כמה יעשה הבן אדם עד שישוב למקומה :

הקפדנות היא ענף מן הגאווה ומן הכעס. ואמרו ז"ל (ר"ה דף י"ז) מאן דקפיד קפדין ליה ואין מוזולין לו עונותיו, שנאמר (מיכה ז' י"ז) נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע, אבל המעביר על מדותיו וכו'. אמרו ז"ל (שבת דף ל"ב ע"א) לעולם יבקש אדם רזומים בכל יום ובכל עת, יתן בעפר פיהו, יתן למכהו לזוי ישבע בזרפה, אשרי מי ששומע זורפתו ואינו משיב, וכן ישעיה אומר (ישעיה ג' ו') גוי נתתי למכים. כך אמרו זכמים (ר"ה דף י"ז ע"א) כל המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו שנאמר (מיכה ז' י"ז) נושא עון ועובר על פשע וכו', ואמרו בזוהר אליהו ז"ל (סוף ראשית זכמה שער ג') שלשה הקדוש ברוך הוא אוהבם, מי שאינו מתקעס ומי שאינו משתכר ומי שאינו עומד על מדותיו :

ושאל רבי עקיבא (מגילה כ"ז ע"א) לרבי נזוניא הגדול במה הארכת ימים ואמר לו מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדותי על מדותי. ואמרו ז"ל (ר"ה דף י"ז ע"א) רב הונא בר יהושע זולש אמרו ליה מאי זוזית אמר להו הכי אמר קב"ה הואיל ולא מוקי במילתיה לא תוקמו בהדיה שנאמר (מיכה ז' י"ז) נושא עון ועובר על פשע ואמרו ז"ל רב נזומן זופר תל אזור והיה רב אזוראי בר יאשיה קבור וראהו קיים בעצמותיו אמרו ליה מאי האי אמר להו מימי לא עמדותי על מידותי ולא תפסתי בלבי קנאת זזברי שנאמר (משלי י"ד ל') ורקב עצמות קנאה. ואמרו ז"ל (תענית דף כ"ה ע"ב) מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ולא נענה וכו', ירד רבי עקיבא ונענה ויצאה בת קול ואמרה מפני שזה מעביר על מדותיו. ואמרו ז"ל (זולין דף פ"ט ע"א) אין העולם מתקיים אלא במי שבוכלם פיו בשעת מריבה, שנאמר (איוב כ"ו ז') תולה ארץ על בלימה, רבי אבהו אומר על מי שמשלים עצמו כמי שאינו וכו', ותנו רבנן (שבת דף ס"ז ע"א) הנעלבין ואינם עולבין שומעין זורפתן ואינן משיבין עליהם הכתוב

אומר (שופטים ה' ל"א) ואוהביו כעצת השמש בגבורתו, ואמר אליהו זכור לטוב (אליהו זוטא פ"ד) לעולם הוי עלוב לבני אדם ולבני ביתך יותר מכולם. ואמר אבא אליהו זכור לטוב (כלה רבתי ספ"ה) לעולם אין התורה מתפרשת אלא במי שאינו קפדן ואף אני איני נגלה אלא למי שאינו קפדן :

העצבות גורמת מניעת העבודה וקיום המצות ובטול עסק התורה וכונת התפילה ומבטל מושבה טובה לעבוד את ה', והיא שער התזולת גרוי הסתת היצר הרע אפילו אם הוא צדיק, בהראותו כי אין לו תועלת בעבודה בהיות יסורים עליו וכו'. וגם כי בא עליו בדרך זסידות באמור לו איך יעלה בדעתך עפר רמה ותולעה להתקרב להתקדש בקדושת מלכו של עולם, וכמו שכתוב (משלי כ"ה ז') ראמות לאויל זכמות וגו' וכמו שכתוב (איוב ל"ה ז') ואם צדקת מה תתן לו :

גם גורמת סלוק רוזו הקודש מעליו, וההפך בהיותו עובד ה' יתברך בשמוזה כמו שכתוב (תהלים ק' ב') עבדו את ה' בשמוזה, כי השמוזה מוסיפה זושק רב ואהבה להתדבק בו יתברך וכתוב (דברים כ"ז מ"ז) תזות אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמוזה ובטוב לבב וגו'. כי העבודה אם היא בעצבון דומה לעבד העובד לרבו בפנים עצבות וזועפות. וכתוב (משלי י' כ"ב) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה. כי העצבון הוא נמשך מזהמת סמא"ל ונזוש שהטילו באדם וזוהו כמו שכתוב באדם (בראשית ג' י"ז) בעצבון תאכלנה וכתוב (שם ט"ז) בעצב תלדי בנים, ועל ידי כך הקדוש ברוך הוא ושכינתו מסתלקים מעליו :

והראיה מיעקב בזויר האבות שנתסלקה ממנו שכינה ורוזו הקדש עשרים ושתים שנים שפרש יוסף ממנו, וכששמוז בבשורתו נתיב ותזוי רוזו יעקב, ששרתה עליו רוזו הקדש. ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים דף קי"ז ע"א) אין שכינה ואין גבואה שורה לא מתוך עצבות וכו'. וכן מצינו באלישע ובבני הנביאים דכתיב (מלכים ב' ג' ט"ו) והיה כנגן המנגן וכתוב (שמואל א' י' ה') ולפניהם תוף וזליל וכנור והמה מתגבאים, ואפילו בכל עבודת מצוה ותהלה צריך שיהיה בתכלית השמוזה כמו שמיצנו באביי (ברכות דף ל' ע"א) דהוה בדיז טובא ואמר תפילין קא מנוזנא. וכן רב ברונא משום דסמך גאולה לתפלה לא פסק זוכא מפומיה כל ההוא יומא :

שנאה, על ידי כך זוטא לזזבירו להרע לו בכל מיני רעה. ואמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ד) שנאת הבריות מוציאה את האדם מן העולם, והנה שונא כפיכול להקדוש ברוך הוא על שברא אותו, והנה כולנו בנים לה' אלהינו, ושונא את אברהם יצחק ויעקב שיעצא מהם זה. והנה כל הנשמות נאזוזות בשם יתברך וצורך גבוה הם, אשר בהם יתפאר ואיך תשנאהו :

ואמרו רבותינו ז"ל (יובא דף ט' ע"ב) בית שני היו בו צדיקים וזכמים גדולים ולא נזרב אלא בעון שנאת זנם ולא נתארך הקץ ולא נעלם אלא לסיבת שנאת זנם, ולא עוד, שישאר העבירות אינו עובר עליהם אלא בשעתם אבל שנאת זנם בלב, היא תמיד, ובכל רגע

עובר על לא תשנא, ובטול מצות עשה (ויקרא י"ז ט) ואהבת לרעך כמוך, ולא עוד אלא שעל מצוה זו אמרו (תו"כ פ' קדושים) שזה כלל גדול שבתורה שכולה תלויה בה, ולא זכה משה לכל מעלותיו אלא שהיה אוהב לישראל ומצטער בצרתם כמו שאמרו ז"ל (מדרש רבה שמוות פ"א) על וירא בסבלותם, ועל פסוק (שמות ל"ב ל"ב) ועתה אם תשא זוטאתם ואם אין מוזני נא, ולכן היה שקול ככל ישראל כמו שכתוב (ישעיה ס"ג י"א) ויזכור ימי עולם משה עמו :

הקנאה, היא גרמא לבא לידי שנאה, וגם היא יותר קשה כי מורד על הקדוש ברוך הוא למה השפיע טובה לזוכירו יותר ממנו, ואמרו ז"ל (אבות פ"ד כ"א) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, נא ולמד כי כל הראשונים לא נענשו אלא בשביל הקנאה, כי הנה קין המדבר פה אל פה עם השם יתברך נטרד מן העולם הוא ורעייתו על שקנא לתאומתו של הבל ועל ידי כן עבר כל אותם העבירות, ועשרת השבטים לא גלו למצרים אלא בעון ויקנאו בו אזויו וסוף סוף נענשו בעשרה הרוגי מלכות, וירבעם שכל זכמי דורו לפניו כעשבי השדה נטרד מן העולם בקנאתו ממלכי בית דוד, גם שאול בזויר השם כבן שנה שלא טעם טעם זוטא ולא היה במלכותו שום דופי כמו שאמרו ז"ל (יומא דף כ"ב ע"ב), נטרד ממלכותו ונהרג הוא ושלשת בניו ונהרגו נוב עיר הכהנים וגלו ישראל ביד פלשתים ונזרבו משכן שילה, והכל על שקנא לדוד בענין גולית סרה מעליו רווח הקדש ונזהה עליו רווח עושים :

ואין בן דוד בא עד שתוסר הקנאה כמו שכתוב (ישעיה י"א י"ג) אפרים לא יקנא את יהודה, ולא עוד כי אפילו מלאכי מרום נפלו מקדושתם על זה כמו שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פרק י"ג-י"ד) על סמא"ל שהיה גדול מן השרפים שאין להם רק שש כנפים והוא היו לו שנים עשר כנפים ונעקר מן הקדושה בשביל קנאה על האדם, וכן הנפילים עז"א ועזא"ל נטרדו מן העולם על שנתקנאו באדם, וכל מי שיש בו קנאה עצמותיו מרקיבין, ולכן ראוי לאדם להיות שמוז בזולקו אף אם מעט הוא, כי לא טוב הוא מהלל הזקן ורבי זנינא בן דוסא ורבי יהודה בר אלעאי ורבי אלעזר בן פדת וזולתם :

הזמדה, אב הטומאה, כי היא מביאה לשנאה וקנאה ומביאה לידי גזל ושבועת שקר ולידי רציזוה, והיא העשירית שבעשרת הדברות שקולה ככולם, כי עינו לא תשבע עושר כעין הנזוה שנאמר בו (ישעיה ס"ה כ"ה) ונזוש עפר לזמו, וכתב (משלי כ"ז כ"ב) נבהל להון איש רע עין וגו', ואמרו רבותינו ז"ל התאוה מוציאה את האדם מן העולם כי מטרידתו מעסק התורה ומקיום מצותיה, והוא כופר בהשגחה שאינו מאמין שהכל על ידי השגחה השם יתברך וכמו שאמרו ז"ל (סוטה דף מ"ז ע"ב) כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למזור הרי זה מקטני אמנה ועליו אמר (זכריה ד') כי מי בן ליום קטנות, מי גרם לעדיקים שיתבזבוז שלזונן לעתיד לבא, קטנות אמנה שהיתה בהן :

אבל הבטחון אין מעלה כמוהו וכמו שכתוב (תהלים ב' י"ב) אשרי כל זוסי בו, כי מאמין שיש בעולם אלוה יוכל ומשגיח, וכתב (ירמיה י"ז ז) ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה'

מבטווח, ומובטווח הוא שלא יזסרו מוונותיו כמו שכתוב (תהלים ז"ה ז"ג) השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, ובתנאי שיהיה באמת ובכל לבו בלי שום פקפוק, ועוד כי בהיותו בוטוח בה' יעסוק בתורה ובמצות בכל לבו בלי הרהור כלל :

תאות התענוגים, רעה מכל הנזכרים לעיל, כי בהיותו גרגרן יבא לידי זומדה וגזל, שבועת שקר, שנאת הבריות, וקנאה, ודומה לעשו שנאמר בו (בראשית כ"ה ל') הלעיטני נא, ועליו נאמר (משלי כ"ג ב') ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה, כי על ידי כן יאכל גבלות וטרפות וכל מאכלות אסורות, וכתוב (קהלת ו' ז') כל עמל האדם לפיהו, וכתוב (משלי י"ג כ"ה) ובטן רשעים תזוסר, וכתוב (דברים ל"ב ט"ו) וישמן ישורון ויבעט, ויטוש אלוה עשהו כי מביאו לכוזש בשם יתברך, כמו שנאמר הכתוב (משלי ל' ט') פן אשבע וכזשתי ואמרתי מי ה', ועל כל העבירות אין הקטן זענש ובן סורר ומורה שאכל תרטימר בשר וזעי לוג יין, נסקל. ואמרו רבותינו ז"ל (תענית דף י"א ע"א) מנהג הרשעים אכול בשר ושתי יין וכו' וכתוב (ישעיה כ"ב י"ד) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון, ואמר אליהו זכור לטוב לרבי יהודה (ברכות כ"ט ע"א) לא תרוי ולא תזוטא :

אבל המסתפק בהכרוזי נקרא צדיק כמו שנאמר הכתוב (משלי י"ג כ"ה) צדיק אוכל לשובע נפשו, ודוד אמר (תהלים קי"ט ע"א) טוב לי כי עניתי לבען אלמד זקיק, ולא שאל יעקב אלא (בראשית כ"ז כ') ונתן לי לזם לאכול ובגד ללבוש, וכתוב (בראשית מ"ט י"ד) יששכר זומור גרם וכו' ויט שכם לסבול. ואמרו ז"ל (אבות פ"ו משנה ד') כך היא דרכה של תורה, פת במלוז תאכל וכו' אם עשית כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, ואמרו ז"ל (ברכות ס"ג ע"א) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ואמרו ז"ל (אבות פ"ב משנה ז') מרבה בשר מרבה רמה. ואמרו רבותינו ז"ל (תענית דף י"א) לעולם יראה אדם כאלו קדוש בתוך מעיו שנאמר (הושע י"ב ט') בקרבך קדוש, ולא זכה משה רבינו ע"ה לקבל התורה עד שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה, ולא עלה אליהו זכור לטוב למרום עד שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה, ולא זכה רבי אלעזר ורבי עקיבא ורבי ישמעאל לכל אותה הזכמה והנבואה בעליתן לפרד"ס עד אשר התענו ימים רבים בכל מיני סגופים ופרישות. ולא זכה שלמה שנאמר בו (מלכים א' ה' י"א) ריזכם מכל האדם עד שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה, כמו שנאמר על מ' של משלי שהיא מ"ם רבתי :

ובספר הזוהר (זו"א דף י"א ע"א) אמר רבי שמעון בר יוחאי לרבי פינזוס כד זזייה דגופיה מלא זולודין בעאתו מן המערה אלו לא זומיתני בכך לא הייתי בכך. ובפרשת תרומה (קמ"א ע"א) גופיהון דצדיקייא דלא אתמשכו בהאי עלמא בתר הנאות דההיא קליפה, לא שלטא עלייהו רוז מסאבא כלל, דכיון דלא אתעגגו בהאי עלמא אלא מתענוגי דמשוה שבתין וזגין ההוא רוז מסאבא לא יכול לשלטאה עלייהו כלל כיון דלא אתעגגו מדיליה כלום, ואי אתהגי מדיליה ביומין דזול עליה אתמר (מלאכי ב' ג') זוריתי פרש על פניכם. ותנא דבי אליהו (א"ר פכ"ו) לא זכה אדם לתורה יבקש רזומים על אכילה ושתייה יתירה שלא תבא לתוך מעיו :

[תרגום - אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי פנחס כאשר ראה שגופו מלא פצעים בצאתו מן המערה, אילו לא ראיתני בכך, לא הייתי כך. ובפרשת תרומה גופם של הצדיקים שלא נמשכו בעוה"ז אזור הנאות דאותה קליפה, לא שולטת עליהם רווח טומאה כלל לפי שבמאזור ולא התענגו בעוה"ז אלא מתענגו מצהו שבתות וזגים אותו רווח טומאה לא יכול לשלוט עליהם כלל כיון שלא נהנו משלו כלום. ואם נהנה משלו בימות הזוול עליו נאמר וזרתי פרש על פניכם:]

השררה והכבוד היא קשה מאד כי היא מביאה לאדם לידי הגאווה שהיא הקשה מכלם. ועל ידי כן יטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אשר סופו נעקר מן העולם וזרעו לא יצליח אזוריו כלל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין דף ק"א), וכמו שמצינו בירבעם הזכר הגדול שעל ידי בקשת השררה נטרד הוא וזרעו מן העולם הזה ואין לו זולק לעולם הבא, ושאל בזויר ה' כבן שנה במלכו שלא טעם טעם זוטא והיה זוטא אל הכלים בורז מן השררה וסופו נלכד ברשתה, ואמר (שמואל א' ט"ו ו') כבדני נא נגד זקני עמי, ורדף אזוריה ואבד המלוכה ונהרג הוא ושלשת בניו, כנזכר לעיל במדת הקנאה: מן העולם ואמרו רבותינו ז"ל (ברכות דף נ"ה ע"א) הרבנות מקפוזת וקוברת בעליה כי מביאתו לרום לבבו על קונו. כמו שכתוב (דברים י"ז ז') לבלתי רום לבבו וגו' למען יאריך ימים על ממלכתו. ואמרו רבותינו ז"ל (יומא דף פ"ו ע"ב, וסנהדרין דף ז' ע"ב) רב כד הוה נפיק לדינא הוה אמר ברעות נפשאי לקטלא נפיק וכו'. ואמרו רבותינו ז"ל (מוד"ר שמות פכ"ז) בני אם ערבת לרעך (משלי ו' א'), רב הונא פתר ליה במי שמתמנה פרנס על הצבור, מה כתיב בתריה, נוקשת באמרי פוך נלכדת באמרי פוך עשה זאת איפה בני והנצל, ואם לאו עליו כתיב (שם ל"ב) נואף אשה זוסר לב משוזית נפשו וגו' ואין מרוזמים עליו בגיהנם, אמר הקדוש ברוך הוא אני קדוש אני זוסיד וכו' אם יש בך כל המדות האלו קבל עליך שררה ואם לאו אל תקבל. ודוד המלך ע"ה אמר (תהלים קל"א א') ה' לא גבה לבי וגו' נפשי כגמול עלי אמו:

לכן הוי בורז מן השררה עד קצה האזורן וכמו שהארכתי במדת הגאווה, וכמו שאמרו בספר הזוהר (ז"ג קס"ה ע"א) זכאה איהו מאן דאזער גרמיה בהאי עלמא, ומי לזו גדול ממישה רבן של כל ישראל שסרב עם הקדוש ברוך הוא שבעת ימים ולא רצה ואמר (שמות ד' י"ג) שלח נא ביד תשלח עד שנאמר בו (שם י"ד) ויזר אף ה' במישה, ועשה בו רושם כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שמות רבה פ"ג) ואזור כך נתרצה ולסוף נענש בעבורם במי מריבה ולא הועילו לו כל זכותיו. כי כל המשתרר על הצבור אפילו לשם שמים כמישה סופו ליענש כי הוא ערב על כל מעשיהם כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספרי דברים פסקא י"ג) על ואשימם בראשיכם. קל וזומר ליתמי כמונו שזוס ושלום לא תהיה לנו תקומה:

הוראת מעשיו לבריות. ידעת מה שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי זוגיגה פ"א) ענין אותה האשה שהיתה נענשת בגיהנם על שהיתה מספרת לזוברתה היום התענית וכו'. ולא די שאינו מקבל שכר אלא שגדון בגיהנם כי הרי מגלה דעתו שאין מעשיו כלל לשם שמים

והוא מכלל הפרושים (סוטה כ"ב ע"ב) פרוש נקפי, פרוש קזאי, ואמרו רבותינו ז"ל (אליהו רבא פכ"א) לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ויהיו כל דרכיו לשם שמים ואם יכול אדם שיעשה כל דרכיו לשם שמים ולא יפרש לבריות אפילו אוזד מהם, שכרו כפול ומכופל מפני שכבוד אלהים הסתר דבר :

חלק ב שער ה

השער החמישי : במדות האסורות:

לשון הרע אמרו רבותינו ז"ל (ערכין דף י"ד ע"ב) שקשה מעבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים שהן הזמורות מכל העברות, ואמרו רבותינו ז"ל (שם ט"ו ע"ב) כל המספר לשון הרע כופר בעיקר כמו שכתוב (תהלים י"ב ה) אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו :

רכילות הורג שלשה ושקול כשפיכות דמים ואינו נכנס בגן עדן, כמו שכתוב (תהלים ט"ו א) מי יגור באהליך וגו' לא רגל על לשונו. והנה דואג האדומי אביר הרועים ראש הסנהדרין, מפני הרכילות נטרד מן העולם הבא וזכרת בזעמי ימיו וגרם הריגת אנשי נוב עיר הכהנים ומיתת שאול ובניו ובני ביתו :

הלבנת פנים, ומכנה שם רע לזבירו, והמתכבד בקלון זבירו, יורדין לגיהנם ואינם עולים ואין להם זולק לעולם הבא :

והם בכלל לא תרצו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בפרק הזהב (ב"מ דף ג"ז ע"ב) במערבא במאי זהירי טפי, באזיל סומקא ואתי זורא :

ליצנות היא אוזת מארבע כתות שאינם מקבלות פני שכינה, ואמרו רבותינו ז"ל (עבודה זרה דף י"ז ע"ב) כל המתלוצץ נופל בגיהנם, ואמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ג משנה ב') אפילו ישב בטל הרי זה מושב לצים וכמו שכתוב (תהלים א' א') אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובמושב לצים לא ישב וסמך ליה כי אם בתורת ה' וזפצו וגו', מה כתיב בתריה והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו' לא כן הרשעים וגו', ואמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ו משנה ב') בכל יום בת קול יוצאת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא גוף, רצונו לומר מנודה לשמים. ואמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין דף ל"ט ע"ב) כי דבר ה' בזה וגו' (במדבר ט"ו ל"א) הכרת תכרת הנפש ההיא וגו', רבי זנומיה אומר זה כל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ואמר רב כל הפורש מדברי תורה ועוסק בדברי שיזוה אש אוכלתו, וכל מי שמרפה עצמו מדברי תורה נופל בגיהנם ומאכילים אותו גזולי רתמים שנאמר (איוב פרקל' ד') הקוטפים מלווז עלי שיזו, ואמרו רבותינו ז"ל (אבות

פ"ג מ"ה) המפנה לבו לבטלה הרי זה מתוויב בנפשו שנאמר (דברים ד' ט') רק השמר לך וגו' :

ואמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין דף ז' ע"א) אין תזולת דינו של אדם אלא על דברי תורה שנאמר (משלי י"ז י"ד) פוטר מים ראשית מדון, וכתוב (יהושע א' ז') והגית בו יומם ולילה כי אז תצליז את דרכך ואז תשכיל, וכל רגע, שעה, ויום שאדם בטל מדברי תורה עליו נאמר (קהלת א' ט"ו) וזסרון לא יוכל להמנות, ואמרו רבותינו ז"ל (פאה פ"א משנה א') אלו דברים שאדם עושה אותם אוכל מפירותיהם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם, ולא עוד אלא שהעוסק בתלמוד תורה פטור מכל המצות שהיא שקולה ככל המצות :

ותנא דבי אליהו זכור לטוב (עבודה זרה דף ה' ע"ב) אשרי אדם שמשים עצמו כשור לעול וכזמור למשאוי ויושב וקורא ושונה בתורה בכל יום תמיד ומיד רוזן הקודש שורה עליו, ואם היושב בטל נענש כל כך, קל וזומר למי שמתלוצץ ממש :

שיזוה בטלה גורמת לידי עבירות גדולות, כי הרי אפילו ישב בטל הרי זה מושב לצים ונענש ענשים גדולים, כנזכר לעיל בענין הליצנות, מכל שכן השוץ שיזוות בטילות בפועל, ולא עוד שמיביא לידי לשון הרע ורכילות וליצנות ומספר בגנות זכירו :

ואמרו רבותינו ז"ל (יומא דף י"ט ע"ב) השוץ שיזוה בטלה עובר בעשה שנאמר (דברים ו' ז') ודברת בם, ואמרו על רבן יוזנן בן זכאי (סוכה דף כ"ז ע"א) ועל רב (רמב"ם פרק ב' מהלכות הלכה ט') שמיביהם לא שזו שיזוות זולין, ואמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"א מי"ז) לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, וכתוב (מיכה ג' כ"ז) ישב בדר וידום יתן בעפר פיהו, וכתוב (משלי י"ז כ"א) מות וזיים ביד לשון, ואמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ג מי"ג) סיג לזכמה שתיקה, ואמר שלמה (קהלת ה' א') אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים :

ואמרו רבותינו ז"ל (זולין דף פ"ט) האמנם אלם צדק תדברון (תהלים נ"ז) מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו אלם, ואמרו רבותינו ז"ל (זוגיגה כ"ג ע"א) רבי כד הוה מטי להאי קרא הוה בכי (עמוס ד') כי הגה יוצר הרים ובורא רוזן ומגיד לאדם מה שיזו, אפילו שיזוה קלה שאדם משיזו עם אשתו ואפילו דברים שאין בהם ממש הם נכתבים על פנקסו של אדם וקוראים לפניו בשעת מיתתו :

ואמרו רבותינו ז"ל שתיקתו של אדם מביאתו לידי ענוה, והענוה היא ראש ליראת שמים, ובשעה שאינו עוסק בתורה יהיה דומם ומדביק שפתותיו זו לזו כשתי ריזים ששוכבות זו על זו מפני שצדקותיו וזכויותיו של אדם כולם אינם מספיקות במה שיוציא בשפתיו, אשרי מי שישים עצמו אלם וזרש זזר וסומא, וכל כך למה כדי שלא יזטא ויזוייב עצמו ואת איבריו לגיהנם, וכן דוד הוא אומר (תהלים ל"א י"א) ואני כוזרש לא אשמע וכאלם לא יפתזו פיו :

ובספר הזוהר (ז"ב נ"ט ע"א) לית לך הבל דלית ליה קלא, וכל אנן מלין דאשתדל בהו בר נש דלאו אינן לפלזנא דקודשא בריך הוא ההיא מלה אתעביד מנה הבל ושטאת בעלמא, וכד נפקא נשמתיה ההוא הבל מגלגלא ליה בעלמא, ודא איהו (שמואל א' כ"ה) ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע, ואמרו שם (ז"ג קפ"ג ע"ב) ותלבש אסתר מלכות אוליפנא כל מאן דנטיר פומיה ולישניה זכי לאתלבשא ברווז קודשא :

[תרגום - אין לך הבל שאין לו קול וכל אותן מיילים שמשתדל בהם בן אדם שאינם לעבודת הקדוש ברוך הוא אותה מילה נעשה ממנה הבל ומסתובבת בעולם, וכאשר יוצאת נשמתו אותו הבל מגלגל אותו בעולם. וזה הוא מה שנאמר ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע. ואמרו שם ותלבש אסתר מלכות למדנו שכל מי ששומר פיו ולשונו זוכה להתלבש ברווז הקודש:]

המסתכל בעריות אפילו יהיה כמשה יד ליד לא ינקה מדינה של גיהנם. וסופו לזטוא בעריות ומגרה יצר הרע בעצמו ויבוא לידי קרי הזמור כמו שיתבאר בשער ו' :

הנהגה בכבוד התורה נוטל זייו מן העולם ומתזוייב בנפשו, ומעשה דרבי טרפון יוכיז (גדרים דף ס"ב ע"א) שהיו משליכין אותו ליאור להורגו ולא רצה ליהנות מדברי תורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ד מ"ה) אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום וכו', שכל הנהגה מכבוד תורה נוטל זייו מן העולם וסופו יורש גיהנם :

השקר. המדבר שקרים כופר באלהי ישראל ומודה באל אזור שהוא שקר. והוא מכת שאינו רואה פני שכינה כמו שכתוב (תהלים ק"א ז') דרבר שקרים לא יכרן לנגד עיני, ראינו בכלל ישראל שכתוב בהם (צפניה ג' י"ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב, וימיו מתקצרים, אך הדובר אמת מאריך ימים כמו שאמרו במסכת סנהדרין (דף צ"ז ע"א) על רב טביומי דאיכו הו יחבי ליה כל זוללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה. אמנא ודא איקלע לההוא אתר דקושטא שביה דלא הו משנו בדבורם ולא הוה מייט איניש בלא אמניה וכו' שכיבו ליה תרתין בנין, אמרו ליה, במטותא מינך פוק מהכא ולא תגרי בנא מותנא. וכתוב (ירמיה ט' ד') למדו לשונם דבר שקר וגו' העל אלה לא אפקד בם נאם ה' אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי. ולא נעששו המרגלים ודור המדבר אלא מפני ערות שקר, ואמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין צ"ב ע"א) כל המזליף בדבורו כאלו עובד עבודה זרה. וכתוב (משלי ו' ט"ז) שיש הגנה שנה ה' וגו' עינים רמות, לשון שקר ופיזו כזבים וגו', וכתוב (תהלים ל"ד) מי האיש הזופץ זייו וגו' נצור לשונך מרע. גוזזי לא נטרד אלא מפני ששקר בשם אלישע. אמנון כזב לתמר ונהרג, רוזנו של נבות נטרד ממוזיעתו על שדיבר כזב שנאמר (מלכים א' כ"ב) מי יפתה את אזאב וגו' צא, צא ממוזיעתך, ואמר רב הונא לא גלו ישראל מארצם אלא על שעברו על פסוק (שמות כ"ג ז') מדבר שקר תרוזק. ואמרו רבותינו ז"ל (שבת דף קי"ט ע"ב, זוגיגה דף י"ד ע"ב) לא זרבה ירושלים אלא על שפסקו ממנה בעלי אמנה שנאמר (ירמיה ה' א) שוטטו בזוזות ירושלים. ובספר הזוהר בזמנא דשקר

דאיהו סמא"ל שלטא כתיב (דניאל ז' י"ב) ותשלך אמת ארצה. ודא גרים זורבן בית ראשון ושני. ואמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"א מ"ז) על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום, וכתיב (תהלים ט"ו א') ה' מי יגור באהליך וגו'. ודובר אמת בלבבו, אף מה שזושב בלבבו צריך לאמת אותו במעשה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בעובדא דרב ספרא, וכתיב (מלאכי א') תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו כי מלאך ה' צבאות הוא :

הזנף הוא מן ארבע כתות שאינן מקבלות פני שכינה, לפי שמוזל בכבוד המקום בהזנפו את הרשע, וכמו שכתוב (משלי כ"ד כ"ד) אומר לרשע צדיק אתה יקבולו עמים יזעמוהו לאומים, ואפילו שמוזנף למי שאינו רשע הרי הוא כמותירא ובוטז באדם, וכתיב (ירמיה י"ז) ארור הגבר אשר יבטז באדם, וכתיב (איוב י"ג) לא לפניו זנף יבוא, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין דף י"ט ע"א) בעובדא דינאי המלך שהזנפו לו הסנהדרין בדבר מועט שלא העמידוהו בשעת הדין ובא גבריא וזבטן בקרקע ומתו, גם כשהזנפו לאגריפס המלך שהיה צדיק נתזייבו שונאיהם של ישראל כליה, ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים דף ק"ג ע"ב) שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן המדבר אזור בפה ואזור בלב. ואמרו רבותינו ז"ל (סוטה דף מ"א ע"ב) כל אדם שיש בו זנופה נופל בגיהנם שנאמר (ישעיה פרק ה') הוי האומרים לטוב רע וכו' לכן כאכול קש לשון אש וגו'. ואמרו רבותינו ז"ל (סוטה דף מ"ב ע"א) כל עדה שיש בה זנופה מאוסה כנדה שנאמר (איוב פרק ה') כי עדת זנף גלמוד, ואמרו רבותינו ז"ל (יומא דף ע"ב ע"ב) כל תלמיד זכם שאין תוכו ככרו נקרא תועבה, ואמרו רבותינו ז"ל (סוטה דף מ"א ע"ב) כל בזמנא דשקר דאיהו (ס"מ) שולט כתוב ותשלך אמת ארצה, וזה גרם זורבן בית ראשון ושני :

אדם שיש בו זנופה מביא אף לעולם שנאמר (שם ל"ו) וזנפי לב ישימו אף, ולא עוד אלא שתפלתו נמאסת, ואמרו רבותינו ז"ל (שם) כל מי שיש בו זנופה אפילו עוברים שבמעיי אבם מקללים אותו, ואמרו רבותינו ז"ל בעון זנופה, בני אדם נופלים ביד אויביהם שנאמר (ישעיה פרק י') בגוי זנף אשלונו. קשה זנופה כעבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, עבודה זרה מנין שנאמר (ישעיה פרק ל"ב) לעשות זנף ולדבר אל ה' תועה. גלוי עריות מנין שנאמר (ירמיה פרק ג') הן ישלזו איש את אשתו וגו' הלא זנוף תזנף הארץ וגו'. שפיכות דמים מנין שנאמר (תהלים פרק ק"ו) ותזנף הארץ בדמים. ובעון הזנופה הגשמים נעצרים. ובעון הזנופה נדון בגיהנם לעולמי עולמים שנאמר (ישעיה פרק ל"ג) פוזרו זוטאים אזוזה רעדה זנפים מי יגור לנו אש אכלה וגו' ואמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין דף ק"א ע"ב) לא זכה ירבעם למלכות אלא על שלא הזנף לשלמה :

רמיה יש בה שתי רעות גדולות, האזות, שהוא כענין השקר והזנופה. והשניה, שהוא כענין הגניבה והאונאה, ומוזל בשם יתברך שנראה ז"ו כי אין הקדוש ברוך הוא מכיר ברמאותו. וכתיב (ויקרא כ"ה י"ז) ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך, וכתיב (שם י"ט) לא תעשו עול וגו' אני ה' אלהיכם. ותזולת דינו של אדם אזור הפטירה, נשאת ונתת

באמונה. והוא מארבע כתות שאינן מקבלות פני שכונה, שנאמר (תהלים פרק ק"א) לא ישב בקרב ביתי עושה רמיה, ולא זורבה ירושלים אלא על שפסקו ממנה בעלי אמונה כנזכר לעיל במדת השקר. וכתוב (תהלים פרק ט"ו) ה' מי יגור באהליו וגו' ודובר אמת בלבבו. ואמרו רבותינו ז"ל (מדרש משלי פכ"ז) איש אמונות רב ברכות, זה הנושא ונותן באמונה שזכסיו מתרבים והקדוש ברוך הוא מוזמין לו פרנסתו, ולא עוד אלא שנקרא עדיק שנאמר (זבקות פרק ב') ועדיק באמונתו יזויה. ואמרו רבותינו ז"ל (מכות כ"ד ע"ב) תרי"ג מצות הן וכו' ובא זבקות והעמידן על אונת שנאמר ועדיק באמונתו יזויה :

חלק ב שער ו

השער הששי: בעונש מצות לא תעשה:

וזלול השם קשה מכל העבירות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא דף פ"ו ע"א) בענין ארבעה זולוקי כפרה, עבר על זולול השם אין התשובה ויום הכפורים ויסורים מכפרים אלא יום הבייתה שנאמר (ישעיה פרק כ"ב) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותן :

נדה, זולת היותה בעונש כרת, אמרו בספר הזוהר (שמות פרק ג' ע"א) תלתא אנון דדוויין שכינתא מעלמא ובני נשא צוויין ולא אשתמע קליהון ואלין אינון, נדה בגין דלית מסאבו בעלמא תקיף בר ממסאבו דנדה :

[תרגום - שלשה הם שדוויים את השכינה מהעולם, ובני אדם צועקים ולא נשמע קולם, ואלה הם. נדה בעבור שאין טובאה בעולם וזוקה מטומאת הנדה:]

שבת, ידוע כי היא שקולה ככל המצות, וכל הרשעים יש להם מנוחה בשבת ואש של גהינם כבה בו ומזוללי שבת אשם לא תכבה אפילו בשבת, ואמרו רבותינו ז"ל שבת (דף קי"א ע"ב) אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתם מיד היו נגאלים, ואמרו רבותינו ז"ל (שם) כל השומר שבת אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוזלים לו שנאמר (ישעיה פרק ז') אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת מוזללו וכתוב (ישעיה ז' י"ג) אם תשיב משבת רגלך וגו' אז תתענג על ה' וכו' :

זולב ודם, ידוע שהן מוזייבי כריתות והן משקצים את הגופש :

המשתמש בשמות הקודש, אמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"א ופ"ד) ודאשתמש בתגא זולף ונעקר מן העולם, וישתמד הוא או בניו, או ימות הוא או בניו, או יעני הוא או בניו :

המבזה תלמיד זוכם, והמסור. הם מכלל ואלו שאין להם זולף לעולם הבא ואין קמים בתזוית המתים :

קרי לבטלה קשה מן שפיכות דמים של אחרים, ועוד שדמן ודם זרעיותם שאין להם קץ
נשפך דמן, ובספר הזוהר פרשת ויזוי (דף רי"ט ע"ב) כלהו זויביא אית להו תשובה בר
מהאי, וכל העבירות, הקטן פטור, זויין מזה, שהרי ער ואונן קטנים מבין שבע שנים היו ומתו
בידי שמים, ולא עוד אלא שעדיין לא נצטוו עליהם, וכן דור המבול כתיב כי השזיית כל
בשר את דרכו על הארץ, וכל הברירת נמוזו מאדם עד בהמה ועוף השמים וכל הרמש,
ואפילו שלשה טפוזים מן העפר נמוזו מה שלא היה כן מאז נברא העולם ואזריו לא יהיה
כן, ולא עוד אלא שלא נצטוו זולת שבע מצות :

מאכלות אסורות, ידוע כי אפילו את הנפש הם משקצים כמו שכתוב (ויקרא פרק כ"א) ולא
תשקצו את נפשותיכם, ולא עוד אלא שהפורש מהם נקרא קדוש כמו שכתוב ולא תשקצו
את נפשותיכם וגו' והתקדשתם וגו' כי אג' ה' המעלה וגו' והייתם קדושים כי קדוש אג',
וידעת כי הקדושה מביאה לידי רוז הקודש :

שבועה אם היא לשוא או לשקר, אמרו רבותינו ז"ל (שבועות ל"ט ע"א) בשעה שאמר
הקדוש ברוך הוא לא תשא, נודעו כל העולם. ונאמר (איוב פרק ט') המרגזי ארץ ממקומה
ועמודיה יתפלצון, והתהום מבקש לעלות לשטוף כל העולם וכו', ואמרו רבותינו ז"ל כל
העבירות נפרעים ממנו וזה ממנו וממשפוחתו ומכל העולם כלו, ואפילו אם הוא באמת,
אמרו רבותינו ז"ל (גיטין דף ז"ז ע"א) ששים רבוא עיירות היו לינאי בהר המלך וכולם נזרבו
על השבועה אפילו שהיו מקימים אותה, ואמרו רבותינו ז"ל (כתובות דף ע"ז ע"ב) על רבי
יהושע בן לוי, שאמר הקדוש ברוך הוא, ראו אם מימיו נשבע והתיר שבועתו על ידי זכם,
הוציאוהו מגן עדן, ואם לאו הנזוזהו, ובדקו ומצאוהו שמעולם לא נשאל על שבועתו ולא
התירה ולא עוד אלא שלא נשבע מימיו :

חלק ב שער ז

השער השביעי: בקיום מצות עשה ובקיום מנהגים טובים:

עצית כבר ידעת כי היא שקולה ככל התורה ובגמטריא ת"ר ועם י"ג זוליות הרי תרי"ג, גם
כתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', מגיד ששקולה ככל המצות :

תפילין מי שאינו מקיימן נקרא קרקפתא דלא מנזו תפילין שאינו קם בתזוית המתים.
והמניזון, כל המזיקים ואומות העולם יראים ממנו, ועליו נאמר (דברים כ"ז י') וראו כל עמי
הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, רבי אלעזר אומר אלו תפילין של ראש, ולעתיד
לבוא, עליהם נאמר (ברכות דף י"ז ע"א) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם:

קריאת שמע כבר ידעת כי היא יזודו של מקום שהוא שורש לכל המצות, גם יש בה רמז

תיבות כי על ידי קריאתה נתקנים רמ"ז איברי הנשמה, גם אמרו רבותינו ז"ל (מנחות דף ל"ט ע"ב) הקורא קריאת שמע פעמים בכל יום כאלו מקיים כל התורה כולה שנאמר (יהושע א' זז) והגית בו יומם ולילה :

תפלה אמרו רבותינו ז"ל (ברכות דף ל"ב ע"ב) דברים שעומדים ברומו של עולם, וכמו שידעת כי היא גדולה מכל הקרבנות שנאמר (ישעיה א' י"א) למה לי רוב זבוחים וגו' וכתוב גם כי תרבו תפילה מכלל שגדולה מהם, וכמו שהקרבנות מכפרים, התפילה גם כן מכפרת עונותיו של אדם. ובספר הזוהר פרשת ויקהל (ר"א ע"ב) צלוחת יקרא מכל פולחנין ומכל קורבנין, ותפלה מכובדת יותר מכל עבודות ומכל קרבנות:]

מזכי לזויביא אמרו רבותינו ז"ל (אליהו רבא ספ"ז) למה זכה אלקנה להעמיד שמואל ששקול כמשה ואהרן, מפני שהיה עולה לרגל ומעלה לבני אדם הרבה עמו ומזכה אותן, וכן שמואל בנו נזהג אזוריו, כמו שכתוב (שמואל א' ז') וסבב בית אל והגלגל וגו' ושפט את ישראל ותשובתו הרמותה כי שם ביתו, ואברהם לא זכה לכל מעלותיו אלא משום (בראשית י"ב ה') ואת הנפש אשר עשו בוזרן, וכתוב (שם י"ז י"ז) ואברהם היו יהיה לגוי גדול וגו' כי ידעתי אשר יצוה וגו', ושמרו דרך ה' וגו', וכל ראשי הדורות אינן זוכין או אינן נעשים אלא על סבה זו :

ובספר הזוהר ריש פרשת תרומה (קכ"ז ע"ב) הגדיל לספר בשבז מצוה זו ואמר, זכאה בעי למרדך בתר זויבא ולמקני ליה באגר שלים וכו' ודא איהו שבזא דיסתלק ביה יקרא דקודשא בריך הוא יתיר משבזא אזורא ואסתלקותא דא יתיר מכלא וכו', ועל דא כתיב באהרן (מלאכי פרק ב') ורבים השיב מעון, וכתוב (שם) בריתי היתה אתו הזויים והשלום וגו', ואיהו אסתלק בשלשה סלוקין מה דלא אסתלק הכי בר נש אזורא, ועל האי בר נש כתיב בריתי היתה אתו הזויים והשלום, וזכי למזומי בנין לבני, וזכי בהאי עלמא וזכי לעלמא דאתי ועאל בתליסר תרעי ולית מאן דימוזי בידיה, ועליה כתיב (תהלים קי"ב ב') גבור בארץ יהיה זרעו וגו', הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, זרוז בזושך אור לישרים. כדין מלכא קדישא בריך לדיוקנא דההוא בר נש בכל ברכאן דבריק לאברהם כד עבד נפשין דזויביא וכו' ואיהו עאל לשבעין עלמין גניזין דלא זכה בהו בר נש אזורא. ואלמלא הו ידעי בני נשא כמה תועלתא וזכו גרמי לצדיקיא וזכאן בגינייהו, הו אזלי אבתרייהו ורדפי כמאן דרדיף בתר זויין וכו' :

[תרגום - בספר הזוהר תזוילת פרשת תרומה אמר זכאי צריך לרדוף אזור אנשים זויבים ולקנות אותם בשכר שלם וזה הוא השבז שיתעלה בו כבוד הקדוש ברוך הוא יותר משבז אזור, ועלייה זו היא יותר מהכל, ועל זה כתוב באהרן, ורבים השיב מעון. וכתוב בריתי היתה איתו הזויים והשלום, ואותו בן אדם מתעלה בשלשה עליות מה שלא עולה כן בן אדם אזור. ועל בן אדם זה כתוב בריתי היתה אתו הזויים והשלום וזוכה לראות בנים לבני וזוכה בעוה"ז וזוכה לעוה"ב, ועולה בשלש עשרה שיערים ואין מי שימזזה בידו ועליו כתוב גבור בארץ יהיה זרעו. הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד זרוז בזושך אור לישרים,

כאשר המלך הקדוש מברך לדיוקן של אותו בן אדם מברך אותו בכל הברכות שבירך לאברהם כאשר עשה נפשות לזוייבים, והוא עולה לשבעים עולמות געלמים שלא זכה בהם בן אדם אזור, ואילו היו יודעים בני אדם כמה תועלת וזכות נמשך לצדיקים וזוכים בעבורם, היו הולכים אזוריהם ורודפים כמי שרודף אזור זויים:]

משא ומתן באמונה, כבר נתבאר (בשער ה') בענין הרמיה, עיין שם. גם ידעת כי תזולת דינו של אדם אזור שנפטר, הוא, נשאת ונתת באמונה (שבת דף ל"א ע"א):

צדקה נתבאר בישעיה (נ"ז ז') הלא פרוס לרעב לזומך וגו' אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני, וכתוב (דברים ט"ו י') כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלהיך, וכתוב (משלי כ"א י"ד) מתן בסתר יכפה אף (משלי פרק י"ז) וצדקה תציל ממות, וכתוב (תהלים קי"ב ג' וט') וצדקתו עומדת לעד. ואין עבירה מכבה אותה כשאר מצות, וגורמת זויים לאדם כמעשה דבנימין הצדיק הנזכר לרבותינו ז"ל (ב"ב דף י"א ע"ב):

כבוד שבת נודע כי שבת שקולה ככל התורה, וכמו שנתבאר בשער הזה בתזולתו בענין שבת, עיין שם. וכתוב (ישעיה נ"ז י"ג) אם תשיב משבת וגו' וקראת לשבת עונג וגו' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך זולת יעקב אביך. ומעשה (שבת דף קי"ז ע"א) ביוסף מוקיר שבי דוכה ליקח כל העושר המופלג של אותו גוי. ומעשה (שם) דאדם אזור שהיה אוכל על שלחן זהב משאוי ששה עשר בני אדם ועליו כל מיני מגדים שנבראו משישת ימי בראשית, אמרתי לו, בני במה זכית לכל העושר הזה, ואמר קצב הייתי ואם הייתי שוויט בהמה נאה הייתי אומר זו לשבת וכו', ואמרו רבותינו ז"ל עשירים שבזוהרה לארץ במה הם זוכים מפני שמענגים את השבת:

למול את הבן, אם מזכי לזוייביא בארנו גודל שכרו לאין קץ מכל שכן להכניס בנו תזות כנפי השכינה שקודם לאזורים:

גמילות זוסדים ובקור זולים, והבאת שלום, והכנסת אורזים, הן מאלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא, והעוסק בתורה ובגמילות זוסדים אומר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליו כאלו פדאני לי ולבני מבין האומות, והיא מדתו של אברהם כמו שכתוב (מיכה ז' כ') תתן אמת ליעקב זוסד לאברהם, וכתוב (משלי כ"א כ"א) רודף צדקה וזוסד ימצא זויים צדקה וכבוד, ואבי דאתא מדבית עלי (ר"ה דף י"ז ע"א) דעסק בגמילות זוסדים הוסיפו לו עשירים שנה יותר מרבה בר זומני רבו, ומצילין מדינה של גיהנם ודין זבוט הקבר כנזכר לעיל בשער ב':

קביעות עתים לתורה נתבאר בשער ה' בענין הליצנות, ונודע כי תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצות ותזולת דינו של אדם, קבעת עתים לתורה שנאמר (משלי כ"ז י"ז) פוטר מים ראשית מדון:

ואלו הם מנהגים טובים :

קריאת שמע שעל המטה, ידעת מה שאמרו רבותינו ז"ל (זוהר ז"ג דף רי"א ע"א) כל הקורא קריאת שמע על מטתו הורג כמה רבבות מזיקין המצויין בלילה ובפרט בעלות הנפש למעלה, וכמו שכתוב (תהלים פרק קמ"ט) יעלו זסידים בכבוד ירננו על משכבותם רוממות אל בגרונם וגו' :

קימה אחר חצות לילה, זולת היותו מכלל אבלי ציון וירושלים שנאמר עליהם (ישעיה פרק ס"ו) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, כי גם הקדוש ברוך הוא באותה שעה מתאבל ושואג כארי. גם בעסקו אף בתורה אמרו רבותינו ז"ל (שה"ש רבה ה' ז') אין רנה של תורה אלא בלילה, ואמרו רבותינו ז"ל (ע"ז דף ג' ע"ב) כל העוסק בתורה בלילה זוט של זוסד משוך עליו ביום, ואמרו רבותינו ז"ל (תמיד דף ל"ב ע"ב) כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו. וכתוב (איכה ב' י"ט) קובי רוגי בלילה, ולא זכה דוד המלך ע"ה להיות זוי וקים בעולם הזה ובעולם הבא אלא על זה הדבר כמו שכתוב (תהלים קי"ט י"ט) זזצות לילה אקום להודות לך. ובכל ספר הזוהר נתבאר שבזוי המצוה הזו לאין קץ, גם משרה רוז הקודש על האדם כזכר שם בפרשת שמות (י"ז ע"ב):

חלק ב שער ח

השער השמיני: נקרא שער התשובה ויתחלק לשלשה חלקים,

החלק הראשון במצות עשה :

הזמורות שבכולם הן מצות עשה דקרבן פסזו ולמול את עצמו, שיש בכולם כרת. יותר מזה, מצות עשה שבכולם לא תעשה וכרת כזון להתענות ולשבות ממלאכה ביום הכפורים. למעלה מזה, לשבות ממלאכה בשבת שיש בכולה לא תעשה וסקילה. למעלה מזה, לפרות ולרבות שאפילו יש בידו תורה ומצות כזווקיהו, ימות בעולם הזה ולא יזיה לעולם הבא, וכן מצות עשה להניז תפילין, אם היה קרקפתא דלא מנזו תפילין מעולם, אינו קם בתזיית המתים, ונקרא מפושעי ישראל בגופן. גדולות שבכולם המפיר ברית מזומת להכעיס :

ובמצות עשה לידע שיש אלוה, וכופר בעיקר שאין להם זולק לעולם הבא :

עוד יש מצות שאוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימות לו לעולם הבא, כבוד אב ואם,

וגמילות זוסדים בגופו ובממונו לעניים ולעשירים, והוא לשמוז זותן וכלה ולבקר זולים, ולקבור מתים, ולנוזם אבלים, ולהלביש ערומים, ולהכניס אורזים, ועיון תפלה בכונה, והבאת שלום בין אדם לזובירו ומכל שכן הוא עצמו עם זובירו, ובכלל זה הדן את זובירו לכף זכות, ותלמוד תורה כנגד כולם ובכלל זה השכמת בית הכנסת והמגדל בני לתלמוד תורה :

החלק השני: בעונש מדות האסורות ובעונש מצות לא

תעשה :

המדות רעות היותר זמורות הן עתים, הכעס שקולה כעובד עבודה זרה וטורף נפשו באפו ונעקרת משם והולכת לה ומתזלפת בנפש אזורת רעה. למעלה ממנה הגאווה וגסות רוז, היא שקולה כעבודה זרה וכאשרה וכתועבה וככופר בעיקר, וכאילו גילה כל העריות כולם, ואין עפרו ננער בתזזית המתים. ואמנם בעונש מצות לא תעשה יש מהם באסור לאו ואין לוקים עליהם, כגון לאו שאין בו מעשה ושנתק לעשה. למעלה מהם אותם שלוקים עליהם :

ושתי זלוקות אלו וכן בטול כל מצות עשה זולת הזמורות הנזכרים לעיל כולם נקראים עבירות קלות, וכל מצות עשה הזמורות הנזכרים לעיל וכן כל מצות לא תעשה זולת שתי אלו הזלוקות הנזכרות כולם נקראים עבירות זמורות ויש בהם מדרגות רבות ואלו הם, כל זויבי כריתות ומיתות בידי שמים ומיתות בית דין. ולא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, אף על פי שאין בו כרת, בבחינה אזות זמור מכולן כי נפרעים ממנו וממשפוזתו ומכל העולם אפילו ממי שאין בידו למוזות. וענין זולל השם (יומא דף פ"ז ע"א), ועד היכן תכלית זולל השם אמר רב כגון אנא אי שקילנא בשרא ולא יהיבנא דמי לאלתר, רבי יוזנן אמר כגון אנא אי מסגינא ארבע אמות בלא תורה ותפילין, משום זולשא, ומאן דוזי לא ידע דהוי משום זולשא ולומד ממני להתבטל מתורה ותפילין, רבי ינאי אומר כל שזובריו מתבישים ממנו מפני שם רע שיעא עליו, אביי אמר כדתניא ואהבת את ה' אלהיך (דברים ו' ה') שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה כו', ומשאו ומתנו באמונה ודבורו בנזות עם הבריות, ואם אין משאו ומתנו באמונה שם שמים מתזולל על ידו :

וכל אלו אם לא עשה תשובה ומת נדון בגהינם, ולבסוף משם מצפצפים ועולים, ויש להם תקנה ותזזית המתים ועולם הבא :

למעלה מזה פושעי ישראל בגופם, קרקפתא דלא מנוז תפילין מעולם שנתעצל מלהניזום והיה יכול להניזום, כי אם היה להכעיס נקרא מין או לפוזות מומר, וזה אם מת ולא שב נדון בגיהנם שנים עשר זודש ואזור כך גופו כלה ונשמתו נשרפת ונעשית אפר תזזת כפות רגלי הצדיקים בעולם הבא :

למעלה מזה הם אלו שאין להם זולק לעולם הבא כלל, וגהינם כלה והם אינם כלים אף על פי שיש בידם תורה ומעשים טובים ולא עשו תשובה ומתו כדואג האדומי אביר הרועים, ואלו הם, המינים, והם תלמידים אותן המהפכים דברי תורה למינות, וכן המומר לעבודה זרה בלבד אף על פי שמודה בכל המצות והזוזק בעבודתם תמיד, והמומרים וכן המומר על איזו עבירה משאר עבירות להכעיס ואפילו לתאבון, והפורק עול שהוא הכופר בעיקר והוא אומר שאין אלוה, וכן האומר יש תורה מן השמים ואיני סופג כלומר ואיני מקיימה, והאומר אין תורה מן השמים ואפילו בפסוק אזור או בדקדוק אזור של זוסרות ויתירות או בקל וזומר אזור או בגזרה שזה אזות, ויש אומרים אפילו בתורה שבעל פה או בדברי סופרים, והאומר אין תזית המתים מן התורה, כלומר שאין ענינה רמוז בתורה אף על פי שמאמין בתורה ושיש תזית המתים, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה כגון מנשה שהיה דורש בהגדות של דופי וכי מה היה לו למשה לכתוב בתורה ואזות לוטן תמנע וכיציא בו, וכן העובר על דברי תורה ביד רמה בפרהסיא כיהויקים, והמפר ברית בשרו שאינו מוהל עצמו להכעיס, וכן המושך בערלתו להראות כערל, והזוטא וגם מוזטיא את הרבים כירבעם אפילו בזוטא הקל, והאפיקורוס והוא המבזה תלמיד זוכם בפניו, וכן תלמיד דיתוב קמי רביה ואומר דבר זה אסור הוא או מותר דרך פשיטות ולא דרך שאלה, וכן המלגלג על רבו כשדורש איזו דבר של גומא ואינו מאמין לדבריו, וכן המבזה תלמיד זוכם שלא בפניו כגון אלו האומרים דרך גנות הנזי רבנן או כאלו האומרים מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו לדידהו שנו, או כאלו האומרים מאי אהנו לן רבנן כלום אסרו לנו יגה או שרו לן עורבא, או תלמיד שקורא לרבו בשמו ואינו אומר מורי ורבי, וכן המבזה לזבירו בפני תלמיד זוכם, והמוסרים, בין שמסר ישראל ביד הגוי להכותו או שמסר ממונו, ופרנס המטיל אימה יתירה על העבור להתגאות ולא לשם שמים, והמבזה את המועדות שעושה מלאכה בזולו של מועד דרך בזיון שאינו מאמין באיסור זה ולא משום הגאון עצמו, והמלכין פני זבירו ברבים בפניו, והמתכבד בקלון זבירו, ונראה לי כי גם זה בפניו, והקורא בספרים זויצנים כגון ספר בן סירא וספרי בן לענה שהם דברי הבאי ומושכים לבו של אדם בהם ועל ידי כן מתבטל מדברי תורה וכגון ספרי המינין, אבל ספרי מירם וכל שאר מיני ספרים שלהם אינם אלא כקורא באגרת, כמו שאמרו בירושלמי (סנהדרין פ"י ה"א) והלוזש על המכה וקורא פסוק אזור ורוקה, ולא מבעיא פסוק דכל המזולה שיש בו זכירת זולי ורפואה ושם שמים אלא אפילו כגון ויקרא אל משה וכו', וההוגה את ה' בגבולין באודיותיו ופירשו בירושלמי שם שאינו מזכירו בכניו, כמו שכתוב זה שמי וזה זכרי, ובתלמודא דידן (ע"ז דף י"ז) דוקא בזזורת בני אדם, והבוזה דבר השם והוא המזכיר דברי תורה במקום מטונף, וכן מי שקורא מקרא ואינו משגיח על המשנה שהיא פירוש המקרא, וכן הלומד תורה ואינו מלמדה, זולתי בסתרי תורה שכתוב בהם (משלי כ"ו כ"ו) כבשים ללבושך רק לזוסידי הדור הראויים לכך, וכן מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק בה אלא בסזורה ובמילי דעלמא, והרכיל והוא הטוען דברים מזה ומוליך לזה אף על פי שאינם דברי גנאי ואף על פי שהוא אמת כענין דואג לדוד, והמספר לשון הרע שמספר בגנות זבירו אף על פי שהוא אמת, והמוציא שם רע על זבירו והמספר בגנותו

ואינו אמת, ושלשה אלו הרכיל ובעל לשון הרע והמוציא שם רע הם כאלו כפר בעיקר וזמורים ושקולים כשלש עבירות הזמורות שבכל התורה והם עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, המלוה ברבית ולא הוזוירו אינו קם בתזוית המתים, והמוזלל שבת גזון בגיהנם לדורי דורות, והמבטל פריה ורביה במזיד ומת בלא בנים מת בכרת בעולם הזה ולא יזיה לעולם הבא :

שלשה יורדים לגיהנם ואינם עולים לעולם, הבא על אשת איש והמכנה שם רע לזבירו אף על גב דמורגל בו ואינו מתביש אלא שהוא מתכוין להכלימו, ושניהם יש להם זולק לעולם הבא, אך המלביץ פניו ממש, אין לו זולק לעולם הבא :

ארבעה דברים אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קימת לעולם הבא, עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים, ולשון הרע שקולה כשלשתם, ולא עוד אלא שאין לו זולק לעולם הבא. גדולה מכל העבירות המוציא זרעו לבטלה ששופך דמי זרעיות עצמו עד סוף העולם וגם כל העבירות נתקנים בתשובה אבל זו אין לה תשובה כזכר בספר הזהר פרשת ויזוי (רי"ט ע"ב) ויש גורסים אי לא בזילא דתיובתא יתיר ותדיר :

עבירות שבין אדם לזבירו קלות מכל עבירות שבין אדם למקום ובבזינה אזורת זמורות מכולם כי אין להם שום תקנה עד שירצה את זבירו וימוזל לו בין באונאת דברים בין באונאת ממון :

החלק השלישי: בתשובת עבירות שבין אדם למקום :

אין לך שום עבירה אפילו הכופר בעיקר, עומד בפני התשובה ואפילו עשה תשובה בשעת מיתתו. וארבעה זולקי כפרה הן, עבר על מצות עשה הקלות ועשה תשובה לא זו משם עד שמוזלים לו, עבר על מצות לא תעשה הקלות, תשובה ויום הכפורים מכפרים, עבר על הזמורות והן זויבי כריתות ומיתתה בידי שמים בין במצות עשה בין במצות לא תעשה וזויבי מיתות בית דין זויץ מוזלול השם, תשובה ויום הכפורים ויסורים מכפרים, עבר על זולל השם או על הזמורות מכולם כגת פושעי ישראל בגופן וכל היורדים לגיהנם ואינם עולים וכל שאינם קמים בתזוית המתים וכל אותם שאין להם זולק לעולם הבא כזכר לעיל באורך בשני זולקים הנזכרים, תשובה ויום הכפורים ויסורים ומיתת מכפרים :

היסורים מכפרים הם כל מיני יסורים, ועד היכן תכליתם, עד אפילו שגהפך לו זולקו וטורז להפכה כדי ללובשה, וכן אם הטיל ידו בכיס להוציא שני דינרים ועלה אזוד וצריך להטיל ידו פעם שניה :

התשובה היא כגון שבאה לידו אותה העבירה עצמה שזוטא בה ולא עשאה פעם ושתים,

כגון באותה אשה ובאותו פרק וזמן כיוצא בו ובאותו מקום הראשון וכיוצא בו, ואם שב מאהבה או אפילו מיראת העונש, העון נעקר מעקרו כלא היה, ואם שב מזומת שבאו עליו יסורים, אין העון נרפא לגמרי ונקרא בעל מום :

והתשובה צריכה ודוי דברים, ועקר הוידוי הוא זוטאתי עויתי פשעתי, אבל זוטאנו אנונו ואבותינו כו'. ובגמרא דידן (יומא דף פ"ז ע"ב) ובירושלמי (סוף יומא) גוסזו וידוי, ואקצר ואסיף בו דברים. רבונו של עולם עויתי פשעתי והרע בעיניך עשיתי ובדעת רעה הייתי עומד, ובדרך רחוקה הייתי מהלך, והריני מתזרט מהם והלואי שלא עשיתים ומה שעשיתי לא אעשה עוד, יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתכפר לי על כל פשעי ותמזוזל לי על כל עונותי, ותסלח לי על כל זוטאותי, שיזטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מיום שנברא העולם עד היום הזה, בין בגלגול זה בין בגלגולים אחרים, בין באסורי תורה בין באיסורי דברי סופרים ותקנותיהם וסיגיהם ומנהגותיהם, כי אתה הוא הרועה בתשובה, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

חלק ג שער א

חלק השלישי : בהנהגת השגת רוח הקודש :

השער הראשון במהות העולמות בתכלית הקצור שיהיה בו צורך להבין מהות הגבואה:

הנה המאציל העליון אשר האציל כל העולמות נקרא אין סוף ואין בו שום תמונה לא בשם ולא באות ואפילו בקושי האותיות כלל, ולכן אפילו ההרהור אסור בו. והאציל זמשה עולמות, זה נשמה לזה וזה לזה, והן, אדם הקדמון הנזכר בספר התקונים (בתקון י"ט ובריש תיקון ע' ובכמה מקומות) ובלשון הגאונים נקרא צוזזוזות, השני עולם האצילות, השלישי עולם הבריאה, הרביעי עולם היצירה, הזומישי עולם העשיה. ואלו הזמשה עולמות נקראו הוי"ה אוות, כי קוצו של יו"ד הוא א"ק [אדם קדמון], והיו"ד אצילות, וה"א ראשונה בריאה והוא יצירה, וה"א אזורונה עשיה. ולפי שא"ק לרוב העלמו אין לו תמונת אות אלא קוצו של יו"ד כי האין סוף אפילו תמונת קוץ אין לו לכן אין אנו מזכירין לעולם אלא ארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, כי הם אותיות גמורות וארבעתם יוזד נקראים שם הוי"ה :

עוד נתזלקו אלו הארבעה לתשע מדרגות והם זוכמה ובינה ושש קצוות התפארת ומלכות. כי אלו הארבעה נקרא ארבעה יסודות עליונים שהם ארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. ונתזלקים לתשע ספירות, ואמנם קוצו של יו"ד שהוא א"ק העולם הזומישי העליון כולל כולם ובו לבדו שורש כל ארבעה היסודות שהם ארבעה עולמות, אצילות

בריאה יצירה עשייה, ונמצא כי לעולם לא יש יותר מארבעה יסודות בלבד. כלל העולה כי האיץ סוף אינו נכלל בשום זושבון כלל :

ואזור כך העולמות. בתזולה הם כללות אזור, והם שם אזור של הוי"ה. ואזור כך נזולק לארבעה יסודות, זולת השורש שלהם שהוא א"ק קוצו של יו"ד והיא הספירה העשירית העליונה מכולם הנקרא כתר, ואזור כך אלו הארבעה יסודות נזולקו לתשע ספירות כנזכר :

והנה כל זה נכלל בשימי זולקות והם המאציל והנאצלים כולם. וזהו שכתוב בפרקי רבי אליעזר (פרק כ"ג) עד שלא נברא העולם, רצונו לומר העולם הזה, היה הוא ושמו אזור, כי האיץ סוף הנקרא הוא והנאצלים הכלולים בשמו שהוא הוי"ה אזות, הכל אזור, כי היתה השלהבת גנוזה בגזולת :

והנה נתבאר כי כל העולמות נכללים בשם הוי"ה הנזולקת לארבעה יסודות ולעשר ספירות, וכמו כן כל עולם מהם נפרט על דרך זה. כיצד, הנה עולם האצילות שהוא אות יו"ד הנקרא זכמה נזולק לכל הבזיונות הנזכרות. ויש בו הוי"ה אזות שלמה נזולקת לארבעה יסודות ועשר ספירות גמורות על דרך הנזכר בכללות כל העולמות ממש, ועל דרך זה הוא בכל עולם מוזמשה עולמות הנזכרים, ועל דרך זה עוד הולך ונפרט הענין בתכלית הפרטות עד שנמצא כי אפילו בזה העולם השפל אין לך בריה קלה שאין בה כללות ארבע אותיות ההוי"ה וכללות עשר ספירות. וכל זה להורות כי הכל נברא מכוח המאציל יתברך ואין זולתו :

עוד הקדמה אזורת והיא כי כל אלו הבזיונות והמדרגות מרום אדם הקדמון עד התהום שבעולם השפל, כולם הם זו למעלה מזו וזו לפנים מזו, כי העליון מוזברו מתלבש תוך התזותון ממנו כנשמה לגוף, ואמנם אין כל כללות העליון מתלבש בתזותון רק בזיונה פרטית תזותנה שבעליון מתלבש בכל התזותון וכן על דרך זה עד סיום העולמות. באופן שכל העולמות, הן כולן בכללות, הן כל בזיונה מהם, אפילו בעולם השפל, בכל פרט מהם, הכל הוא בדרך זה, כי זה עליון מזה וזה פנימי מזה עד שיכולן הן כענין לבושים זה לזה וכולן לבושים אל האיץ סוף ונשמה לכל הנשמות :

ואמנם בכל עולם מאלו הזמשה יש הבדל בהתפשטות האורות עד היכן מגיעין כדי שיהיה הפרש בין זה לזה וכן יש הפרש אזור בפרטי הארבעה יסודות שבכל עולם, וכן בפרטי הפרטות, ואין זה מקום באור ענין זה :

ונמצא כי כמו שבדרך התפשטות האורות מלמעלה למטה אין לך ספירה שאינה כלולה מכל העשר ספירות וכל ספירה וספירה מתזולקת לאלפים ולרבבות ספירות, כן הענין בהתפשטות האורות מבפנים ולזוין יהיה על דרך זה, כי הפנימי שבכולם נקרא כתר, והזיועון שעליו זכמה, והזיועון שעליו בינה, והזיועון שעליו שש קצוות התפארת, והזיועון שבכולם מלכות וכן כל בזיונה ובזיונה היא נזולקת בדרך זה לאלפים ורבבות פרטי

פרטים. ולפי שבאור ענין זה בכל שאר העולמות נתבאר אצלנו זולת ענין העשייה לכן נבאר ענינו בקצור נמרץ מה שיש צורך אל דרוש מבוקשנו פה :

הנה שבעה רקיעין הן, והעליון נקרא ערבות, לפי שכולל שלש ספירות ראשונות דעשייה, והם גלגל השכל, גלגל המקיף, גלגל המזלות. וזמשה גלגלים (שצמוז"ג) שבתאי צדק מאדים זומה גגה, (שהם זוג"ת ג"ה) וחסד גבורה תפארת נצח הוד, וגלגל ששי יסוד, כולל כוכב ולבנה. והאזורון נקרא וילון אינו משמש כלל (וזג"ה דף י"ב ע"ב) כי הוא ספירת מלכות דעשייה וגם היא בעצמה נזלקת לעשר ספירות שבה. והם, וילון כתר שבה וארבע היסודות אש רוזן מים עפר שבעולם השפל, הם זכמה ובינה ושיש קצוות התפארת והמלכות. ונמצא שהמלכות שבמלכות שבה היא יסוד העפר, כלי וגולם לכל העולם כלו, ובזה היסוד העפר נמצאו כל התולדות שבה כלולים מכל הארבעה יסודות הנזכרים, בסוד הכל היה מן העפר :

והרי נתבאר מלמעלה למטה, והנה כן הן מבפנים ולחוץ. כי הנה יסוד העפר כולל מעשר ספירות והכתר שבהן פנימי מכולם ונקרא בזונית יזידה של יסוד העפר. וזונית לו, זכמה. וזונית לו, בינה, נשמה. וזונית לו, שיש קצוות התפארת, רוזן. וזונית לו, מלכות. נפש יסוד העפר. וזו המלכות נזלקת לעשר ספירות שבה, והמלכות הזונית שבהם הוא יסוד העפר עצמו הזומרי, שאין בו שום רוזניות אלא זומר עכור הנקרא דומם, וכל מה שבפנים נקרא נפש הדומם. ועל דרך זה ביסוד המים, כי המלכות הזונית שבכולם נקרא מים המצמיזים ונקרא צומוז וכל מה שבפנים נקרא נפש הצומוז. ועל דרך זה ביסוד הרוזן, וביסוד האש, שהם הזוי והמדבר, ואמנם ארבעתן יזוד הן, הדומם - נפש. והצומוז - רוזן. והזוי - נשמה. והמדבר - זויה. ווילון - יזידה. וכבר ביארנו כי כל בזונית מהם כלולה מכולם :

וזהו מה שנתמצא בדברי הפילוסופים בשם כוזות, באמרם כי בנפש הצומוז יש בה כוז הון וכוז המושך וכוז המעכל וכוז הדיוזנה, וכן אמרו בנפש הזויה הנקרא התנועה והמרגשת. כי יש בה כוז המתעורר וכוז המדמה וכוז המצייר כו' ועל דרך זה בכולם :

העולה מכל זה כי גם שמלכות הזונית שבכל איזו בזונית שיתהיה, הנה היא הגוף שבאותה הבזונית. אמנם אינו נקרא גוף וזומר אמיתי עכור, אלא המלכות הזונית אזורנה שבעשייה מלמעלה למטה ומבפנים לחוץ, וזאת הנקודה לבדה היא יסוד העפר הזומרי לגמרי, והוא הגוף היותר עכור והזומרי של כל העולמות כולם :

חלק ג שער ב

השער השני: במהות האדם:

במהות האדם, ובו יתבאר הרושם לא שערום הראשונים והם יסודות נפלאים, ולולא ההכרוז לבאר ענשי הנבואה לא הייתי מבאר אותם, ואכתבם בתכלית הקצור וכבשים ללבושך :

ואשאל כמה שאלות עמוקות, א' מה צורך היה בבריאת האדם בעולם הזה בגוף ונפש. ב' למה הוסיף עוד ביצירת האדם שתי יצירות אזורות והם היצר טוב והיצר הרע שבו. ג' אזור שעניניהם שקולים בו איך ניתנה הבחירה להטותו לזה ולזה באיזו כוז. ואם יש יכולת להטות אם כן לא יבראו כלל. ד' ביאור אל שני יצרים האלו מה ענינם. ה' לדעת אם נשמת האדם גדולה מהמלאכים אם לא, אם נאמר שהאדם גדול מהמלאכים למה לא ירדו גם המלאכים בעולם הזה להתלבש בגוף ונפש, ואם המלאך גדול מהאדם אי אפשר, כי בכל מדרשי רבותנו ז"ל נמצא הפך, כמו שאמרו (מד"ר וישלח פע"ז) מי גדול השומר או הנשמר וכיצא בזה. עוד כי הכתובים עצמן מורים להפך כמו שכתוב (דברים פרק ל"ב) צור ילדך תשי, (תהלים פרק ס"ז) תנו עז לאלהים, על ישראל גאותו, (דברים פרק י"ד) בנים אתם לה' אלהיכם, (ישעיה מ"ט ג') ישראל אשר בך אתפאר. ואין המלאכים אומרים קדוש עד שיתזילו ישראל, ולא נמצא כזה במלאכים כלל. ו' כי גם אם נודה שכן הוא תימה גדול לקרותם בנים ולומר שמתישים כוז עליון או מוזיקים או מתפאר בהם וכביכול יבוא האדם לידי כפירה. ז' ענין הנבואה איך יתכן שידבר מלך מלכי המלכים ואפילו על ידי מלאך אל האדם השפל ומה גם בהיותו מתלבש בזומר היותר עכור שבכל העולמות :

ואמנם כבר נתבאר בשער שקדם לזה עניני מהות העולמות איך כולם הוי"ה אוזת כוללת כולם ונזולקת לזמשה עולמות והן נקראות יזידה וזיה ונשמה ורוז ונפש. והעולם הזומרי הזה הוא גוף וזומר לכסן, באופן כי כל העולמות הם צורות אדם כלול מזומר וצורה נזולקת לזמשה מיני רוזניות כנזכר. וידעת כי שם ההוי"ה במלואה באלפי"ן עולה בגימטריא אדם. ועל דרך זה בכל פרט ופרט בכל בזינותיהם וכל בזינה מהן נקרא אדם פרטי נכלל מהוי"ה אוזת הנזולקת בארבעה יסודות ועשר ספירות :

ועוד יש זולק אזור לא נתבאר בשער שקדם, והוא, כי גם העשר ספירות נזולקו לתרי"ג בזינות כמו שיתבאר. והרי כי כל העולמות יזוד וכן כל פרט מהם בפני עצמו נברא כדמות אדם התזותן, וזהו סוד נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, והבן זה היטב :

וכבר נתבאר (עין זויים שמו"ז פ"ז) כי מן הבריאה ולמטה הכל נקרא עין הדעת כלול טוב ורע, אלא שבכל מדרגה מהם מתמעט הטוב ומתרבה הרע, עד שנמצא שהעולם השפל רובו רע ומעוטו טוב. גם נתבאר, כי לעולם הרשע מכתיר את הצדיק ולכן הטוב נקרא פרי והרע נקרא קליפה המלבשת את הפרי ולא זו בלבד, כי אפילו האורות הטובים הם על דרך זה, כי היותר זך ורוזני שבהן מתלבש בתוך שאר האורות, וכן כולן כפי סדר מדרגותיהם. וכבר נתבאר בשער שקדם איך האין סוף פנימי מכולן וזוזה לו הספירות בסדר מדרגותיהם כתר פנימי מכולם ומלכות זיזונה מכולן :

ועתה נבאר מה שלא נתבאר שם. והוא כי כמו שזוה האור המיוווד הנקרא עולם העשר ספירות בתמונת אדם אזור, כן יש עוד אור אזור הנקרא מוצב הנשמות של בני אדם נכלל ממש בכל אותם פרטי הבחינות שנתבאר באדם של העשר ספירות שהוא הנקרא אלהות גמור והוא מתלבש תוך האור הזה הנקרא מוצב הנשמות בכל פרטיו :

עוד יש אור אזור בצורת אדם הנקרא מוצב המלאכים, שממנו נוצבו כל המלאכים וגם הוא נכלל מכל פרטים הנזכרים כולן והוא מלבוש זיזון על אור מוצב הנשמות :

ועוד יש אור אזור מעט ונקרא אור זשור וכלו דינים קשים שממנו נאצלו כל הקליפות שבאותו עולם, ומלביש על אור מוצב המלאכים וגם הוא תמונת אדם. וזוה לכול אורות הנזכרים הם הרקיעים עצמן שבאותו עולם והם הנקראים גוף לאותו עולם, ובפנים ממנו זמשה אורות הנזכרים, אור האין סוף כפי ערך אותו עולם לפנים מן הכל, ועליו אור העשר ספירות, ועליו אור מוצב הנשמות, ועליו אור מוצב המלאכים, ועליו אור מוצב הקליפות, ועליו העולם עצמו שהן הרקיעים גוף האורות הנזכרים. ואזור כך בזה הגוף הנקרא רקיעין נבראו שם תולדות העולם ההוא והם כלולים מכל הבחינות, כי כל אזור מהם יש לו כוז נמשך מן הרקיעין והוא גוף שלו, ובתוכו אור הדין, ובתוכו אור המלאכים, ובתוכו אור מוצב הנשמות, ובתוכו אור העשר ספירות, רוכב עליהם ומזוה כולן. ואותו הכוז הנמשך מאור מוצב הנשמות נקרא מזל עליון של נפש האדם השפל, והבן זה מאד. אלא שזוה בבריאה נקרא מזל הנשמה, ושביצירה נקרא מזל הרוז, ושבעשיה נקרא מזל הנפש :

ועתה נבאר מהות האדם מה ענינו. ונתוויל היותו מעולם העשיה ממלכות ולמעלה, כבר נתבאר כל עולם ועולם וגם התולדות של אותו עולם מה ענינם. והנה עולם העשיה תזולה יש בו זולק התזותון הנזכר, מלכות שבה, ונקרא ארבעה יסודות העולם השפל, והנה כל תולדותיו נבראו בגוף שבו והוא ביסוד העפר הגשמי. וזולקים לארבעה זולקים, התזותון שבהם, האבנים טובות והמתכות ואין בהם רק יסוד העפר שקבל כוז מארבעה יסודות כולם מן הגוף שבהם ונתערבו יזוד ונעשה מהם מתכת ההוא, אמנם יש בתוכו כוז אזור שערב התערובות הנזכרים, והם נקרא נפש ליסוד העפר הכלול מוזמשה כוזותיו כזכר לעיל :

אזור כך נברא הצומז, כמו האילנות והעשבים, והיה גופו מיסוד העפר וכו' ובו נפש הדומם הראוי לו, ונוסף עליו נפש הצומז כלולה בזמשה כוזותיה :

אזור נברא הזוי והם בהמות ועופות וכו'. ובהם גוף ונפש דומם ונפש צומזת ונוסף עליו נפש הזויה הנקרא נפש הבהמית והתנועה וההרגש :

אזור כך נברא האדם המדבר, ויש בו כל הכוזות הנזכרים לעיל ונוסף עליהם נפש המדברת מיסוד האש :

אך דע, כי ודאי שכל הבזוינות מגוף וצורות שבאדם יהיו יותר זכים משל הזוי ושל הזוי משל הצומזו ושל הצומזו משל הדומם וזה יתבאר לך ממה שכתבתי לעיל. כי כל הבזוינות, נכללה כל בזוינה מהם מכלן, כסדר זו בתוך זו :

ואזור כך ברא את האדם הישראלי אך בכל בזוינותיו יותר מכל שאר הנבראים בגופו ובארבע בזוינות נפשיות הדוממת והצומזות והזויה והמדברת, מפנימיות הזך שבכל ארבע יסודות שבהן ובצורתן, רצוני לומר נפשות שבהן. ולהיותו יותר זך מכל הנבראים בארץ, נתעלה עוד כי גם הוא נכלל ונקשר בכל העולמות ובכל פרטיהם ממטה למעלה. הא כיצד, תזולה נכנסת בו נפש מרקיע וילון, ומשם ולמעלה עד רקיע עליון דעשיה הכל נקרא נפש דעשיה, וזו נקראת נפש השכלית הקדושה שבאדם. ואמנם זו עצמה נזלקת לזומשה כוזות יזידה וזויה וכו' :

גם נזלקת בשתי זולקות, באופן אזור, כי כל הבזוינות שלוקוז מארבעה יסודות נקרא נפש היסודית הנזלקת לכוזות הנזכרים דומם וצומזו וזוי ומדבר, ונפש של וילון כתר על כולם ונקרא נפש שכלית, ומה שמשאר תשעה רקיעין נזלקין לרוזו ונשמה וזויה ויזידה שבנפש וכולן יזוד נקרא נפש אזות דעשיה בבזוינת כללות העולמות :

ואזור כך לוקוז רוזו אזור מעולם היצירה וגם הוא נזלק לכמה מדרגות על דרך הנזכר לעיל. אך בבזוינת כללות כל העולמות נקרא רוזו. ועל דרך זה נשמה מבריאה, וזויה מאצילות, ויזידה מא"ק :

והרי נתבאר היטב מהות האדם כי הוא כולל כל העולמות כולן בין בכללותם בין בפרטם, מה שאין כן בכל הנבראים העליונים ותחתונים. כי כל תולדות איזה עולם מהן אינו כולל רק העולם אשר בו נברא. והרי זה בענין העולמות ממטה למעלה :

גם הוא כולל כל העולמות מבפנים ולחוץ. כיצד, הנה בעולם העשיה יש לו גוף מהעפר הנקרא עולם השפל ובתוכו נפש היסודית מבזוינת הקליפות, ובתוכו מבזוינת מלאכי העולם הזה שזבראו לכל צרכי העולם הזה לגדל הצמזומים וכו' ובתוכו מבזוינת הנשמות של בני אדם. וכל אלו נעשין מרכבה אל אור הנמשך מן אורות העשר ספירות שבעשיה אשר בתוך ארבעה היסודות כדי להזויותן והם לפנים מן הכל, וכן על דרך זה במה שיש באדם מגלגלי העשיה ומשלשה עולמות יצירה בריאה אצילות :

ומעתה נתבאר כל תשובות השאלות שכתבנו בתזולת שיער זה. כי הנה אור מוזצב הנשמות פנימי ועליון מאור מוזצב המלאכים ולכן הן משרתיו, כי על ידו נמשך הארתם וזויותם מאור העשר ספירות אליהם :

וזהו סוד (ישעיה ל"ג ז') הן אראלם צעקו וזוצה, כי כשאין נמשך מהעשר ספירות שפע

לנשמות ישראל הפנימים מהן, זוסרה השפעתם שהן זויצונים אליהם נמצא שצפקו בזמן הזרבן להיותן זזועה מהנשמות. ולכן לא ירדו להתלבש גם הן בעולם הזה בגוף כי בהכרוז היו נאבדים על ידי הקליפות, כי אפילו הנשמות הפנימיות אין בהם כוז לעמוד בפני הקליפות כל שכן הם. והראיה מהנפילים שבקשו לירד ונאבדו מן העולם וימוזו לעתיד לבוא, וגם סיבה גדולה מזו כי לגרעונם לא היו יכולין להמשיך שפע לכל העולמות כי אם מבזוינתן לזוזין, ואפילו זה אי אפשר, כי הן בעצמן אינם ממשיכין שפע לעצמן כי אם על ידי הנשמות. אמת היא כי הנשמה שבעולם היצירה גרועה מהמלאך שבבריאה, ועל דרך זה בשאר העולמות, אמנם הנשמה שבבריאה, גדולה ממלאך הבריאה עצמה וכן בכל עולם בעצמו :

גם נתבאר גדולת הנשמה כי הוא אור מתילד ונמשך מאור העשר ספירות עצמן שלא על ידי אמצעי, ולזה נקראו (דברים י"ד א') בנים אתם לה' אלהיכם, כי הם בבזוינתם כבן מתאזוז באביו בתכלית ונמשך ממנו, וזהו סוד (ב"ר מ"ו) האבות הן הן המרכבה אל אור העשר ספירות הרוכב עליהם שלא על ידי אמצעות אור אזור וזהו סוד (ישעיה מ"ט ג') ישראל אשר בך אתפאר, כי לבוש האדם הוא תפארתו כמו שכתוב (שם ס"א י') כזתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה :

והנה אור הנשמות לבוש לאור העשר ספירות, וזהו סוד (שה"ש ו' ב') דודי ירד לגנו שהוא העולם הזה לרעות בגנים וללקוט שושנים נוטריקון לבוש, כי לוקט נשמות הצדיקים המריזין כשושנים על ידי מעשיהם בעולם הזה ולקטם להתלבש אורו בהם, וזהו סוד (דברים ד' ד') ואתם הדבקים בה, דבוק גמור עם אור העשר ספירות מה שאין כן בכל הנבראים וזהו שכתוב (ירמיה י"ג י"א) כי כאשר ידבק האזור במתני איש כן הדבקותי אתכם אלי כל בית ישראל :

גם נתבאר ענין היצר הטוב והיצר הרע שבאדם מה ענינם. כי הם שתי יצירות נתוספו באדם זולת נשמתו והם אור מאור המלאכים ונקרא יצר הטוב ואור מאור הקליפות הנקרא יצר הרע זוזין אל יצר הטוב וקליפה אליו, אך הנשמה עצמה של האדם פנימית מכולם, ולהיותה פנימית וגם כי היא הנקראת עצמות האדם לכן יש בידו בזירה להטות למקום שירצה כי גדול הוא מהן, האמנם עיקר נטיתו אל היצר הטוב כי הוא קדוש כמוהו וגם כי הוא יותר סמוך אליו, אך הגוף עיקר נטיתו אל היצר הרע כי שניהם מצד הרע וגם שהן סמוכין יזוד. והנה בבזוינה זו היא קטטת הזומר עם הנשמה כי כיון שהנשמה אינה פועלת המצות אלא על ידי הגוף אשר נוטה יותר אל היצר הרע בבזוינה זו יש קושי גדול להכניעם :

הרי נתבאר כי בבזירת הנשמה יכולה להטות אל היצר הטוב אך להיותו צריך לפעולות הגוף יש לו טרוז גדול להכניע היצר הרע, והבן כל זה היטב איך אזור הפטירה אין עונש לא לנשמה ולא לגוף עד שיתלבשו יזוד כבהיותן בזיים :

ונבאר עתה ענין תירוץ עניי שאלות הראשונות מה צורך בבריאת האדם בגוף, ועוד מה טעם נוצרו בו יצר הטוב ויצר הרע, ועוד יתורץ עניי הכתובים (תהלים ס"ז ל"ה) תנו עוז לאלהים, (דברים ל"ב י"א) צור ילדך תשי וגו' :

הנה בתזוילת הבריאה נבראו כל העולמות על הסדר הנזכר לעיל מכוח האין סוף ברצון הפשוט בתורת נדבה וזוסד, אזור כך צריך עוד להמשיך מזון וזויות ושפע בכל העולמות להעמידן על עמדתן כבזמן הבריאה ולא יותר, כמו שכתוב (קהלת ג' י"ד) ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, וכמו שכתוב (שם א' ט') ואין כל זודש תזות השמש. וכתוב (בראשית ב' ב') ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו וגו' . שהוא ענין הבריאה עצמה אכן המשכת זויות מאז ואילך הוצרך מעשיהם שיפרנסו עצמן, כענין הבן שבהיותו גדול אינו אוכל על שלזון אביו. ואמנם העשר ספירות עצמן אינם צריכות למעשיהם כי השפע הצריך להם להעמידן על עמדם כשנאצלו נמשך להם בהתמדה מאת האין סוף כי בעשר ספירות נאמר (תהלים ה' ה') לא יגורך רע ואין צורך להם לתקון על ידי מעשה, מה שאין כן בנבראים שהן מבזונית הנשמות ולזון שהם מעורבים טוב ורע שצריכין מעשה ותקון. האמנם בבזונית אזורת והיא, כשנזרע שפע אל הנבראים, נראה זוס ושלום זולשה ומעוט יכולת בעשר ספירות שאינן משפיעין בהם, לכן נאמר (דברים ל"ב י"ז) צור ילדך תשי, ובהפך (תהלים פרק ס"א) תנו עוז לאלהים :

ועוד סיבה אזורת כי גם אם האדם בעצמו בריא ונקי, זופץ הוא שמלבושיו יהיו מפוארים כפי גדולתו ולכן גם הספירות עצמן נראין כביכול זלושים, הן בעצמן, כשהנבראים בלי מתוקנים, וזהו תנו עוז לאלהים, ישראל אשר בך אתפאר, כנזכר לעיל, ונתבאר שאלה השלישית :

והנה לסבות הנזכרות הוצרך לברא אדם אזור יהיה כולל כל הנבראים והנאצלים קושר כל העולמות כנזכר לעיל עד תהומא דארעא, כי הוא היותר קרוב לקבלת השפע מהעשר ספירות, ואז בתקון מעשיו ימשיך השפע מן העשר ספירות אליו, וממנו אל המלאכים ומהן אל הקליפות, כדי שיתקן מהם מה שאפשר להתברר כמו שיתבאר בענין היצר הרע, ומהן אל העולמות עצמן שהן הכלים והגופנים של כל עולם ועולם, ואם זוס ושלום יזוטא מקלקל כל העולמות, והרי נתבאר בזה צורך בריאת האדם בעולם השפל בגוף ונפש וביצר הטוב וביצר הרע :

ועוד סבה קרובה לזה בענין היצר הרע, כי מוכרוז הוא בבריתו באדם להוליד בנים ולאכול והכל בהכרוזי המוכרוז בטהרה, וגם הוא מוכרוז לכל עולם ועולם להמשיך השפע המתגשים בהם לצורך הכלים שהם העולמות עצמן, ולולא הם, לא יתקיימו הכלים, כי הם דקים מהם והם עצמן מכלל מדרגות הבריאה והבן זה מאד. ונמצא כי הוצרך שיהאדם יהיה מורכב מכל העולמות לשהן יסייעוהו במעשיו להמשיך השפע לו ולהם, כי הם לבדם אין כוז בידם להמשיכו. ולכן כשהאדם זוטא, כל העולמות מתקלקלים ומקבלים עונש

ובייעוץ שפגע בעצמון יען לא סייעוהו, והבן זה מאד. וזהו סוד הרשעה כולה בעשן תכלה להיות הקליפות סבת הזוטא יותר מכל השאר לכן עונשם גדול. האמנם הטוב הנברר מהם עליו נאמר (דברים ו' ה') ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך, בשני יצריך, כי גם היצר הרע יוכל להתברר, אך הפסולת שבו שהוא מוכרוז להיותו רע עליו נאמר (תהלים ס"ז ג') כהנדרף עשן מפני אש וגו' :

והרי נתבאר כי האדם כולל מכל העולמות, וזהו שכתוב (קהלת פרק י"ד) כי זה כל האדם. וזהו סוד (בראשית פרק א') נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, וזה שכתוב נעשה בלשון רבים כי כל העולמות נשתתפו בעשייתו, ואז הוא כולל צלם אדם בכל העולמות כי כולן צריכים למעשיו. וזהו סוד (בראשית ב' ט"ו) ויניזוהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, במצות עשה ובמצות לא תעשה, וכמו שכתוב (שם פסוק ה') כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ, לסבת כי אדם אין לעבוד את האדמה. וזהו סוד (ישעיה נ"א ט"ז) ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וגו' כי האדם על ידי מעשיו ממשיך זייתם לשמים ולארץ, והרי הוא כאלו נטען ויסדן ונמצא כי עמי אתה כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בהקדמת הזוהר ד"ז ובתקו"ז תס"ט) שותף שלי, אני בורא ואתה מקים :

ובעתה לא יקשה בעיניך ענין הנבואה כמו שאמרו רבותינו ז"ל על (דברים י"א כ"ב) ולדבקה בו, (שם י" כ') ובו תדבק, כי הנביא מתדבק בשם יתברך על ידי המשכת הנבואה והשפיע בתזותונים, כמו שכתב הרמב"ן וכל המפרשים זכרונם לברכה. ואין זה תימא, כי הרי זה נתבאר כי אין שום אור דבוק עם אור העשר ספירות כמו אור מווצב הנשמות כי זהו סוד (דברים ד' ד') ואתם הדבקים בה' אלהיכם זייתם כולכם היום :

חלק ג שער ג

השער השלישי: במעכבי הנבואה:

הנה נתבאר בשער הקודם כי נקל הוא היות האדם מתנבא, להיותו כולל כל העולמות וכולן מתפרנסים על ידי מעשיו. עלה בידינו מכל זה כי אדרבא הנבואה מוכרזת להמצא בעולם כדי להישיר האדם לתקן מעשיו לשימשיך שפיע לכל העולמות ולא יתבטלו זוס ושלום וכמו שכתוב (איוב ל"ג ט"ו) בזולום זוזיון לילה וגו' אז יגלה און אנשים וגו' להסיר אדם מעשה וגו'. ואילו לא שרתה נבואה על משה רבינו עליו השלום והוריד תורה מן השמים המקיימת העולמות, כמו שכתוב (ירמיה ל"ג כ"ה) אם לא בריתי יומם ולילה זוקות שמים וארץ לא שמתי, היו העולמות נזרבים זוס ושלום. ובדרכו נמשכו אזוריו כל הנביאים להישיר את העם ולהאיר עיניהם בזוכמת התורה ובסודותיה על ידי רווח הקדש המתלכש בהם :

נמצא כי הנבואה ורווח הקודש מוכרוזים להמציא בעולם ודבר נקל הוא, אך אמנם בתנאי שימצאו אנשים ראויין לכך. ואמנם בהיות הנפש פגומה הוא מהנמנע, ולכן נבאר אופן העכוב הזה :

הנה בהיות השפע של רווח הקודש מתעורר לרדת אל האדם לשורות עליו ויהיה זוטא, הנה היצר הרע הוא גורם מסך ושוך בין נפש השכלית אל מקור רווח הקודש, וזהו שכתוב (ישעיה ז"ט ב') כי אם עונותיכם היו מבדילים וגו' ואין רווח הקודש שורה עליו, וזה על ידי עבירות שס"ה הפגמים בנפש השכלית כנזכר בזולק ראשון :

גם אם יהיה הפגם מוזמת זסרון איזו מצוה מרמ"ז מצוה עשה, הנה הוא בעל מום ואין שפע עליון נמשך אל נפש השכלית בהיות איזה אבר נשזזת ובעל מום, ואמנם אם הפגם יהיה למטה בנפש היסודית מפני מדות רעות שבנפש הזויה, או מפני מאכלות אסורות המשקצים נפש הצומזות וכן כל כיוצא בזה, אז לא יהיה כזו תזזותן מתעורר להמשיך השפע העליון ונעשה מסך מבדיל שם ואין התעוררית תזזותן עולה מלמטה להמשיך השפע מלמעלה למטה :

נמצא כי כמה מיני מסכים הן, אם מסך בין נפש הצומזות ולמעלה יען פגם במאכלות אסורות אשר כוזם הם בנפש הצומזות, ואם הם במדות רעות או בעבירות הבאות על ידי תאוה והתעוררות נפש הזויה הם פוגמות בה, ואם הם עבירות דבור באים מנפש המדברת, ואם הם במוזשבה והרהור פוגם בנפש השכלית, וכבר נתבאר כי כל הפגמים אינם רק באותו הנצוץ הפרטי שיש אל הנפש ההיא בכל מדרגה ומדרגה ובכל עולם ועולם והבן זה. ולפעמים בהתזזוק הפגמים נכרתת נטיעת הנפש הזו מגוף האיכל הנקרא אור מוזצב הנשמות על ידי מסך הנזכר המבדיל. וזהו סוד מה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות דף י"ז ע"ב) הרשעים בוזייהם קרויים מתים :

וכבר נתבאר כי לא כל הפגמים שוין כי יש פגם פוגם בצומזות ויש בוזיה ויש במדברת ויש בשכלית. האמנם לענין המשכת רווח הקודש כיון שיש פגם בכל מקום שיהיה אינו יכול להמשיך כלל, ולכן הבא ליטהר צריך שיהיו כל מדרגותיו זכוכית לבנה נקיים מכל זולאת היצר הרע המעורב בכל המדרגות של הנפש. וזהו שינאמר למשה רבינו ע"ה (שמות ג' ה') של זעליך מעל רגליך, שיהיו כל איברי גופו וכוזות נפשו בכל מדרגותיה הנזכרים זכים מבלי סיג וזומר עכור כלל, כנזכר בספר התקונים, (עי בתקון י"ב ובתיקון כ"א) ולא ישאר בו זוהמות היצר הרע כלל זולתי זולק הטוב המוברר שבו, שהוא המוכרוז לקיום הגוף בלבד, ואז אין מעכב להבדיל בין כוזות הנפש אל מקורה באור מוזצב הנשמות הדבק אל מקור רווח הקודש שבאור העשר ספירות :

הרי נתבאר כי על ידי הפגם גורם שתיים רעות. הראשונה שאין תשוקת ורצון התזזותן יכול לעלות עד מקור רווח הקודש, ועל ידי כן גם רווח הקודש העליון אינו יכול להתפשט עד התזזותן וכל זה מוזמת מסך העונות כנזכר. ואמנם גרמת הפגם נעשה בהכרוז על ידי כוזות

שיתוף בגוף נפש הדומם המתקשרים קשר אמיץ בגוף עצמו כי הוא כלי שבו פועלת הנפש בכל מיני כוונותיה. אמנם אין כל כוונות הנפש נמצאות בכל פגם כי יש פגם בצומזות ויש בזויה ההם במדברת ויש בשכלית כזכר לעיל. אבל כוונות הנפש הדוממת וכוונות הגוף נמצאים בכל מיני פגם שבעולם :

חלק ג שער ד

השער הרביעי : בתנאי הנבואה :

בתנאי הנבואה בקצור גדול. כבר נתבאר שיש פגמים פוגמים בנפש צומזות, ויש בזויה, ויש במדברת, ויש בשכלית, וצריך לזכר את כולם, אם כן צריך תזולה שישוב בתשובה גמורה מכל מיני עבירות או מדות רעות ולא ישוב עוד אליהן כלל. ואזר כך יזהר לקיים כל מה שאפשר בזמן הזה מרמז מציאות עשה כמו שבארנו בזולק ראשון, ובפרט מאלו שהם לקבוע עתים לתורה ביום ובלילה לא יגרע אפילו יום אזור, ולהתפלל בכונה שלימה שלש תפילותיו בכל יום, ולקיים ברכת המזון וכל מיני ברכות הגזנין בכונה, ולכבד השבת בכל פרטיו, ולקיים ואהבת לרעך כמוך בלב שלם, ולקיים קריאת שמע וציצית ותפילין בתפלותיו. אזור כך יזהר שלא יזטא כלל בשום מצוה משס"ה לא תעשה ואפילו בדקדוקי סופרים, ובפרט מאלו זייבי כריתות וזייבי מיתה בידי שמים וזייבי מיתות בית דין. ומן שאר הלאוין יזהר, ובפרט מאלו מרכילות, ולשון הרע, ושינוה בטילה, וליצנות, והסתכלות בעריות, ומכל מיני קרי, ומכל מיני קרוב אל הגדה, ומשבועה אפילו באמת, ובשמירת שבת יותר מן הכל. ויזהר מכל מדות בלתי הגונות כי הן מזהמות את הנפש היסודית, ובפרט מהגאווה עד קצה האזורן עד אשר יהיה כאסקופה התזתונה שהכל דשין עליה, ותהיה מוטבעת השפלות בלבו ממש, עד אשר לא ירגיש בשמוזה מהמכבדו ובזרפה מהמגדפו ויהיו שניהם שוים בעיניו. ומהכעס אפילו שיכוהו על לזויו, כי אין דבר מונע רוזו הקודש יותר מהכעס, ומן ההקפדה בתכלית האזורן אפילו עם בני ביתו. ומן העצבות בתכלית האזורן, כי אין נבואה שורה כלל אפילו על הראוי אליה מתוך עצבות. ויהיה שמוז בזולקו אפילו בשעה שיסורין באין עליו, כמו שכתוב (דברים ו' ד') ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו'. ואזור כל זה יהיה עוסק בכל כוונות בתורה לשמה לגמרי לעשות נזות רוזו ליוצרו בלבד. כשיעסוק בתורה ובמצות יהיה שמוז עד קצה האזורן, כמו שכתוב (תהלים קי"ט קס"ב) יש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, כי על ידי כן ימשיך שפע בכל העולמות. ועיקר הכל הוא יראתו יתברך תמיד בכל רגע לבלתי יזטא, וזה על ידי שישים השם נגד עיניו, כמו שכתוב (תהלים ט"ז ז') שויתי ה' לנגדי תמיד. ויכוין להדביק מושבתו בו, לא יפסיק אפילו רגע, וזהו סוד ולדבקה בו, ובו תדבק :

השער החמישי: באיכות הנבואה מה ענינה:

הנה נתבאר כי אור אזור הוא בצורת אדם מתפשט בכל ארבעה עולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשייה, עד סוף ארבעה יסודות העולם השפל, והוא מתדבק באורות אדם העליון הנקרא עשר ספירות, והם מתלבשים בזה האור הנקרא אור מוצב הנשמות, וכל נשמות התחתונים כלולות שם, וברדתם בעולם הזה להתלבש בגופות מניזות שרשיהם דבוקות במקורם אשר משם זועבו, וענפי השרשים ההם לבדם הם יורדים בדרך התפשטות לבד ומתלבשות בגופות בעולם הזה כדמיון ענפי האיכלן שהן דבוקות ומושרשות בגוף האיכלן ממש וכופפות עצמן למטה, ונגעות בקרקע עצמו בעודן נאזזות בגוף האיכלן. וכאשר האדם זוטא זוטא הראוי להכרת, נכרת אותו הענף מגוף האיכלן ונשאר נפרד ממנו ועומד בעולם הזה כרוז הבהמה, וזהו סוד הכרת תכרת הנפש ההיא. וזהו סוד כי האדם עץ השדה:

וזהו סוד מה שכתוב בצדיקים שנכפל שמם, אברהם אברהם, יעקב יעקב, משה משה, אזור כנגד בזינת השרש הנשאר למעלה דבוק באיכלן, וזהו הנקרא מזלו של האדם. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות דף כ"ט ע"ב) שראה משה רבינו ע"ה מזלו של רבי עקיבא ושב ודורש וכו'. כי ממנו זול השפע אל הענף שירד ונתלבש בגוף:

והנה השורש הוא עליון מאד בראש רום עולם האצילות והענף ארוך מאד מתפשט בכל העולמות עד התלבש קצהו בזה הגוף, ובכל מדרגה שבכל עולם מניזו שם שורש אזור באופן שאין לך נשמה שאין לה שרשים לאין קץ זה למעלה מזה, ועל ידי מעשיו זוכה להעלות לכוכב, כי כל מדרגות עולם העשייה, שרשיו אשר הניזו שם נקראים כולם נפש אזור שלימה דעשייה ועל דרך זה בשאר המדרגות:

ובזה יתבאר ענין הנבואה, כי אזור היות האדם בזומו וך בלי זיהמת היצר הרע ולא בכוזות הנפש היסודית כלל, ולא יש בידו זוטא הפוגם באיזה שורש משרשי נשמתו, הנה כאשר יכין עצמו להתדבק עד שרשיו העליון יוכל להתדבק בו, ואמנם אף על פי שהוא ראוי לכך צריך להפשיט נשמתו מכל וכל ולהפרידה מכל עניני הזומו ואז תוכל להתדבק בשרשה הרוזני:

והנה אין ענין ההתפשטות הזה, שתמצא כתוב בכל הספרים בעניני הנבואה ורוז הקודש התפשטות ממשיי שהנשמה יוצאת מגופו ממש כענין השינה, שאם כן אין זו נבואה אלא זלום ככל הזלומות, אמנם השראת רוז הקודש על האדם הוא בהיות הנשמה בגופו בהקיץ ולא תצא ממנו. אבל ענין ההתפשטות הוא, כי יסיר כל מושבותיו לגמרי, והכוז המדמה שבו שהוא כוז נמשך מהנפש הזיה היסודית שבו יפסיקו מלדמות ולזשוב ולהרהר בשום ענין מעניני העולם הזה וכאלו יצאה נפשו ממנו, ואז יהפוך כוז המדמה מושבותיו לדמות ולצייר כאלו עולה בעולמות העליונים בשרשי נפשו אשר לו שם, מזה

לזה, עד שהגיע ציור המיונן במקור שלו העליון ויוזקקו ציורי כל האורות במוזשבתו כאלו מצויר ורואה אותם כפי דרך כוון המדמה לצייר בדעתו עניני העולם הזה אף על פי שאינו רואה אותם כנודע בזכמת הטבע. ואז יזשוב ויכוין לקבל אור מן העשר ספירות מאותה הנקודה אשר שורש נשמתו נאוזות שם. ויכוין להעלות גם את העשר ספירות זו לזו עד האין סוף וימשיך להם הארה משם עד למטה דרך ירידה עד סופן, וכאשר ירד האור על ידו אליהם הם שמוזים בזה ומאירין מאותו האור שהמשיך אל שורש נשמתו הנאוזות בהם כפי הזלק הראוי לה. ויכוין להוריד דרך ירידה ממדרגה למדרגה עד שיגיע האור והשפע ההוא אל נפשו השכלית שבגופו, ומשם תגיע עד נפש הזויה וכזו המדמה שבו, ושם יצטיירו הענינים ההם ציור גשמי בכוון המדמה, ואז יבינם כאלו רואה אותן בעין ממש :

ולפעמים אור האור היורד יצטייר בכזו המדמה כדמות מלאך הדובר בו ורואה אותו או שומע קולו וכיוצא בזה מאוזד מוזמשה זושים הידועים הנפשיים שבכזו המדמה, ומשם יועתקו אל זויצוניותם בזמשה זושים אשר גם הם מנפש הזויה כנודע, ואז יראה וישמע ויריז וידבר בזושים הגשמיים ממש. וכמו שכתוב (שמואל ב' כ"ג ב') רוז ה' דבר בי ומלתו על לשוני, כי יתגשם ויצטייר האור ההוא בזושים הגשמיים, ולפעמים תהיה נבואתו בזמשה זושים הרוזניים אשר בכזו המדמה בלבד, וכל זה הוא בהתפשטות כזו המדמה לגמרי מכל מוזשבות הזומר כנזכר :

נמצא שהנבואה היא כדמיון הזלום שנפשו השכלית יוצאת ממנו ועולה למעלה ממדרגה למדרגה, ושם צופה ומביט ואזור כך זוזר ויורד ומשפיע זה האור עד נפש הזויה אשר בה כזו המדמה, ושם מצטיירין ומתגשמים יותר אותן הדברים, וכשיקין האדם זוכרת נפשו הענינים ההם בכזו השומר וככזו הזוכר אשר גם הם בנפש הזויה כנודע בזכמת הטבע. והרי נתבאר ענין הנבואה וענין הזלום היטב, כי זה בעוד הנפש בגופו זה אזור צאת הנפש :

האמנם נבואה עצמה יש עני מינים, האוזד היא נבואת שאר הנביאים שבעת האור נשפע ומגיע בירידתו אל נפש השכלית אשר בו, ומשם יורדת אל נפש הזויה להצטייר שם בזמשה זושים הפנימיים אשר בכזו המדמה היו הזושים הזויצוניים נרתעים ברעד גדול והיו נופלין כי אין כזו בהם לקבל האור ההוא ולציירו ולהגשימו בזושים הזומריים. והנבואה על דרך זה נקראת זלום אף על פי שאינה זלום ממש כנזכר (בראשית ט"ו י"ב) ותרדמה נפלה על אברם וגו' :

והמין השני היא נבואה שלימה שלא היו נרתעין זושי הזומר כלל ומצטיירים בו בזות, וזו היתה נבואתו של משה רבינו ע"ה, והסבה לזה היותו זומר אך לגמרי ונשתנה על ידי קדושת מעשיו להיות במדרגת הנפש. כי הוסרה זהבמתו ונשאר הטוב והזך אשר בגופו, וגם בכוזות נפשו היסודית, כי בהן לבדם יש בזינת גשם ולא בנפש השכלית ומשם ולמעלה :

וכבר נתבאר היות ערשים לאין קץ לנשמת האדם. והנה כפי מעלת מקור מוזצבה, כך יתגדל כזו המשכת שפע נבואתו. וכן גם אם יהיה שורש מוזצב נשמתו במקום עליון ולא

תיקן ולא זכה להמשיך אל כל השרשים אשר משם ולמטה, גם זה לא יוכל להמשיך שפע
נבואתו אלא מאותה המדרגה אשר תקן וזכה אליה, ומשם בלבד ימשך שפע נבואתו, ובה
יתבאר לך כמה מדרגות יש בנביאים לאין קץ :

ואל תזעזעו כי כיון שבארנו שאין נפש הנביא יוצאת מגופו אם כן מה תפיסה יש במוזשבתו
בלתי ממשית לעלות לפתחו השערים וכו', וזה תבין במה שכתבתי למעלה, כי הנפש כעין
ענף ארוך מאד ומתפשט מהשורש הדבוק באילן עד גוף האדם, ואותו הקו הנמשך תמיד
בהיות האדם חושק לעלות אל שורשו, עולה אור מוזשבתו הנקרא מושכל מן המשכיל
שהיא הנפש המשכלת עד השכל עצמו שהוא השורש העליון אשר לנפשו, ומתדבקים
ונעשים אחד על ידי ההשכלה עצמה שהיא השפע הנמשך מן השכל אל המשכיל. נמצא
כי המושכל הוא האור והשפע עצמו היורד מן השכל אל נפש המשכלת, וזה השפע והאור
הממשי הוא ענין הנקרא מוזשבה והבן זה היטב כי לא דבר ריק הוא, שאם לא כן, בטלת
כל עניני כונת התפילות והרהורי האדם הטובים והרעים :

והרי נתבאר לך היות הנבואה מוכרזת ויכולה להיות, כענין האדם התופש בידו בקצה ענף
האילן בהיותו כפוף למטה ומנענעו בכוז ואז כל האילן כלו מתנענע בהכרזו, ואמנם לא
יתנענעו העליונים במוזשבת האדם התזזתון זולתי בהיותו ראוי להמשיך האור העליון
עליהם, ואז בשמוזה זו גם הם ימשיכו מאותו האור עליו, אבל אם אין בו יכולת להמשיך
עליהם אור עליון לא יזשיבוהו כלל ולא יתצעו להתקרב אליו לעזרו ולהמשיך מוזשבתו
למעלה, כי הבל היא ואין בה מועיל :

חלק ג שער ו

**השער הששי: במדרגות הנבואה מה ענין הנבואה שבדורות ראשונים, ומה ענין
השגת רוח הקדש שאפשר להשיג גם בזמננו זה:**

וענין נבואת הנביאים כך היא, כי הנה נתבאר למעלה איך ארבעה עולמות הן הנקראים
אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, ולמטה מכולם הוא העולם השפל הנזולק לארבעה יסודות,
הן וכוחות נפשיותהן היסודית, ונזולקות כעין עשר ספירות. גם נתבאר כי בכל עולם יש אור
פנימי הם העשר ספירות, וזוהה להם אור מוצב הנשמות, וזוהה לו אור מוצב המלאכים,
וזוהה לו אור זשור מוצב הקליפות, וזוהה לו העולם עצמו שהן הרקיעים שבאותו עולם,
וכן ממש הוא בעולם השפל, כי זומר ארבעה היסודות הוא הזוף והעולם. ובתוכו הן שאר
האורות כל אחד מהם כלול מארבע בזויות הנפש היסודית. גם נתבאר היות מדרגות לאין
קץ כי ספירה כלולה מעשר ועשר מעשר וכו', באופן שכל עולם יש בו מדרגות לאין קץ :

וכבר נתבאר איכות הנבואה בשער זמישי כי מוזשבת הנביא מתפשטת ועולה במדרגה

למדרגה ממטה למעלה עד הגיעו למקום אוזיות שורש נשמתו, ואז היה מוזשב להעלות אור ספירות עד אין סוף וממשיך משם אור, וזוהר ומורידו ממעלה למטה במעלות אשר עלה עד הגיעו למטה בנפשו השכלית, ונוטלת זולקה באור שהוא כפי שיעור אוזיות שורש נשמתו למעלה, ומשם ממשיכה בכזו המדמה בנפש הזויה שבו, ושם מצטירים הדברים בזושים הפנימים אשר בכזו המדמה או בזושים הזיצונים :

והנה המשכת המושבה ההיא ודאי שלא מאליה היתה עולה, אלא על ידי כונות ויזודים נמסרו בידו מאת הנביא המלמדו להתנבא, כענין בני הנביאים עם שמואל ואלהו ואלישע ז"ל, כדי שבאותן היזודים שהיה מיזוד היה ממשיך האור והשפע כפי רצונו, זו היא תכלית ענין הנבואה :

עוד שניות היו מלמדים אותם. והם תפילות והזכרת שמות על שומרי הפתוזין של הרקיעים ושל ההיכלות שבכל עולם ועולם מסוף העולמות, שהם הארבעה יסודות והאורים שבהם, עד רום עולם האצילות כנזכר בספר הזוהר פרשת ויקהל בענין עלית התפילות דף ר"א ע"ב וכנזכר בפרקי היכלות ובברייתות שלהם, ותזולה היו משתמשים לפתוזו השערים שבאותה מדרגה ואזכר כך היו מייזודים היזוד והתפלה המיוזדת כפי המדרגה ההיא, וכך עולים ממדרגה למדרגה, עד הגיעם לשרשם העלית וזושים שם. ואזכר כך היו עוד ממשיכין מוזשבותם עד האין סוף וזוהרים וממשיכים השפע למטה כנזכר לעיל :

וענין השוערים והשמות האלו, פירושן הוא, כי היו משיביעים בכזו שם קדוש אוד שהיא מן הספירה שבאותה מדרגה אל המלאך המושרש ונזצב משם והוא הממונה על שער הרקיע עצמו שהוא הזומר שבמדרגה ההיא, אשר יש לו גם כן שם ידוע לאותו שער, ופותוזו, ואז נכנסת מוזשבת הנביא דרך שער ההוא מאור לאור עד אור הפנימי של הספירה שבאותה מדרגה, ואז מתפלל ומיזוד היזוד הצריך לשם, וכך עולה ממדרגה למדרגה :

והנה זה ענין מראות יזוקאל הנקרא מעשה מרכבה להיות המדרגות מורכבות זו על זו. ותזולה נפתוזו השמים שערי הרקיעים שהם אורות הזומר והכלים שבאותו עולם, ומשם נכנס אל הקליפות וזהו שכתוב (יזוקאל א' ד') וארא והנה רוז סערה וגו', וכמו שכתוב בהושע (הושע א' ב') תזולת דבר ה' בהושע, רצונו לומר תזולת התגלות דבור הנבואה היה נגלה תזולה הקליפה וכוזותיה שהם אשת זנונים וילדי זנונים. ואמנם בהיותו בשמים גם שם היה מתדבק וצופה כמו שכתוב (יזוקאל א' א') נפתוזו השמים ואראה מראות אלהים, אבל כשהגיע למקום הקליפות לא היה נהנה להתדבק בהם, אלא קורע ועובר בהם ואינו נדבק בהם רק ראיה בעלמא מוכרוזת. וזהו סוד אליהו זכור לטוב (מלכים א' י"ט) לא ברעש ה' לא באש ה' וגו'. ומשם נכנס למזיצת אור המלאכים כנודע, כי בין כל אור ואור יש פרזוד מפסיק, וזהו סוד הנעלם שיש בענין הזשמ"ל כי הוא בגימטריא מלבוש, והוא הכלי והזומר של אורות המלאכים, וה' יכפר בעדי בגלותי סוד נעלם הזה. ואז ראה עשר כתות המלאכים אשר כולם נזולקים לארבע זויות וארבע מוזנות שכינה, וזהו שכתוב (יזוקאל א' ה') ומתוכה דמות ארבע זויות, ומשם נכנס עד הגיעו אל אור העשר ספירות עצמן, וזהו

שכתוב (שם פסוק כ"ו) ועל המות הכסא כמראה אדם וגו'. ואמנם הכסא עצמו הוא אור מוזעב הנשמות בסוד האבות הן הן המרכבה, ולכן נקרא הנפש כבוד כמו שכתוב (תהלים ל"ג) למען יזמרך כבוד ולא ידום, וכתוב (תהלים ד' ג') עד מה כבודי לכלימה וגו' :

והנה גליתי אליך סוד עמוק כולל עניני המרכבה אשר לא זכו הדורות הקדמונים אלינו, וכבר נתבאר למעלה בשער זמיושי כי לא כל הנביאים יונקים משרש אזור כי יש להם שורשים שאין להם קץ והם ששים ריבוא בכל עולם. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (שיר השירים רבה פ"ד ס"ב ע"ב) ששים רבוא נביאים עמדו בישראל וכו' ומשה רבינו ע"ה כולל כולם ושקול ככולם :

ואמנם דרך כללות נבאר מדרגתם, כי משה רבינו ע"ה היה עולה עד האצילות ומשם רואה ממש, אלא הוא על ידי התלבשו בבריאה לבדה וגם זה אינו אלא בדרך מעבר לבד, כי האצילות לבדו הוא נמנע, וזהו סוד (שמות פרק י"ג) כי לא יראני האדם וזו, ושאר הנביאים היו רואים באצילות על ידי התלבשות גמור באורות הבריאה. ואזור הזרבן היה יוזקאל, והתנבא מן האצילות אזור התלבשו בבריאה והבריאה ביצירה התלבשות גמור, ומאז ואילך אין עוד אור אצילות ובריאה נגלן כלל. ואל זה כיונו רבותינו ז"ל (סוטה דף מ"ז סנהדרין דף ס"א) כי אזור זוגי זכריה ומלאכי, פסקה נבואה לגמרי ונשתייר רוזן הקדש והוא המשיך אורות היצירה עצמם לבדם ומשם ולמטה, וזה הנקרא בתלמוד (זוגיגה דף י"ד ע"ב) עלית הפרדס אשר הוא היצירה הנקרא עולם מטטרו"ן, וגם לזה היו שמושים ידועים לפתוו השערים שיש מן העולם השפל והעשירה והיצירה וליזוד היוזודים והתפלות הנאותים כפי עולם היצירה בעשר ספירות שבה :

וזהו סוד שמוש פרקי היכלות שנשתמשו בו רבי זוזניא ורבי עקיבא ורבי ישמעאל ואנשי כנסת הגדולה, ואזור כך נשתכחו גם דרכי השמושים ההם. ועוד אזרת כי נאבד טהרת אפר פרה בזמן האמוראים עד זמן אביי ורבא כנזכר בתלמוד (זוגיגה דף כ"ה) ולכן לא נשתמשו מאז ואילך בעלית הפרד"ס. ומאז ואילך נשתמשו בשמושי עולם העשירה לבדה, ולהיותו עולם השפל מכולם וגם כי המלאכים שבה מעוטן טוב ורובן רע, ולא עוד אלא שהטוב והרע מתדבקים יזוד מאד, לכן אין בו השגה כלל, כי אי אפשר להשיג טוב לבדו ולכן מעורבת ההשגה בטוב ורע, אמת ושקר :

וזהו סוד ענין קבלה מעשית. ולכן אסור להשתמש בה, כי בהכרוז יתדבק גם ברע המתדבק בטוב, וזושיב לטהר נפשו ומטנפה בסבת הרע ההוא, וגם אפילו שישגי, הוא אמת בתערובת שקר, ובפרט כי אין אפר פרה מצויה וטומאת הקליפות מתדבקות באדם המתקרב להשיג על ידי קבלה מעשית, ולכן שומר נפשו ירוזק מהם, כי מלבד שומטמא נפשו יענש בזהנים, ואף גם בעולם הזה קבלה בידינו כי יעני או הוא או זרעו או יזולה בזולאים הוא או זרעו או ישתמד הוא או זרעו :

וקוז ראייה מרבי יוסף דילא ריינה ורבי שלמה מולכו שנשתמשו בקבלה מעשית ונאבדו מן

העולם, וכל זה לסבה הנזכרת כי אין טוב בלתי רע, ולא עוד אלא שמכריזים אותן בעל כרוזן על ידי השבעות, ואז מפתים אותן ומטיין אותן לדרכים לא טובים עד שמאבדים נפשם, וגדולה מזו כי כל דרכי ההשבעות האלו העלימום הראשונים ואין אנו בקיאים היטב בדרכיהן וראוי להתרוזק מהם בתכלית :

חלק ג שער ז

השער השביעי: בהנהגת רוח הקודש בזמננו זה:

אזור שהזמרנו את האדם בשער שקדם מכל דרכי ההשגה כנזכר לעיל, אל יתיאש האדם. כי הגה בפסוק (שופטים ד' ד') ודבורה אשה נביאה, תנא רבי אליהו, מעיד אני עלי שבמים וארץ, בין איש בין אשה, בין גוי בין ישראל, בין עבד בין שפווה, הכל לפי מעשיו, רוזן הקודש שורה עליו :

והנה באזנינו שמענו ראינו יוזידי סגולה השינו למדרגת רוזן הקודש בזמננו זה, והיו מגידים עתידות ומהם בעלי זוכמה לא נתגלית בדורות שקדמו אלינו, וכדי שלא להרפות ידי הבאים אל הקודש להתקדש, אבאר איזה ענינים ואפתחו כמלוא פי מוזט סדקית וה' הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים. ותזולה נבאר כמה דברים בעניני ההשגה ובשער השמיני אכתוב סדר ההנהגה בהם בעזרת ה' יתברך :

הנה הדרך המובוור שבכולם הוא מה שכתבנו בשם תנא רבי אליהו זכור לטוב והיא הדרך שנהגו בה הזוסידים הפרושים הקדמונים. והוא, לשוב בתשובה עצומה מכל אשר קלקל, ואזור כך ישלים נפשו בקיום מצות עשה, ובכונת תפילותיו בתכלית, ובעסק התורה לשמה בזריזות, כשור לעול עד יותש כוזו, ובמעוט תענוגים ואכילה ושתיה, ובקימת זוזות לילה או פוזות מעט, ובהרוזקת כל המדות המנוגות, ובפרישות מכל אדם אפילו בעניני שיזוה בטילה, ואזור כך יטהר גופו בטבילה תמיד, ואזור כך יתבודד לעיתים ויזשוב ביראת ה', וישים הוי"ה נגד עיני תמיד, ויזהר להיות מוזשבתו פנויה מכל הבלי העולם הזה וידבק באהבתו יתברך בזושק גדול, ועל ידי כן אפשר שיזכה לרוזן הקודש באזור מאלו האופנים שזאמר :

האזור הוא, שימשוך על נפשו אור עליון משורש נפשו העליונה, כנזכר לעיל בשער זמישי ותתגלה אליו, וזה הוא רוזן הקודש גמור :

השני הוא, שעל ידי עסקו בתורה או קיומו איזו מצוה אשר נתבאר בדברי רבותינו ז"ל (אבות פ"ד מי"א) כל העושה מצוה אזות קנה לו פרקליט אזור ונוצר ממנה מלאך ממש, אך בתנאי שיקימנה תמיד וברוב כונה כהלכתה ואז יתגלה אליו המלאך ההוא. וזהו ענין מה

שזמנא כתוב בספרים ענין המלאכים הנקראים מגידים, אלא שאם לא תהיה המצוה כהלכתה יהיה המגיד ההוא מעורב טוב ברע אמת ושקר :

השלישי הוא, שעל ידי זוסידות כזכר לעיל, יתגלה אליו אליהו זכור לטוב וכפי זוסידותו תגדל גלויו אליו :

הרביעי היא גדולה מכולם והוא כי יזכה לשיגלה אליו איזו נפש מהצדיקים הנפטרים הראשונים, אם מאותן שהם משורש נפשו, כזודע, או מזולתם אלא מפני שעשה איזו מצוה כתקונה כמוהו. והזוכה למעלה זו ישיג שיודיעוהו זכמות וסודות גנוזים שבתורה עד להפליא, וכל זה כפי מעשיו :

הזומישי והיא הגרועה מכולם כי יראה בזולמותיו עניני עתידות וזכמה קרובים אל רוזו הקדש :

והנה הדרך הזאת היא הדרך הישרה, כי כיון שאין האדם משביע ולא מכריז העליונים, כי אם בכז מעשיו הטובים ובקדושתו, ודאי שרוזו הקודש הטהור ישרה עליו בלי תערובת רע כלל, מה שאין כן בהיות האדם מכריז או מבקש דרכי ההשבעה בכז מעשים ותפילות ויזודים שאם יטעה בהם כל שהוא, אפשר שיזדמנו לו דברים זייעונים מעורבים :

עוד יש דרכים אחרים על ידי מעשה, ואבארם בזולק הרביעי, והם להמשיך עליו אוד מזומשת אופנים הנזכרים אף אם לא יבאו מעצמן, וצריכים קדושה וטהרה גדולה, כדי שלא יהיה בהם תערובת כזכר. אמנם הדרך הראשונה היו דרכים בה אף בדורות הראשונים, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל בפסוק (דברים י"א כ"ב, ל"כ) ולדבקה בו, ובאגרת הקדושה אשר זכר בפרק הזומישי בענין בן עזאי שהיה יושב ושונה והאש מלהטת סביבותיו :

חלק ג שער ח

השער השמיני: לבאר הנהגת הבא להתקדש בזמננו בדרך קצרה מאד:
צריך שיזדכך זומשה זכוכים .

הראשון, ישוב מכל זוטאיו הן במצות לא תעשה, הן במניעת קיום מצות עשה, הן בכל דברי סופרים, הן מכל מיני מדות מזונות, ולא ישוב עוד אליהם, ובפרט מכל זוייבי כריתות ובמיתות וזולל השם ובשמירת עיבת ומן הגדה ומכל מיני קרי, ומן השבועה אפילו באמת, ומהסתכלות בעריות ומלשון הרע ומרכילות ומליצנות ושיזזה בטלה, ויתרוזק מהגאווה והכעס והקפדנות והעצבות, ויתנהג בענוה ובשפלות ויהיה שמוז בזולקו :

הזכוך השני, בקיומו כל רמ"ז מצות עשה דאורייתא ודברי סופרים, ובפרט קביעות עתים לתורה, ותפילה בכונה וברכות המזון ובכל ברכות הנהגין בכונה, ולאהוב כל אזור מישראל כבבת עינו ולכבד השבת בכל פרטיו, ובכל לילה יקום אזור זוצות להתאבל על ירושלים ולעסוק בתורה, וכל מעשיו יהיו לשם שמים, באהבה :

הזכוך השלישי, הוא בעת שיכין עצמו להתקדש ברוזו הקודש :

הרביעי הוא, בטהרת הגוף בטבילה ובגדים נקיים :

החמישי הוא, בעת שיכין עצמו לקבל רוזו הקודש אזור אשר הוטבעו בו כל מדות טובות בקנין, יכנס בבית יזידי בטבילה ובקדושה, ובמקום שלא יטרידוהו קולות בני אדם ועפצופי עופות, ואם יהיה אזור זוצות הוא יותר נכון לכל הדברים, ויסגור עינו ויפשוט מוזשבתו מכל עניני העולם הזה כאלו יצאה נפשו ממנו כמת שאינו מרגיש כלל, אזור כך יתאמן ויתזוק בזשק אמיץ להרהר בעולם העליון ולהתדבק שם בשרשי שמתו ובאורות עליונים, וידמה בעצמו כאלו יצאה נפשו ועלתה למעלה, ויצייר עולמות העליונים כאלו עומד בהם. ואם עשה איזה יזוד ירהר בו להמשיך בזה אור ושפע בכל העולמות, ויכין לקבל גם הוא זולקו באזורונה, ויתבודד במוזשבה כאלו נזזה עליו הרוז עד שיעור מה. ואם לא ירגיש מאומה נראה כי עדין איננו ראוי ומוכן, ולכן יתזוק עוד מאז ואילך בעבודה ובקדושה ויזוד אזור ימים להתבודד על דרך הנזכר עד אשר יכה ותנוז עליו הרוז :

וכאשר תזול עליו צריך שיבזין אולי עדין איננו זך ונקי, והרוז הזה הוא סטרא אזורא, או על הפזות תערובות רע בטוב, ומעשה בן עזאי ובן זומא (זגילה דף י"ד ע"ב) בעלותם לפרד"ס יוכיזו, וזה יבזן על ידי מה שנגלה אליו, אם כל דבריו אמת או שקר ואמת מעורבין או אם דבריו בדברים בטלים של הכלי העולם הזה, או בדברים שאינן על פי התורה וכיוצא בזה, כי אז צריך לדזותו מעליו, וגם להתזוק יותר ויותר בעבודה עד יהיו כל דבריו נאמנים וביראת שמים וכו' :

ודע כי בתזולה תזול עליו הרוז במקרה לעתים רוזקות, וגם שיהיו דברים נקלים ולא בדברים עמוקים וגם שדבריו יהיו מעטים, וכל אשר ילך יתזוק כווזו בכל הפרטים הנזכרים. והנה כלל הכל הוא זכור הזומר עד קצה האזרון, ועקירת הרהורי המוזשבה וכוז המדמה שבו לגמרי, ויתדבק בעליונים בתכלית הדבוק. והנה צריך שתתבונן בכל מה שכתבנו בזולק ראשון בשער השעי כי שם נתבאר סדר הנהגת הזסידות יותר בבאור :

החלק הרביעי: באופני השמוש בהשגת רוח הקודש:

כבר בארנו בזולק שלישי שער שביעי כי זמשה אופני השגה הם, רוזו הקודשי, ונשמות צדיקים, ומלאכים הנקראים מגידים, ואליהו זכור לטוב, וזלום. וכל אוזד מהם אפשר שתושג מאליה, על ידי קדושת האדם ועסקו בתורה מכלי הצטרך מעשה אוזר. גם אפשר להשיגם על ידי מעשה פרטי, אוזר שיוקדם היות האדם ראוי ומוכן להשגה. וענין זה השני יתבאר בזולק הזה מכל הנמצא כתוב בספרי השני באופן ההשגה. השלישי בתנאי ההשגה. וכבר כתבתי בספרי הגדול הנקרא עין זויים, כמה יזודים ומיני דרכים נפלאים בענין ההשגה, ואם יגזור השם יתברך אכתבם באר היטב בזולק בפני עצמו:

(אמר המדפיס הזולק הזה לא בא להעתיקה ולא נדפס כלל, כי מאוזר שהכל שמות וצירופים וסודות נעלמים אשר לא כדת להביאו על מזבז הדפוס:)